

Allochtone participatie aan het jeugdwerk

Gevalstudie : Arktos vzw in Beringen

Joseph Vandebroek

promotor :
dr. Steven LENAERS

Woord vooraf

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit Hasselt. 'Allochtone participatie aan het jeugdwerk' vormt het voorwerp van mijn onderzoek. Dit onderwerp sprak mij aan gezien ik zelf actief ben als leider in het jeugdwerk van Beringen. Van jongs af aan ben ik bij de 'Scouts en Gidsen Beringen-Centrum' aangesloten.

Het voltooien van deze masterproef zou nooit mogelijk geweest zijn zonder de hulp van enkele personen. Graag wil ik van de gelegenheid gebruik maken om hen bij deze te bedanken.

In de eerste plaats wil ik mijn promotor dr. Steven Lenaers bedanken voor zijn deskundige begeleiding en advies tijdens het ontwikkelingsproces van mijn masterproef.

Daarenboven wil ik tevens de stad Beringen en Arktos vzw bedanken voor hun medewerking. In het bijzonder dank ik Elke Aerts, jeugdconsulent van Beringen, en Nele Agten, vormingswerker bij Arktos, voor de waardevolle informatie die zij mij verstrekt hebben.

Tot slot zou ik graag mijn ouders bedanken, die mij de mogelijkheid gegeven hebben om aan deze universiteit te studeren en aan de weg van mijn toekomst te timmeren.

Joseph Vandebroek
Beringen, januari 2010

Samenvatting

De gemeente Beringen telde in 2007 in de leeftijdscategorie van 0-24 jaar 12.533 inwoners. De traditionele jeugdbewegingen (KAJ, Scouts en Gidsen, JNM en Chiro) die in Beringen actief zijn telden volgens de 'Gemeentelijke Fiches Jeugd – Editie 2008' van de provincie Limburg in 2007, 950 leden en 180 actieve leiding. Aangezien Beringen een oude mijnstad is, is een aanzienlijk deel van de jeugd van allochtone afkomst. In de Posthoornwijk bijvoorbeeld is slechts 15 % van de bewoners van Belgische herkomst en 55 % van de bewoners is jonger dan negentien jaar. Tilanus (1997) stelt dat het bevorderen van participatie vooral een verantwoordelijkheid van lokale overheden is. De gemeente moet voorwaarden scheppen voor gelijke participatie van jeugdigen in de samenleving. Het algemene jeugdbeleid moet dus gericht zijn op de participatie van jeugdigen in de maatschappij en begeleiding van jeugdigen naar volwassenheid. Er moet ook gestreefd worden naar een evenredige participatie van de verschillende maatschappelijke groepen, zoals onder meer de allochtone gemeenschap, gedurende alle leeftijdsfasen. Gezien het belang van de participatie van jongeren aan het verenigingsleven, lijkt het mij dan ook relevant en interessant om specifiek de problematiek van de participatie van 'allochtone' jongeren aan het jeugdwerk in het kader van het jeugdbeleid van de stad Beringen te onderzoeken.

Participatie aan het verenigingsleven blijkt voor jongeren bijzonder waardevol te zijn en sorteert meerdere positieve effecten. Deelname aan het verenigingsleven vertoont een gunstige samenhang met de maatschappelijke waarden en houdingen van personen. De aard van de organisatie is evenwel van doorslaggevend belang. Zo merken we vooral de bevorderlijke invloed van sociale verenigingen en jeugdverenigingen (De Groof & Siongers, 1999). Verder vermelden De Groof en Siongers dat jongeren die deelnemen aan activiteiten in een georganiseerd kader sneller in staat blijken te zijn om zich in te leven in de standpunten van anderen. Jongeren leren in de omgang met leeftijdsgenoten bovendien nieuwe sociale rollen die belangrijk kunnen zijn voor zowel hun huidige identiteitsvorming als voor de eerder onpersoonlijke contacten kenmerkend voor de organisaties waarin men doorgaans als volwassene werkt en handelt (Smits, 2004). Wie tijdens zijn jeugd actief heeft deelgenomen aan het verenigingsleven en dan voornamelijk aan jeugdverenigingen, is tevens doorgaans beter geïntegreerd, heeft een hogere graad van democratisch burgerschap, heeft een gevoel van vertrouwen, veiligheid en een positief toekomstbeeld (Dehertogh, Mortelmans, & Ottoy, 2005). Participatie aan het verenigingsleven werkt kortom maatschappij-integrerend (Bursens et al., 2004). Volgens De Winter (1992) geeft het creëren van voldoende zinvolle participatiemogelijkheden jeugdigen bovendien het gevoel gewaardeerd, gerespecteerd en serieus genomen te worden en bevordert het zo het gevoel van zelfvertrouwen, zelfrespect en sociale hechting.

Het jeugdwerk vervult zodoende een belangrijke rol in het leven van jongeren. Speels geeft een jeugdbeweging jongens en meisjes een plek waar ze samen kunnen opgroeien en zich kunnen ontplooiën (Lambrechts, 2003). Een groep biedt jongens en meisjes ruimte om zich te ontwikkelen tot sportieve, creatieve en sociaal bewogen mensen. Een plaats waar ze kansen krijgen om zich een eigen visie en levenshouding te vormen, hiervoor leren opkomen en rekening leren houden met anderen. Het jeugdwerk heeft derhalve een pedagogische functie en ondersteunt de leerprocessen van jongeren (Burssens et al., 2004). De intrinsieke waarde van het jeugdwerk zelf is bovendien op zich al voldoende om het stimuleren van participatie te rechtvaardigen. Het jeugdwerk als vrije ruimte waar jongeren ten volle tot hun recht komen (Mayeur, 2005).

De beslissing van jongeren om al dan niet te participeren aan één van de diverse jeugdverenigingen wordt beïnvloed door enkele belangrijke determinanten. Uit de literatuurstudie is gebleken dat de onderwijsvorm een belangrijke determinant van participatie is. De onderwijsvorm geeft immers aan dat de jongere in een bepaalde omgeving zit waarvan hij de socialiserende invloed ondergaat. We kunnen concluderen dat zowel de jeugd- als jongerenbewegingen dubbel zoveel jongeren rekruteren uit het ASO dan uit het BSO. Het verschil tussen jongeren uit het ASO en TSO daarentegen, valt echter weg wanneer rekening gehouden wordt met de sociaal-economische status van de ouders. In de veronderstelling dat jongeren uit het ASO en TSO ouders zouden hebben met eenzelfde sociaal-economische status, zouden TSO-jongeren evenveel participeren als ASO-jongeren. De sociaal-economische status op zich heeft bijgevolg een positieve invloed op het lidmaatschap van verenigingen. Het ouderlijk milieu vormt hiernaast eveneens één van de belangrijkste determinanten van de participatie van jeugdigen. Zowel de ideologietheorie als de rolmodeltheorie wordt bevestigd in de survey van Smits (2004). De ideologietheorie stelt dat de houding van ouders over participatie of vrijetijdsbesteding in het algemeen niet enkel effect heeft op hun eigen participatiegedrag, maar ook op de mate waarin hun kinderen participeren. Bewust worden jongeren gesocialiseerd wanneer ouders hun kinderen in een bepaalde richting sturen. Ze sporen hun kinderen aan om bepaalde vrijetijdsinteresses (muziek, sport, creatieve vaardigheden) te ontwikkelen en zijn hiervoor bereid ondersteunend te werken (transport, geld, coaching, ...). Volgens de rolmodeltheorie zullen jongeren geneigd zijn om het vrijetijdspatroon van hun ouders, die als rolmodel fungeren, over te nemen.

De Survey Gelijke Kansen (Lenaers, 2006) bewijst dat de determinanten van participatie uit de literatuurstudie een verklaring kunnen bieden voor de ondervertegenwoordiging van allochtonen in het 'reguliere' jeugdwerk in Beringen. In de survey kunnen we vaststellen dat allochtonen minder participeren aan het verenigingsleven en dat bovendien vooral niet-westerse allochtonen zich in een minder gunstige sociaal-economische positie bevinden en vaker een lagere opleiding hebben genoten dan autochtonen. De lage participatiegraad van allochtone jongeren aan jeugdbewegingen wordt bevestigd in het Jaarboek 2007 en 2008 van het Provinciaal Integratiecentrum Limburg. Men stelt dat niet zozeer hun etnische achtergrond, maar wel het feit dat allochtone jongeren significant

meer terug te vinden zijn in het technisch en beroepssecundair onderwijs en ze doorgaans een lagere socio-economische status hebben, resulteert in een lagere participatiegraad.

De gemeente Beringen telde in het jaar 2007, 12.533 jongeren van 0 tot en met 24 jaar op een totale bevolking van 41.531 inwoners. Volgens de 'Gemeentelijke Fiches Minderheden – Editie 2008' van de provincie Limburg telde Beringen slechts 370 (2,95 %) niet-Belgische jongeren in 2007. Het effectieve percentage (aantal) allochtone jongeren tussen 0 en 25 jaar in Beringen, ligt zeker hoger dan de kleine 3 % (370 niet-Belgische jongeren) die de officiële cijfers aangeven. De Turkse gemeenschap vormt overigens de grootste allochtone gemeenschap van de stad.

Op basis van de ledenlijsten tellen we 65 allochtone jongeren, d.m.v. naamherkenning, als lid in het jaar 2007 van één van de 13 erkende en gesubsidieerde jeugdbewegingen in Beringen. Er werden 41 jongens- en 24 meisjesnamen uit de lijst gefilterd. Op een totaal van 1.478 ingeschreven leden en leiding, vormen zij slechts 4,40 % van het totale aantal jongeren dat deel uitmaakt van een jeugdbeweging in Beringen. Indien de autochtonen en allochtonen evenredig zouden participeren, dan zou dit percentage toch aanzienlijk hoger moeten liggen dan 4,40 % van het totale aantal ingeschreven leden en leiding. Het is eveneens opvallend dat slechts 12 van deze allochtone namen wijzen op jongeren van Turkse afkomst, en dit terwijl de Turkse gemeenschap toch de grootste allochtone gemeenschap in Beringen is. Negen van deze Turkse jongeren zijn jongens en slechts drie ervan zijn meisjes.

Reguliere (autochtone) jeugdbewegingen hebben het zodoende moeilijk om allochtonen bij hun werkingen te betrekken. Mayeur (2005) beschrijft in haar eindverhandeling diverse argumenten die wijzen op het belang van allochtone zelforganisaties, en meer specifiek op het belang van allochtoon jeugdwerk. Ze stelt dat reguliere jeugdverenigingen niet koste wat het kost moeten streven naar een evenredige vertegenwoordiging, in vergelijking met de algemene demografie, van allochtonen in hun organisatie en rechtvaardigt het bestaan van een allochtone jeugdwerking op zich.

Het allochtone jeugdwerk werkt volgens Mayeur (2005) emancipatie- en integratiebevorderend en kan als springplank naar het algemene ('reguliere') jeugdwerk dienen. Jongeren moeten bovendien de keuze hebben om zich op basis van gemeenschappelijkheden te verenigen. De paradox waarmee 'reguliere' jeugdverenigingen geconfronteerd worden als ze zich willen openstellen voor allochtone jongeren, ligt in het feit dat het creëren van toegankelijkheid tot een jeugdvereniging samengaat met het creëren van ontoegankelijkheid. Als vereniging heb je een bepaalde identiteit die sommige jongeren aantrekt, maar tegelijkertijd andere jongeren afstoot. Elke jeugdvereniging heeft zijn eigen culturele achtergrond en waarden. Dit is tevens de situatie voor de 'reguliere' jeugdbewegingen in Beringen. Arktos stelt echter vast dat de uitgesproken cultuur van deze jeugdbewegingen klaarblijkelijk botst met deze van de allochtone jongeren en hun ouders.

De gevalstudie van de werkingen van Arktos vzw in Beringen bevestigt de resultaten van de literatuurstudie en bewijst dat de argumenten voor het belang van allochtoon jeugdwerk te rechtvaardigen zijn. De werkingen van Arktos in Beringen zijn zinvolle vrijetijdswerkingen gericht op vorming. Maatschappelijk kwetsbare jongeren van 11 tot en met 25 jaar vormen de doelgroep. Arktos vzw vervult een belangrijke rol voor de allochtone jongeren, hoofdzakelijk van Turkse origine, en voor de toegankelijkheid van het jeugdwerk in Beringen in haar totaliteit. In tegenstelling tot de reguliere jeugdverenigingen in Beringen blijkt de vzw wel activiteiten aan te bieden die allochtone jongeren aantrekt.

Via een kwalitatief jeugdbeleid, gericht op een evenredige participatie van alle maatschappelijke groepen in de maatschappij en op de begeleiding van jeugdigen naar volwassenheid, wordt de toegankelijkheid van het jeugdwerk in haar totaliteit zodoende gerealiseerd via een zo groot mogelijke diversiteit aan jeugdwerk. Het allochtone jeugdwerk kan evenzeer naast het 'reguliere' jeugdwerk bestaan. Samen zullen ze een grotere diversiteit aan jongeren bereiken. Verenigen op basis van eigenheid moet met andere woorden kunnen en werkt emancipatie- en integratiebevorderend.

Inhoudsopgave

Woord vooraf

Samenvatting

Inhoudsopgave

Lijst van tabellen en figuren

Hoofdstuk 1 : De probleemstelling..... - 1 -

1.1 Onderzoeksvragen Masterproef. - 2 -

1.2 Relevante definities..... - 3 -

Hoofdstuk 2 : Onderzoekopzet..... - 5 -

2.1 Literatuurstudie..... - 5 -

2.2 Praktijkonderzoek..... - 5 -

Hoofdstuk 3 : Participatie en sociaal kapitaal..... - 7 -

3.1 Waarde van participatie aan jeugdbewegingen..... - 8 -

3.1.1 Burgerschapsvorming en competentie..... - 8 -

3.1.2 Sociaal kapitaal..... - 11 -

3.1.2.1 *De structurele component van sociaal kapitaal (netwerkvorming)*..... - 13 -

3.1.2.2 *De attitudinale component van sociaal kapitaal*..... - 14 -

3.2 Determinanten van participatie..... - 22 -

3.2.1 Scholingsniveau..... - 23 -

3.2.2 Participatiegeschiedenis..... - 25 -

3.2.3 Ouderlijke invloed, participatiecultuur gezin en sociaal-economische status..... - 26 -

3.2.4 Leeftijd..... - 29 -

3.2.5 Resultaten face-to-face survey Smits (2004)..... - 30 -

3.2.6 Gepercipieerde beperkingen om 'niet' te participeren en de participatie te beëindigen.- 35 -

3.2.7 Conclusies determinanten participatie..... - 38 -

Hoofdstuk 4 : Allochtonen en jeugdwerk..... - 39 -

4.1 Resultaten van de Survey Gelijke Kansen 2004 (Lenaers, 2006)..... - 39 -

4.1.1 Onderwijs en vorming..... - 39 -

4.1.2 Materiële welvaart..... - 41 -

4.1.3 Lidmaatschap van verenigingen..... - 43 -

4.1.4 Resultaten Survey Gelijke Kansen en determinanten participatie.....	- 43 -
4.2 Allochtoon jeugdwerk.	- 44 -
4.2.1 Argumenten voor het belang van allochtone zelforganisaties en allochtoon jeugdwerk.	- 44 -
4.2.2 Argumenten tegen allochtone zelforganisaties en het allochtoon jeugdwerk.....	- 48 -
4.2.3 Typering allochtoon jeugdwerk.	- 49 -
4.2.3.1 Oorsprong/ Ontstaan allochtoon jeugdwerk.	- 49 -
4.2.3.2 Overeenkomsten en verschillen tussen allochtoon jeugdwerk en het 'reguliere' jeugdwerk.	- 50 -
4.2.3.3 Soorten allochtone zelforganisaties.	- 51 -

Hoofdstuk 5 : De etnisch-demografische situatie van de jeugd in Beringen. - 52 -

Hoofdstuk 6 : Jeugdbewegingen in Beringen. - 55 -

6.1 Erkende en gesubsidieerde jeugdbewegingen in Beringen.	- 55 -
6.2 Allochtone participatie in Beringen.	- 56 -

Hoofdstuk 7 : Jeugdbeleid. - 57 -

7.1 Kwaliteiten van het jeugdbeleid.	- 61 -
7.2 De rol van de gemeente.	- 63 -

Hoofdstuk 8 : Gevalstudie Arktos vzw. - 66 -

8.1 Werkingen Arktos vzw in Beringen.	- 66 -
8.2 Allochtoon jeugdwerk.	- 67 -
8.2.1 Typering allochtoon jeugdwerk.	- 67 -
8.2.2 Argumenten voor het belang van allochtoon jeugdwerk.....	- 68 -
8.2.3 Argumenten tegen het allochtoon jeugdwerk.	- 70 -
8.3 Determinanten van participatie.....	- 71 -
8.3.1 Scholingsniveau.	- 71 -
8.3.2 Ouderlijke invloed en participatiecultuur gezin.	- 72 -
8.3.3 Gepercipieerde beperkingen om 'niet' te participeren en de participatie te beëindigen.	- 73 -

Hoofdstuk 9 : Conclusies..... - 74 -

Lijst van geraadpleegde werken

Bijlagen

Lijst van tabellen en figuren

Tabel 1 : Effecten van lidmaatschap op utilitair individualisme en politieke machteloosheid.	- 17 -
Tabel 2 : Effecten van lidmaatschap op ethnocentrisme, autoritarisme en buurtbetrokkenheid.	- 18 -
Tabel 3 : Invloeden op ethnocentrisme.	- 22 -
Tabel 4 : Actief lidmaatschap bij de Vlaamse bevolking (ISPO 1991, 1995).	- 24 -
Tabel 5 : Verband opleidingsniveau ouders – onderwijsvorm jongeren.	- 30 -
Tabel 6 : Soort lidmaatschap van het jeugdwerk naar geslacht, onderwijsvorm en leeftijd.	- 31 -
Tabel 7 : Soort lidmaatschap van een jeugdbeweging (1)/jongerenbeweging (2) naar geslacht, onderwijsvorm en leeftijd.	- 34 -
Tabel 8 : Opleidingsniveau naar etniciteit.	- 40 -
Tabel 9 : Opleidingsniveau van de respondent naar het opleidingsniveau van de ouders.	- 40 -
Tabel 10 : Netto maandelijks gezinsinkomen naar etniciteit.	- 41 -
Tabel 11 : Netto maandelijks gezinsinkomen naar opleidingsniveau van de moeder.	- 42 -
Tabel 12 : Netto maandelijks gezinsinkomen naar opleidingsniveau van de vader.	- 42 -
Tabel 13 : Netto maandelijks gezinsinkomen naar opleidingsniveau.	- 42 -
Tabel 14 : Lidmaatschap van verenigingen naar etniciteit.	- 43 -
Tabel 15 : Bevolking Beringen 0-24 jaar naar geslacht en per leeftijdscategorie.	- 53 -
Tabel 16 : Niet-Belgische jongeren in Beringen naar leeftijd en geslacht.	- 53 -
Tabel 17 : Evolutie van de niet-Belgen 0-24 jaar in Beringen.	- 53 -
Tabel 18 : Evolutie van de bevolking 0-24 jaar in 1995, 2000 en 2007.	- 53 -

Tabel 19 : Evolutie van de niet-Belgische en totale bevolking van Beringen in 1981, 1990, 2000 en 2007. - 54 -

Tabel 20 : Leden, leiding en afdelingen van de jeugdbewegingen in Beringen. - 55 -

Figuur 1 : Jeugdsubgroepen. - 57 -

Figuur 2 : Jeugdbeleid gesitueerd in het ruime kader van het overheidsbeleid – welzijnsbeleid. - 59 -

Hoofdstuk 1 : De probleemstelling.

De gemeente Beringen telde in 2007 in de leeftijdscategorie van 0-24 jaar 12.533 inwoners. De traditionele jeugdbewegingen (KAJ, Scouts en Gidsen, JNM en Chiro) die in Beringen actief zijn telden in 2007, 950 leden en 180 actieve leiding. Deze jeugdbewegingen ontvangen van de gemeente diverse subsidies. Aangezien Beringen een oude mijnstad is, is een aanzienlijk deel van de jeugd van allochtone afkomst. In de Posthoornwijk bijvoorbeeld is slechts 15 % van de bewoners van Belgische herkomst en 55 % van de bewoners is jonger dan negentien jaar. Dit heeft als implicatie dat over X-aantal jaren, het kiezerspubliek en de arbeidsmarkt voor een groot deel zal bestaan uit een bevolking waarvan de herkomst niet Belgisch is. Participatie aan het verenigingsleven vertoont een gunstige samenhang met de maatschappelijke waarden en houdingen van personen. De aard van de organisatie is evenwel van doorslaggevend belang. Zo merken we vooral de bevorderlijke invloed van sociale verenigingen en jeugdverenigingen (De Groof & Siongers, 1999). Wie tijdens zijn jeugd actief heeft deelgenomen aan het verenigingsleven en dan voornamelijk aan jeugdverenigingen, is doorgaans beter geïntegreerd, heeft een hogere graad van democratisch burgerschap, heeft een gevoel van vertrouwen, veiligheid en een positief toekomstbeeld (Dehertogh, Mortelmans, & Ottoy, 2005).

In het VN-verdrag inzake de rechten van het kind wordt uitdrukkelijk gestipuleerd dat participatie een kinderrecht is. Bijgevolg moet elk beleid gericht op jongeren **(op welk niveau ook)** inspanningen leveren om participatie aan het maatschappelijk leven maximaal mogelijk te maken voor alle jongeren (Smits, 2004). België ondertekende dit verdrag in 1991. Volgens de normatieve visie is deze wetgeving op zich voldoende om participatie afdwingbaar te maken.

Bovendien nodigt de beleidsnota jeugd het jeugdbeleid van de Vlaamse Gemeenschap uit tot het voeren van een positief, emanciperend, uitdagend en eigentijds beleid gekenmerkt door een sfeer van openheid en respect zodat jongeren kansen en mogelijkheden krijgen om zichzelf te ontplooiën en om binnen een veilige experimenteerruimte te groeien naar gemeenschapsleven (Smits, 2004). Met dit jeugdbeleid wil men komen tot een geïntegreerd jeugdbeleid met volwaardige participatie rekening houdend met verschillende maatschappelijke realiteiten en de diversiteit van alle jongeren in Vlaanderen.

Tilanus (1997), doctorandus in de sociale psychologie aan de Universiteit van Amsterdam en gewezen wetenschappelijk medewerker aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en voormalig stafid bij de Directie Kinderbescherming van het ministerie van Justitie, stelt dat het bevorderen van participatie vooral een verantwoordelijkheid van lokale overheden is. De gemeente moet voorwaarden scheppen voor gelijke participatie van jeugdigen in de samenleving. Het algemene jeugdbeleid moet dus gericht zijn op de participatie van jeugdigen in de maatschappij en begeleiding van jeugdigen naar volwassenheid. Er moet ook gestreefd worden naar een evenredige

participatie van de verschillende maatschappelijke groepen, zoals onder meer de allochtone gemeenschap, gedurende alle leeftijdsfasen. Gezien het belang van de participatie van jongeren aan het verenigingsleven, lijkt het mij dan ook relevant en interessant om specifiek de problematiek van de participatie van 'allochtone' jongeren aan het jeugdwerk in het kader van het jeugdbeleid van de stad Beringen te onderzoeken. Dit brengt mij bij de centrale onderzoeksvraag : "Tot op welke hoogte is de participatie van 'allochtone' jongeren aan het (particuliere) jeugdwerk een weerspiegeling van de etnisch-demografische situatie van de jeugd in Beringen en welke zijn de implicaties van deze uitkomst voor het jeugdbeleid?".

Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap definieert in zijn decreet van 14 februari 2003, houdende de ondersteuning en de stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid, het begrip 'jeugd' als kinderen en jongeren van drie tot vijftientig jaar. Volgens deze definitie telde Beringen in 2007, 11.123 jeugdigen.

1.1 Onderzoeksvragen Masterproef.

Mijn eerste deelvraag luidt : "Waarom is participatie waardevol voor jeugdigen?".

De voor de hand liggende onderzoeksvraag die hier op volgt is : "Wat zijn de oorzaken van meer of minder participatie bij jeugdigen?".

De derde kwestie die aan bod zal komen is "Welke rol vervult het 'allochtone' jeugdwerk voor de toegankelijkheid van het jeugdwerk in haar totaliteit?".

De vierde deelvraag die beantwoord zal moeten worden is : "Hoe ziet het landschap betreffende de jeugdverenigingen in de gemeente Beringen eruit en wat is de etnisch-demografische situatie van de jeugd in Beringen?". Welke jeugdorganisaties zijn er in Beringen gevestigd, participeren allochtone jongeren evenveel aan de jeugdbewegingen als autochtone jongeren, wat is de oorzaak van een eventuele discrepantie, hoe ziet de subsidiëring van de jeugdverenigingen eruit, etc. zijn vragen die beantwoord zullen moeten worden.

Deelvraag vijf luidt : "Wat kan het jeugdwerk in Beringen doen om meer allochtone jongeren te bereiken en wat betekent dit voor het jeugdbeleid?". In functie van de laatste onderzoeksvraag zal ik een gevalstudie uitvoeren met de werkingen van Arktos vzw in Beringen als 'good practice'.

Als overzicht volgen hier nogmaals de vijf deelvragen :

- "Waarom is participatie waardevol voor jeugdigen?"
- "Wat zijn de oorzaken van meer of minder participatie bij jeugdigen?"
- "Welke rol vervult het 'allochtone' jeugdwerk voor de toegankelijkheid van het jeugdwerk in haar totaliteit?"
- "Hoe ziet het landschap betreffende de jeugdbewegingen in de gemeente Beringen eruit en wat is de etnisch-demografische situatie van de jeugd in Beringen?"
- "Wat kan het jeugdwerk in Beringen doen om meer allochtone jongeren te bereiken en wat betekent dit voor het jeugdbeleid?"

1.2 Relevante definities.

Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap definieert in zijn decreet van 14 februari 2003, houdende de ondersteuning en de stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid, enkele belangrijke begrippen voor deze masterproef.

Onder het begrip "jeugdwerk" verstaat het decreet "groepsgericht sociaal-cultureel werk op basis van niet-commerciële doelen voor of door de jeugd, die daaraan deelneemt op vrijwillige basis, in de sfeer van de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en georganiseerd door **particuliere** jeugdverenigingen, of door gemeentelijke of provinciale openbare besturen".

Het "gemeentelijk jeugdwerkbeleid" wordt in het decreet gedefinieerd als "het geheel van de beleidsmaatregelen van het gemeentebestuur ten aanzien van het plaatselijk of intergemeentelijk jeugdwerk".

"Plaatselijk jeugdwerk" is volgens het decreet "jeugdwerk dat zich hoofdzakelijk binnen de gemeente of het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad ontwikkelt en dat zich kan richten op specifieke doelgroepen of specifieke gebieden binnen de gemeente".

Onder "intergemeentelijk jeugdwerk" wordt dan weer verstaan "jeugdwerk dat voor een representatief aantal kinderen en jongeren uit een beperkt aantal aangrenzende gemeenten wordt opgezet en dat van dezelfde aard is als het plaatselijk jeugdwerk".

Het "gemeentelijk jeugdbeleid" wordt in het decreet gedefinieerd als "het geheel van de beleidsmaatregelen van het gemeentebestuur ten aanzien van alle levenssituaties van kinderen en jongeren".

Artikel 10 van het decreet omschrijft de functie van de gemeentelijke jeugdraad in het jeugdbeleid van de gemeente. Het artikel zegt dat elke gemeenteraad van het Vlaamse Gewest een of meer jeugdraden erkent of opricht, met het oog op de organisatie van het overleg en de inspraak bij de voorbereiding en de uitvoering van het jeugdbeleid, inzonderheid de opmaak en de uitvoering van een gemeentelijk jeugdwerkbeleidsplan.

'Allochtonen' zijn volgens artikel 2 van het decreet van 1998 inzake het Vlaams minderhedenbeleid (Mayeur, 2005) :

personen die zich legaal in België bevinden, ongeacht of zij de Belgische nationaliteit hebben, en die tegelijkertijd aan de volgende voorwaarden voldoen : (a) minstens één van de ouders of grootouders is geboren buiten België; (b) zij bevinden zich in een achterstandspositie vanwege de etnische afkomst of een zwakke sociaal-economische situatie. (p. 49)

Royackers (2008) verwijst in haar eindverhandeling naar de definitie van het *Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding*, zij definiëren een allochtoon als "iemand van een andere sociaal-culturele herkomst dan het land waarin hij woont, ongeacht zijn nationaliteit, m.a.w. dit kan gebruikt worden voor de persoon die migreert, maar ook voor diens kinderen of kleinkinderen".

Omtrent het begrip 'allochtoon' geeft Lenaers (2006) aan dat er in de onderzoekswereld nog geen eenduidigheid is over het begrip in kwestie. Hij stelt eveneens de vraag of een allochtoon zich per definitie wel in een achterstandspositie bevindt.

Hoofdstuk 2 : Onderzoeksopzet.

2.1 Literatuurstudie.

Mijn onderzoeksplan bestaat eerst en vooral uit een literatuurstudie. Deze literatuurstudie handelt over het 'jeugdbeleid' in het algemeen en over de participatie van jeugdigen. Waarom is participatie waardevol en wat zijn de redenen of oorzaken van meer of minder participatie bij jeugdigen (allochtonen)? Als participatie zeer ruim gedefinieerd wordt, dan valt het grotendeels samen met het begrip 'socialisatie', het ingroeien in de samenleving in zijn uiteenlopende verschijningsvormen. Daarom zal er tevens aan dit begrip (socialisatie) de nodige aandacht geschonken worden. Verder zal mijn literatuurstudie specifiek het 'allochtoon jeugdwerk' op zich behandelen.

In mijn literatuurstudie heb ik gebruikt gemaakt van zowel primaire als secundaire bronnen. Primaire bronnen zoals bijvoorbeeld onderzoeksrapporten en eindverhandelingen. '*Jeugdonderzoek belicht. Voorlopig syntheserapport van wetenschappelijk onderzoek naar Vlaamse kinderen en jongeren (2000-2004)*', in opdracht van heer B. Anciaux, Vlaams minister van Cultuur, Jeugd en Sport, is één van de onderzoeksrapporten vervat in mijn thesis.

Wetenschappelijke tijdschriften en boeken vormen de secundaire bronnen die ik geraadpleegd heb. Hierboven vermelde primaire en secundaire bronnen kwam ik op het spoor via de volgende bibliotheken : de bibliotheek van de Universiteit Hasselt, de bibliotheek van het departement Lerarenopleiding Secundair Onderwijs van de Katholieke Hogeschool Limburg, de bibliotheek van het departement Sociaal-Agogisch Werk van de Karel de Grote-Hogeschool Antwerpen, en de bibliotheek Sociale Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven. Ook Google en Google Scholar hebben mij geholpen om onderzoeksrapporten, afstudeerscripties en tijdschriftartikelen op te zoeken.

De zoektermen waarvan ik gebruik heb gemaakt in mijn opzoekwerk zijn de volgende : participatie jongeren (aan verenigingen), maatschappelijke participatie jongeren, participatie allochtone(n) (jongeren), jeugd(werk)beleid, lokaal jeugdbeleid, sociaal kapitaal (in Vlaanderen), allochtoon jeugdwerk.

2.2 Praktijkonderzoek.

In het praktijkgedeelte van mijn eindverhandeling zal ik de etnisch-demografische situatie van de jeugd in Beringen schetsen en onderzoeken welke jeugdverenigingen er in Beringen actief zijn. Om de participatiegraad van allochtone jongeren aan deze verenigingen te bepalen, zal ik gebruik

maken van de ledenlijsten van deze organisaties. Hiervoor heb ik contact opgenomen met Elke Aerts, de jeugdconsulent van Beringen. Zij heeft mij de ledenlijsten van de erkende en gesubsidieerde jeugdbewegingen voor het werkjaar 2007-2008 en het Jeugdbeleidplan 2008-2010 van de stad Beringen bezorgd. De subsidieberekening voor erkende jeugdbewegingen heb ik eveneens via haar bekomen.

Om de etnisch-demografische situatie van de jeugd in Beringen te schetsen, heb ik gebruik gemaakt van de cijferkorven die te vinden zijn op de website van de provincie Limburg (<http://www.limburg.be/20768/Cijferkorven.html>).

In functie van deelvraag vijf, "Wat kan het jeugdwerk in Beringen doen om meer allochtone jongeren te bereiken en wat betekent dit voor het jeugdbeleid?", heb ik gekozen voor een kwalitatieve gevalstudie. Deze moet mij in staat stellen een antwoord te formuleren op bovengenoemd probleem. Gevalstudies omvatten diepgaande, contextuele analyses van gelijkaardige situaties in andere organisaties (Sekaran, 2003). Ze zijn van nature uit kwalitatief en kunnen gebruikt worden als techniek om problemen op te lossen of als hulpmiddel om relevante fenomenen beter te begrijpen en verdere kennis te vergaren omtrent het onderwerp. In het kader van mijn praktijkprobleem vormt Arktos vzw een waardevolle case. Arktos vzw organiseert net als de 'reguliere' jeugdverenigingen, vrijetijdswerkingen voor de jeugd in Beringen. Maar in tegenstelling tot deze jeugdverenigingen, slaagt Arktos er wel in om allochtone jongeren te bereiken. De werkingen van de vzw vormen zodoende een geschikte gevalstudie, 'good practice', waarmee we de 'reguliere' jeugdverenigingen kunnen vergelijken. Wanneer we de karakteristieken en interne werking van de vzw kennen, die maken dat zij er wel in slaagt allochtone jongeren te bereiken, kunnen we vervolgens een antwoord formuleren op de laatste onderzoeksvraag.

Voor mijn gevalstudie van de werkingen van Arktos vzw in Beringen heb ik contact opgenomen met Nele Agten. Mevr. Agten is als voltijds vormingswerker verbonden aan de meisjeswerkingen van Arktos in Beringen. Zij is zodoende een bevoorrechte getuige (deskundige), met relevante persoonlijke ervaring, van de jeugdwerkingen van de vzw. In het vormingscentrum van Arktos Limburg, gelegen in Kiewit, heb ik haar kunnen interviewen. Teneinde in staat te zijn een duidelijk, volledig en accuraat beeld te vormen van de werkingen van Arktos in Beringen, heb ik gebruik gemaakt van een gestructureerd interview met open vragen. Voor onbeantwoorde vragen aangaande de jongenswerkingen, kon ik bij Hafid Abdelmalki terecht. Via mail heeft hij mij vervolgens verder geholpen met mijn vragen. Dhr. Abdelmalki is eveneens als voltijds vormingswerker verbonden aan de jongenswerkingen van Arktos in Beringen.

Hoofdstuk 3 : Participatie en sociaal kapitaal.

“Waarom is participatie waardevol voor jeugdigen en wat zijn de oorzaken van meer of minder participatie bij jeugdigen?”

Het begrip “participatie” wordt door de Raad van Europa gedefinieerd als “young people’s right to be included, to be allowed and encouraged to assume duties and responsibilities and to make one’s own decisions” (Tilanus, 1997). Jeugdigen hebben meer bepaald het recht om als volwaardig individu deel uit te maken van de maatschappij, om de gelegenheid te krijgen en te worden aangemoedigd taken op zich te nemen en verantwoordelijkheden te dragen, en om hun eigen beslissingen te nemen.

Volgens Tilanus (1997) leidt participatie – meedoen en meebeslissen – van mensen tot een grotere maatschappelijke betrokkenheid en kan daardoor bijdragen aan het versterken van sociale cohesie en stabiliteit. Maar participatie gaat verder dan dat jeugdigen louter ‘meedoen’ aan activiteiten die voor hen zijn georganiseerd. Daadwerkelijke participatie betekent volgens hem dat jeugdigen hun eigen wensen en behoeften aangeven, dat ze meedenken en mee beslissen over mogelijke oplossingen, en dat ze daarvoor mede verantwoordelijkheid dragen. De Raad van Europa ziet participatie ook als meer dan wat over het algemeen met inspraak wordt bedoeld. Participatie heeft een pedagogisch perspectief : leren deelnemen aan maatschappelijke processen die zich in de directe leefomgeving van jeugdigen afspelen.

Actieve participatie is enerzijds een uitstekend middel om jeugdigen vertrouwd te maken met die houdingen en capaciteiten die later van hen als burgers in de moderne samenleving worden verwacht. In deze zin vormt participatie bij uitstek een middel tot burgerschapsvorming. Wanneer jongeren echter onvoldoende participeren in het maatschappelijke leven, gaat er veel maatschappelijk potentieel van jongeren verloren. Daarnaast spelen de mogelijkheden tot actieve sociale betrokkenheid een belangrijke rol in het psychosociale welzijn van jeugdigen. Het creëren van voldoende zinvolle participatiemogelijkheden geeft jeugdigen het gevoel gewaardeerd, gerespecteerd en serieus genomen te worden en bevordert zo het gevoel van zelfvertrouwen, zelfrespect en sociale ‘hechting’ (De Winter, 1992). Tilanus (1997) stelt dan ook dat het bevorderen van participatie vooral een verantwoordelijkheid is van lokale overheden.

Volgens Tilanus (1997) kan het begrip participatie enerzijds zeer ruim gedefinieerd worden en valt het dan grotendeels samen met het begrip socialisatie¹, het ingroeien in de samenleving in zijn uiteenlopende verschijningsvormen. Anderzijds kan participatie veel enger worden gedefinieerd als

¹ Het proces waarbij individuen in de omgang met anderen de cultuur van een groep leren (Smits, 2004).

medezeggenschap, mede zich kunnen uitspreken over het beleid dat de jongeren zelf aangaat. Vooral eerstgenoemde definitie weerspiegelt het potentiële belang van participatie, de positieve effecten van het socialisatieproces dat gepaard gaat met het participeren aan verenigingen zijn mede verantwoordelijk voor de waarde van jongerenparticipatie. In paragraaf 3.1 komen deze positieve effecten aan bod.

Een belangrijke taak is hierbij weggelegd voor het jongerenwerk (Tilanus, 1997). Het leren van sociale vaardigheden door de omgang met elkaar en in het bijzonder de omgang tussen de seksen, is een moderne verworvenheid. Voor het jongerenwerk is de persoonlijke relatie tussen jongerenwerkers en jongeren de as, waar het jongerenwerk in al zijn varianten om draait. Emancipatie en democratisering zijn leidinggevende begrippen voor het handelen van jongerenwerkers. De doelstellingen zijn : sociale vaardigheid en persoonlijke en maatschappelijke emancipatie. Jongerenwerk richt zich ook op netwerkvorming. Netwerken zijn voor jongeren erg belangrijk, enerzijds in verband met communicatiekanalen, anderzijds omwille van de steun die de groep geeft.

Tot dit jongerenwerk behoren ook de jeugdbewegingen zoals deze in Beringen aanwezig zijn. De jongerenorganisaties Scouts en Gidsen, KAJ, JNM en Chiro behoren tot het vrijwillige jeugd- en jongerenwerk. Er worden doorgaans vier grote socialisatievelden onderscheiden (Smits, 2004) : het gezin, de school, het cultureel veld en het sociaal netwerk van burgers. De samenleving verwacht van deze socialiserende instellingen dat zij een bijdrage leveren aan het vormen van die houdingen, vaardigheden, emoties, ... die als essentieel worden beschouwd voor de welvaart en de democratie, of voor wat een goede samenleving wordt geacht. Het jeugdwerk dat in Beringen actief is, behoort tot deze **socialiserende instellingen**, namelijk de *formele* sociale netwerken of de participatie aan georganiseerde verenigingsverbanden.

3.1 Waarde van participatie aan jeugdbewegingen.

3.1.1 Burgerschapsvorming en competentie.

De Groof en Siongers (1999) komen in hun studie tot het besluit dat participatie aan het verenigingsleven een gunstige samenhang vertoont met de maatschappelijke waarden en houdingen van personen. Ook Bekkers, Hooghe, en Stolle (2004) bevestigen dat vrijwillige verenigingen een context vormen waarin jongeren vaardigheden en waarden kunnen opdoen die maatschappelijk gewenste effecten hebben. Door in verenigingen samen met anderen activiteiten te organiseren, kunnen jongeren leren wat het nut is van samenwerking met anderen en het nemen van eigen verantwoordelijkheid. Bovendien leren zij er de vaardigheden die daarvoor nodig zijn. De aard van de organisatie is evenwel van doorslaggevend belang (De Groof & Siongers,

1999). Zo merken ze vooral de bevorderlijke invloed van sociale verenigingen (mensenrechtenorganisaties, vredesbewegingen, antiracistische organisaties, derdewereldorganisaties en milieu, natuur- of dierenrechtenorganisaties) en jeugdverenigingen op. Verder vermelden ze ook dat jongeren die deelnemen aan activiteiten in een georganiseerd kader sneller in staat blijken te zijn om zich in te leven in de standpunten van anderen. Het functioneren in een groep vergt immers een mate van zelfbeheersing en een aantal sociale vaardigheden die doorgaans worden beschouwd als gunstig voor het ontwikkelen van een democratische cultuur. Het lidmaatschap aan vrijetijdsverenigingen heeft deze gunstige invloed slechts in mindere mate. Dit resultaat is niet zo verwonderlijk, gezien vrijetijdsverenigingen (hobby- en culturele verenigingen) in tegenstelling tot sociale verenigingen en jeugdverenigingen doorgaans niet de bedoeling hebben aan hun leden standpunten inzake maatschappij en politiek door te geven. Jongeren leren in de omgang met leeftijdsgenoten bovendien nieuwe sociale rollen die belangrijk kunnen zijn voor zowel hun huidige identiteitsvorming als voor de eerder onpersoonlijke contacten kenmerkend voor de organisaties waarin men doorgaans als volwassene werkt en handelt (Smits, 2004).

Het onderzoek van Dehertogh, Mortelmans, en Ottoy (2005) komt tot gelijklopende conclusies. Ze stellen dat, wie tijdens zijn jeugd actief heeft deelgenomen aan het verenigingsleven en dan voornamelijk aan jeugdverenigingen, doorgaans beter geïntegreerd is, een hogere graad van democratisch burgerschap heeft, een gevoel van vertrouwen, veiligheid en een positief toekomstbeeld heeft.

Jeugdbewegingen vervullen dus een belangrijke rol in het leven van jeugdigen. Zeker als men het algemeen-sociologische inzicht in acht neemt dat primaire socialisatieprocessen in de jeugdfase over het algemeen gepaard gaan met meer ingrijpende en persistente socialisatie-effecten dan de secundaire socialisatie in de latere levensfasen (Bekkers, Hooghe, & Stolle, 2004). De verwachting is dan dat ervaringen op een relatief jonge leeftijd ook later nog gepaard gaan met een significante verschuiving in het waardepatroon.

Speels geeft een jeugdbeweging jongens en meisjes een plek waar ze samen kunnen opgroeien en zich kunnen ontplooien (Lambrechts, 2003). Een groep biedt jongens en meisjes ruimte om zich te ontwikkelen tot sportieve, creatieve en sociaal bewogen mensen. Een plaats waar ze kansen krijgen om zich een eigen visie en levenshouding te vormen, hiervoor leren opkomen en rekening leren houden met anderen. Participatie is een vorm van preventief beleid dat gericht is op het versterken van eigen kracht, zelfontplooiing en verantwoordelijkheden van jongeren en het leren omgaan met en naleven van die verantwoordelijkheden.

Mayeur (2005) stelt eveneens dat het jeugdwerk een belangrijke taak vervult in het leven van jeugdigen. Jeugdwerk kan gesitueerd worden in het derde pedagogische milieu : de vrije tijd, dat een plaats vindt tussen het gezin en de school. Mayeur benadrukt dat de ervaringen die kinderen

en jongeren opdoen in hun vrije tijd van aanzienlijk belang zijn voor hun ontwikkeling. Zo is er de invloed van de speelkameraadjes en leeftijdsgenoten, het ontdekken van en experimenteren in een eigen ruimte en het opbouwen van relaties en van sociale netwerken. Allemaal ontwikkelingselementen die bij uitstek in de vrije tijd tot hun recht komen. De gemeenschappelijke kenmerken van het jeugdwerk die Mayeur verder opnoemt, naast de ontplooiing in de vrije tijd, zijn : de jonge doelgroep, de pedagogische doelstellingen en de deskundige begeleiding.

Zoals eerder aangehaald is participatie dus bij uitstek een middel tot burgerschapsvorming, het vertrouwd maken van jeugdigen met die houdingen en capaciteiten die later van hen als burgers in de moderne samenleving worden verwacht (Tilanus, 1997). Van participatie en sociale integratie wordt verwacht dat ze een positieve invloed zouden hebben op wat men beschouwd als 'sociaal aanvaardbaar' gedrag (Smits, 2004). Ook in het onderzoek van Burssens et al. (2004) wordt participatie in jeugdverenigingen belangrijk geacht als socialisatieveld en integratiemechanisme. Lidmaatschap van verenigingen werkt maatschappij-integrerend. Dit werd volgens Burssens et al. onder meer geconcludeerd uit de vaststelling dat jongeren die lid zijn van een sociale vereniging minder racistisch zijn dan andere jongeren. Dit effect zou niet voortkomen uit het lidmaatschap op zich, maar wel uit het participeren in de verenigingen waardoor opvattingen worden beïnvloed. Meedoen en meebeslissen van mensen leidt volgens Tilanus tot een grotere maatschappelijke betrokkenheid en kan daardoor bijdragen aan het versterken van sociale cohesie en stabiliteit. Smits merkt echter wel op dat in tegenstelling tot wat de literatuur doet vermoeden, de integratie in formele netwerken geen remmend effect heeft op probleemgerelateerde gedragingen. Een leefwereld gericht op de school en het gezin daarentegen blijkt het probleemgedrag wel af te remmen. Een democratisch klasklimaat, een positief gezinsklimaat en een gezin waar in overleg beslissingen worden genomen blijken het probleemgedrag in te dijken.

Participatie staat ook in nauwe relatie tot competentie. De ontwikkeling van competenties en participatie staan niet los van elkaar. Veel leerprocessen ontstaan "al doende", door mee te doen aan allerlei activiteiten samen met anderen. In verschillende situaties leren kinderen steeds nieuwe handelingsalternatieven. Burssens et al. (2004) halen dan ook aan dat het jeugdwerk een pedagogische functie heeft. Jeugdwerk ondersteunt de leerprocessen van jongeren. Deze pedagogische opdracht van het jeugdwerk kan volgens Burssens et al. op verschillende manieren worden ingevuld. Enerzijds kan jeugdwerk opgevat worden als aanvulling op de rest van het educatieve aanbod. Op die manier wordt het jeugdwerk ingezet om jeugdigen iets bij te brengen. Anderzijds kan aan het jeugdwerk ook een structurele opbouwfunctie worden toegeschreven : jeugdwerk als een vorm van samenlevingsopbouw (burgerschapsvorming en maatschappelijke integratie). Op die manier wordt jeugdwerk bekeken in het geheel van het educatieve aanbod in de samenleving, vanuit haar betekenis voor alle jongeren. Individueel bekeken draagt het jeugdwerk immers vaak bij aan de ontwikkeling van sociaal kapitaal van jongeren.

Participatie is een fundamentele behoefte in de ontwikkeling van de mens. Het kiezen voor deelnemen aan maatschappelijke leven is op de eerste plaats een uiting van volwassenheid. Groei naar volwassenheid of zelfstandigheid impliceert een proces van toenemende participatie en integratie in de samenleving, indien de mogelijkheden daartoe worden gegeven.

3.1.2 Sociaal kapitaal.

Volgens Hooghe (2003) speelt het verenigingsleven een belangrijke rol in de vorming van sociaal kapitaal. Hij stelt dat verenigingen en organisaties ervoor zorgen dat mensen verbonden blijven met hun gemeenschap, de participatie haalt ze uit de beperkte kring van hun eigen privéleven, en het verenigingsleven levert in het algemeen een bijdrage tot het in stand houden van maatschappelijke cohesie. Hooghe haalt de definitie van Robert Putnam voor sociaal kapitaal aan in zijn werk. Putnam gaat ervan uit dat samenlevingen beter functioneren, indien er voldoende sociaal kapitaal aanwezig is, met andere woorden, indien er voldoende netwerken aanwezig zijn tussen de burgers, en indien er tussen die burgers ook een zekere mate van vertrouwen en wederkerigheid heerst. Als deze drie elementen aanwezig zijn, wordt het voor burgers gemakkelijker samenwerkingsverbanden aan te gaan, zodat de gemeenschap in haar geheel beter kan functioneren. Een dicht vertakt netwerk van samenwerkingsverbanden kan ertoe leiden dat samenlevingen beter in staat zijn hun doestellingen te realiseren dan wanneer de samenleving uit louter geatomiseerde individuen zou bestaan. Deze samenlevingsdoelstellingen kunnen echter zowel positief als negatief zijn. Bijvoorbeeld het verwezenlijken van een democratisch overheidsbeleid of het terugdringen van de criminaliteit. In het eerste voorbeeld vormt sociaal kapitaal dan een belangrijk onderdeel van het democratisch systeem. Maar de collectieve doelstelling zou net zo goed het discrimineren of zelfs vervolgen van een minderheidsgroep kunnen zijn. Want gesloten, autoritaire en gewelddadige samenlevingen of groepen hebben ook sociaal kapitaal nodig om hun doelstellingen te realiseren. De vraag die in Hooghes onderzoek centraal staat luidt : "Draagt participatie aan het verenigingsleven bij tot de vorming van sociaal kapitaal, en indien ja, op welke manier doen organisaties dat?" (P. 9). De cruciale vraag is met andere woorden of deelname aan het verenigingsleven leidt tot het versterken van normen als tolerantie, solidariteit, wederkerigheid en maatschappelijke betrokkenheid. Dus welk soort participatie aan welk soort verenigingen gaat gepaard met het huldigen van welk soort houdingen?

Sociaal kapitaal wordt gegenereerd door de actieve betrokkenheid van gewone burgers. Almond en Verba dichten in hun werk, *The Civic Culture*, verenigingen twee verschillende functies toe (Hooghe, 2003). Aan de ene kant vervullen verenigingen een socialisatiefunctie : ze zorgen voor de verspreiding van een meer democratisch waardepatroon onder hun leden. Een tweede functie kan omschreven worden als *empowerment* : juist door hun lidmaatschap van organisaties slagen

individuele burgers er in tot collectieve actie te komen, om op die manier politieke invloed te verwerven en hun stem te laten meespelen in het politieke debat.

In het werk van Hooghe (2003) komt ook de visie van James Coleman en Nan Lin op sociaal kapitaal aan bod. Hun visie stelt dat sociaal kapitaal zowel uit een structurele component (integratie in netwerken en verenigingen) als een culturele of attitudinale component (de normen en waarden binnen die netwerken) bestaat. Het is immers niet voldoende deel uit te maken van een netwerk, als de normen binnen dat netwerk elke vorm van samenwerking onmogelijk maken zal de individuele actor weinig voordelen behalen uit zijn/haar lidmaatschap. Het niet onderschrijven van deze normen en waarden zal er bovendien voor zorgen dat men zich moeilijk zal kunnen integreren binnen dit netwerk. Zoals we eerder gezien hebben, komt deze tweedeling tussen structuur en cultuur ook voor in Putnams visie op sociaal kapitaal. Enerzijds is er de structurele component (de informatie –en interactienetwerken tussen burgers) en anderzijds de culturele component (de normen : vertrouwen en wederkerigheid). Het participeren aan een netwerk gaat dus normaliter gepaard met het onderschrijven van de normen die binnen dat netwerk gelden. Vertrouwen en wederkerigheid zijn geen einddoelstelling, maar wel basisvoorwaarden om tot samenwerking te komen. Als er geen minimale vorm van vertrouwen aanwezig is tussen actoren, is de kans kleiner dat ze netwerken vormen of op een andere manier samenwerken. En een actor zal eerder geneigd zijn te participeren aan een samenwerkingsnetwerk, met de verwachting dat hij/zij later, op zijn/haar beurt, in staat zal worden gesteld te profiteren van deze samenwerking. Actor A levert bijvoorbeeld een bepaalde dienst of inspanning, in de verwachting dat hij later een gelijkwaardige inspanning van B terugkrijgt. Wederkerigheid wordt binnen een liberale democratie tevens beschouwd als een gelijkheidsnorm : wederkerigheid impliceert dan dat de actor binnen een bepaald samenwerkingsverband wordt erkend als een gelijkwaardige partner, die op dezelfde manier zal behandeld worden als de overige netwerkkleden. Zoals eerder benadrukt, is dit soort wederkerigheid dus noodzakelijk om tot samenwerking te komen.

Het verschil tussen beide visies is dat deze van Coleman ervan uit gaat dat het vooral de betrokken actoren zelf zijn die baat hebben bij hun integratie in deze netwerken, volgens deze benadering wordt sociaal kapitaal gewoon een verdelingsmechanisme : men krijgt toegang tot de hulpbronnen of de kennis die reeds aanwezig zijn in de samenleving, en de visie van Putnam daarentegen beschouwd sociaal kapitaal vooral als een collectief goed. Toch betekent dit niet noodzakelijk dat de twee conceptualisering van sociaal kapitaal elkaar in alle omstandigheden uitsluiten (Hooghe, 2003). Een samenleving met een grotere dichtheid van samenwerkingsnetwerken zal bijvoorbeeld economisch beter functioneren, omdat vraag en aanbod elkaar via deze netwerken gemakkelijker kunnen ontmoeten. Toegepast op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld, zal frictie voorkomen kunnen worden, doordat zowel werknemers al werkgevers ruim toegang hebben tot marktrelevante informatie. Niet alleen zal een individuele actor daardoor gemakkelijker een betaalde baan vinden,

op een geaggregeerd niveau zullen vraag en aanbod elkaar op een meer efficiënte manier kunnen ontmoeten. Het behalen van individuele voordelen kan dus als gevolg hebben dat de samenleving in haar geheel hierdoor beter kan functioneren.

3.1.2.1 De structurele component van sociaal kapitaal (netwerkvorming).

Hooghe (2003) wijst er ook op dat de netwerkposities, die onderdeel uitmaken van het sociaal kapitaal, leiden tot het verwerven van individuele voordelen. Zowel het vinden van jobs als het uitbouwen van een carrière blijkt in belangrijke mate gerelateerd aan de voordelen die men puurt uit de integratie in allerlei netwerken. Daarbij lijken niet zozeer de intieme of beperkte netwerken van belang : de kans is immers groot dat diegenen met wie men dagelijks interageert ongeveer over dezelfde hulpbronnen en informatie beschikken als de betrokken actor zelf. Veel belangrijker is de uitgestrektheid van de netwerken : het is bijzonder lonend *veel* mensen te kennen, uit een brede waaier van maatschappelijke en economische sectoren. Dit betekent immers dat men uit al die sectoren informatie kan inwinnen, wat een zeker concurrentievoordeel kan opleveren ten opzichte van diegenen die niet over dergelijke netwerken beschikken. Uitgestrektheid is echter geen voldoende voorwaarde : ook de kwaliteit van de hulpbronnen die men via de netwerken kan mobiliseren is uiteraard van het grootste belang. Via een persoonlijk netwerk dat enkel bestaat uit personen met een lage socio-economische status, kan men slechts weinig schaarse goederen verwerven. Netwerken waarin daarentegen veel actoren figureren met een hoge maatschappelijke status zijn wat dit betreft veel lonender. Smits (2004) stelt in haar studie juist vast dat lidmaatschap van het jeugdwerk tijdens de jeugd, de uitgebreidheid van het huidige informele sociale netwerk in de hand werkt.

Dehertogh, Mortelmans, en Ottoy (2005) rapporteren in hun onderzoek dat, wie actief was in jeugdbewegingen, jeugdhuisen en andere vormen van jeugdwerk², als volwassene toch nog steeds een hogere graad van buurtbetrokkenheid en cultuurparticipatie vertoont. Vroeger lidmaatschap heeft dus gevolgen voor de latere participatiegraad. Ze concluderen eveneens dat lidmaatschap van verenigingen bovendien aanzienlijke gevolgen heeft voor het sociale netwerk. Zowel tijdens de

² **Chiro**, KSJ-KSA-VKSJ, Rode Valken, VNJ, Scouts (FOS), **Scouts (VVKSM)**, KLJ, **KAJ-VKAJ**, Jongerenafdeling van een mutualiteit, jongerenafdeling van een vakbond, humanistische jongeren, **JNM**, Jeugd Rode Kruis, Jeugdpastoraal – Pluswerking, Jongerenafdeling van een politieke partij, Jeugdhuisen – jeugdclubs, speelpleinwerking, grabbelpas, SWAP-pas, spelanimatie-initiatieven, Roefel-dagen, Tienerwerking, Jeugdgroepen voor amateuristische kunstbeoefening, jeugdatelier, jeugdmuziekatelier, kinder- en jeugdboerderijen, studentenverenigingen, vormingsinitiatieven werkende/werkloze jongeren, initiatieven kansarme jeugd, zelforganisaties allochtone jongeren, KVG-jongeren, AKABE-groepen, Jeugdraad – Kindergemeenteraad.

jeugdijaren zelf als later in het leven, hebben jongeren die participeren in veel verenigingen (zowel van het jeugdwerk als buiten het jeugdwerk) een uitgebreider en gedifferentieerder informeel netwerk van vriendenrelaties. Deze jongeren gaan niet alleen met klasgenoten en kinderen van hun eigen buurt om, ze ontmoeten ook vrienden in verenigingen en organisaties. Wie ooit lid is geweest van een vereniging heeft dus een uitgebreidere vriendenkring dan anderen (Smits, 2004). Vriendschappen zijn verbanden waarbinnen men zichzelf kan zijn, zichzelf kan ontplooiën en waarin men spontane vormen van solidariteit en vertrouwen kan ervaren.

Hooghe (2003) verwijst in dit verband ook naar het werk, *Bowling Alone*, van Robert Putnam (2000). Hierin worden namelijk twee soorten netwerken onderscheiden. De eerste soort zijn de *bonding* netwerken, deze verbinden vooral actoren die dezelfde definiërende kenmerken bezitten. De bonding netwerken zijn dus zeer homogeen, en ze zorgen voor sterkere banden tussen individuen met bijvoorbeeld hetzelfde beroep, dezelfde godsdienst of dezelfde economische status. Dit soort netwerken levert volgens Putnam echter slechts een beperkte bijdrage aan de vorming van sociaal kapitaal. Het zijn vooral de *bridging* netwerken die ervoor zorgen dat leden van verschillende gemeenschappen met elkaar in contact kunnen komen en een bijdrage leveren aan de vorming van sociaal kapitaal. Het gaat dan bijvoorbeeld om individuen met verschillende beroepen, levensbeschouwingen of politieke overtuigingen. De boodschap die Putnam hier lijkt te willen overbrengen is, dat diversiteit binnen een gemeenschap niet noodzakelijk problematisch hoeft te zijn zolang er maar voldoende structurele mogelijkheden tot contact tussen de diverse leefgemeenschappen bestaan.

Netwerkvorming kan echter ook negatieve effecten hebben, als bijvoorbeeld antidemocratische organisaties of groepen erin slagen hun leden in sterkere mate aan zich te binden (Hooghe, 2003). Een te sterke gerichtheid op eigen, homogene netwerken kan er juist toe leiden dat men minder gemakkelijk de stap zet naar de samenleving in het algemeen, en dit kan met name bij etnische minderheden een probleem opleveren. Dit zou met name het geval kunnen zijn bij groepen allochtonen in Beringen. De integratie in netwerken kan ook leiden tot het opleggen van dwingende normen en het belemmeren van de individuele vrijheid.

3.1.2.2 De attitudinale component van sociaal kapitaal.

Zoals eerder vermeld bestudeert Hooghe (2003) in zijn onderzoek ook de relatie tussen lidmaatschap (de structurele component) en de attitudinale componenten van sociaal kapitaal. Een probleem waarmee hij hier wel geconfronteerd wordt, is het feit dat 'sociaal kapitaal' of het gebrek eraan bijzonder moeilijk te operationaliseren valt in survey-onderzoek. Binnen de internationale literatuur bestaat geen algemeen aanvaard meetinstrument voor sociaal kapitaal. De functionalistische visie op sociaal kapitaal beweert dat 'sociaal kapitaal' draait om de

maatschappelijke structuren en waarden waardoor burgers in staat gesteld worden collectieve actieproblemen te overwinnen. Hieruit vertrekkende is Hooghe op zoek gegaan naar waarden die deze vorm van vrijwillige samenwerking mogelijk maken dan wel bemoeilijken. Aangezien er weinig betrouwbare meetschalen beschikbaar zijn die peilen naar deze bereidheid om op basis van gelijkheid met anderen samen te werken, doet Hooghe in zijn analyse vooral een beroep op schalen die peilen naar het afwijzen van deze waarden. Dit soort schalen wordt teruggevonden in de onderzoekstradities rond autoritarisme en sociaal-cultureel conservatisme. Het voordeel van deze schalen is, dat ze reeds hun deugdelijkheid bewezen hebben in survey-onderzoek waaruit blijkt dat ze eendimensionaal en consistent zijn. De volgende vijf meetschalen operationaliseren (het gebrek aan) 'sociaal kapitaal' :

- Utilitair individualisme : de mate waarin men individuele belangen nastreeft en vertrekt vanuit het idee dat iedereen uit eigenbelang handelt en dat dit normaal wenselijk is (De Groof & Siongers, 1999). Een kenmerkend item is de stelling : "Het nastreven van je persoonlijke succes is belangrijker dan te zorgen voor een goede verstandhouding met je medemensen". De geneigdheid tot samenwerking wordt hier expliciet afgewezen, en het lijkt daarom logisch te veronderstellen dat het huldigen van dit soort houding een negatieve invloed zal hebben op de integratie in maatschappelijke netwerken.
- Autoritarisme : deze schaal peilt naar de steun voor een hiërarchische maatschappijordening met uitgesproken machtsverschillen. Een kenmerkend item is hier : "We hebben nood aan sterke leiders die ons voorschrijven wat we moeten doen". Het discours dat hierin vervat zit legitimeert dus het bestaan van machtsverschillen en staat daardoor haaks op het belang dat binnen de literatuur over sociaal kapitaal wordt gehecht aan het horizontaal karakter van netwerken.
- Etnocentrisme : onverdraagzaamheid of negatieve houdingen ten overstaan van migranten (De Groof & Siongers, 1999). Etnocentrisme kan geïnterpreteerd worden als het afwijzen van sociale cohesie en het vreedzaam samenleven van diverse culturen. Hooghe stelt dan ook dat deze houding indruist tegen het basisconcept van een democratische politieke cultuur. Een typisch item is hier : "Migranten zijn over het algemeen niet te vertrouwen".
- Politieke machteloosheid : gevoelens van machteloosheid ten aanzien van politiek in het algemeen en tegenover politici en politieke partijen (De Groof & Siongers, 1999). Met deze schaal wordt nagegaan of de leden van vrijwillige verenigingen hun individuele machteloosheid kunnen overwinnen via hun lidmaatschap. Een typisch item is hier : "De politieke partijen zijn alleen maar geïnteresseerd in mijn stem en niet in mijn mening".
- Buurtbetrokkenheid : deze meetschaal gaat na of de respondenten zich actief integreren in hun leefomgeving. Een typisch item is hier : "Ik voel mij mee verantwoordelijk voor wat er in mijn omgeving gebeurt".

Hooghe (2003) benadrukt dat deze vijf houdingen niet alleen democratische netwerkvorming en samenwerking bemoeilijken, maar ook gezien kunnen worden als indicatoren voor een

onsuccesvolle integratie binnen het politiek systeem en het sociaal weefsel. Deze meetschalen wijzen dus duidelijk op een gebrek aan sociaal kapitaal, vandaar dat ze in Hooghes onderzoek als afhankelijke variabelen zijn opgenomen.

De survey over participatiegedrag, die in Hooghes onderzoek uitgevoerd werd, is de meest uitvoerige meting van participatiegedrag die in 2003 voorhanden was in het internationaal onderzoek. Er werden hiervoor in totaal 1.341 inwoners van Vlaanderen geïnterviewd. De studie is dan ook representatief voor de Nederlandstalige Vlaamse bevolking tussen 18 en 75 jaar.

De respondenten kregen een lijst van 22 soorten verenigingen voorgelegd : van jeugdverenigingen, vakbonden, politieke en religieuze organisaties tot verenigingen voor vrouwen of voor bejaarden. Voor elk van deze 22 categorieën konden ze aangeven of ze :

1. nooit lid waren geweest,
2. vroeger lid waren geweest,
3. passief lid (enkel lidgeld betalen en verenigingsblad lezen),
4. actief lid (deelgenomen aan ten minste één activiteit de afgelopen twaalf maanden),
5. dan wel bestuurslid waren.

Binnen elke categorie was slechts één antwoord toegelaten.

Hooghe (2003) stelt in zijn onderzoek vast dat, om tot een volledige meting van de effecten van lidmaatschap op houdingen te komen, we ons niet mogen beperken tot een momentopname van het huidige lidmaatschap, maar rekening dienen te houden met de volledige participatiegeschiedenis van de respondent. Dit is de som van het huidige en het voormalige lidmaatschap. Hooghe merkt overigens op dat het effect van deze voormalige lidmaatschappen op houdingen sterker is dan het huidige lidmaatschap. Als gevolg hiervan, wordt de variabele 'ooit lid' toegevoegd aan de regressieanalyse. 'Ooit lid' is de som van alle positieve antwoorden op de antwoordmogelijkheden 2 tot en met 5.

Tabel 1 : Effecten van lidmaatschap op utilitair individualisme en politieke machteloosheid (Hooghe, 2003, p. 100).

	Utilitair individualisme	Politieke machteloosheid
Opleiding	-.24***	-.12***
Inkomen	-.04	-.03
Leeftijd	.18***	.06
Geslacht	-.13***	.04
Ooit lid	-.23***	-.23***
r ²	.24	.11

*Lineaire Ordinary Least Squares-regressie, gestandaardiseerde coëfficiënten, sign * = .05 ** = .01 *** = .001.*

De resultaten van de regressieanalyse (tabel 1), met de attitudeschaal voor utilitair individualisme als afhankelijke variabele, laten een verklarende variantie van het model van 24 procent zien. Via deze operationalisering bereikt Hooghe een zeer sterk effect van het verenigingsleven (-.23), in dezelfde orde van grootte als het effect van opleiding (-.24). Er bestaat, met andere woorden, een negatief verband tussen participatie aan het verenigingsleven en individualisme. Hij beklemtoont dan ook dat de gegevens van deze regressieanalyse, voor het eerst, een bevestiging bieden van de theoretische veronderstellingen over het belang van vrijwillige verenigingen.

De veronderstelling dat verenigingen niet alleen bijdragen tot de vorming van een meer democratisch waardepatroon, maar individuen ook toelaat hun individuele politieke machteloosheid te overwinnen, wordt bevestigd door de tweede regressieanalyse in tabel 1. De attitudeschaal voor politieke machteloosheid wordt hier als afhankelijke variabele in de regressieanalyse gebruikt. Deze illustreert dat de reductie van politieke machteloosheid (of verhoging van politieke competentie) inderdaad voorkomt. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat dit model minder krachtig is, en slechts 11 procent van de variantie kan verklaren. Het effect van 'ooit lidmaatschap' (-.23) is wel veel sterker dan het effect van onderwijsniveau (-.12). Hooghe (2003) stelt dan ook dat verenigingen een bijzonder krachtig instrument tegen gevoelens van politieke machteloosheid zijn.

Op de meetschalen voor ethnocentrisme, autoritarisme en buurtbetrokkenheid werd door Hooghe (2003) een gelijkaardige analyse uitgevoerd, deze heeft zoals verwacht tot vergelijkbare resultaten geleid.

Tabel 2 : Effecten van lidmaatschap op ethnocentrisme, autoritarisme en buurtbetrokkenheid (Hooghe, 2003, p. 101).

	Ethnocentrisme	Autoritarisme	Buurtbetrokkenheid
Leeftijd	.11**	.21***	.11**
Geslacht	-.04	-.11***	.07
Opleiding	-.15***	-.18***	.16***
Inkomen	-.02	-.08	.04
Religieuze betrokkenheid	.05	.16***	.01
Met partner?	.04	-.01	.06*
Aantal kinderen	-.01	-.01	-.02
Tijd aan televisie	.16***	.16***	-.03
Ooit lid	-.19***	-.12***	.25***
r ²	.17	.25	.13

*Lineaire Ordinary Least Squares-regressie, gestandaardiseerde coëfficiënten, sign * = .05 ** = .01 *** = .001.*

De regressieanalyses in tabel 2 wijzen op een negatieve relatie tussen participatie aan het verenigingsleven (de onafhankelijke variabele 'ooit lid') en gevoelens van ethnocentrisme en autoritarisme. Voor de afhankelijke variabele ethnocentrisme is dit zelfs de variabele (-.19) met het sterkste effect. Voor autoritarisme zijn de belangrijkste onafhankelijke variabelen leeftijd, opleiding, religieuze betrokkenheid en tijd aan televisie besteed. Dit model bezit wel een verklarende variantie van 25 procent. Het huidige en het voormalige lidmaatschap ('ooit lid') is echter wel positief verbonden met de afhankelijke variabele buurtbetrokkenheid. Verenigingen dragen, met andere woorden, bij tot de mate waarin men zich mee verantwoordelijk voelt voor wat er in zijn omgeving gebeurt.

Hooghe (2003) toont met de gegevens uit zijn eigen survey aan, dat vroegere participatie-ervaringen dus **blijvende gevolgen** hebben. Het argument dat vrijwillige verenigingen van cruciaal belang zijn voor het opbouwen van een democratische politieke cultuur wordt dus ondersteund door Hooghes data. Hij merkt hierbij overigens op, dat het bij nader inzien bevreedend is dat men tot nu toe deze theorie altijd heeft geprobeerd te toetsen door het meten van het huidige lidmaatschap van verenigingen. Uiteraard is het huidige lidmaatschap gemakkelijker te meten in een survey bevestigt Hooghe, maar het zou absurd zijn te veronderstellen dat vrijwillige verenigingen alleen effect hebben op het ogenblik dat men lid is. Het kenmerk van een socialisatie-ervaring is immers dat de gevolgen ervan merkbaar blijven, ook nadat de ervaring reeds tot het verleden behoort. Dit kan vergeleken worden met een andere belangrijke socialiserende instelling, namelijk het onderwijs. Ook daar beperkt men zich niet tot een meting van het huidige niveau waarop de respondent scholing volgt, maar zal men naar de

totale onderwijservaring van de respondent vragen. Als blijkt dat het verenigingsleven net zo goed een socialisatieagent is als het onderwijs, verdient het dan ook aanbeveling ook hier rekening te houden met de totale levensgeschiedenis van de respondent.

Een belangrijke vraag die uit Hooghes (2003) vaststellingen volgt is of uit het lidmaatschap aan alle soorten verenigingen eenzelfde gunstig effect op een democratische politieke cultuur resulteert of dat er, met ander woorden, een onderscheid naargelang het soort vereniging dient gemaakt te worden. Om deze vraag te beantwoorden heeft Hooghe de 22 verschillende soorten verenigingen samengebracht in elf verschillende categorieën. De jeugdverenigingen of jeugdbewegingen vormen één van deze elf categorieën. Hooghe rapporteert dat alle soorten verenigingen, in meer of mindere mate, een correlatie vertonen met de attitudeschalen (individualisme, autoritarisme, ethnocentrisme, politieke machteloosheid en buurtbetrokkenheid), maar dat er hier gelijktijdig belangrijke verschillen aanwezig zijn. **Jeugdorganisaties**, nieuwe sociale bewegingen (vredesorganisaties en milieuorganisaties), zorgende verenigingen (organisaties 'om anderen te helpen, Rode Kruis, ...) en religieuze organisaties zijn de enigen die een significant effect uitoefenen op alle meetschalen die in de analyse gebruikt zijn.

Hooghes (2003) onderzoek snijdt tevens een belangrijke kwestie aan in de theoretische discussie over de richting van de causale relatie tussen houdingen en participatie, namelijk "Worden actoren minder individualistisch omwille van hun participatie, of zal er eerder een proces van selectieve rekrutering optreden waarbij de minder individualistisch ingestelde actoren oververtegenwoordigd zijn onder de leden" (p. 111). Hooghe kan op basis van zijn data nog niet echt een uitspraak doen over de richting van de causaliteit, maar bericht wel een aantal aanwijzingen gevonden te hebben voor het optreden van zowel een socialisatie -als zelfselectie-effect. Het feit dat voormalige lidmaatschappen een grote mate van variantie verklaren, wijst in de richting van blijvende socialisatie-effecten. Het is daarenboven zeer waarschijnlijk dat het de meest sociaal georiënteerden zijn, die lid zullen worden van bijvoorbeeld een jeugdvereniging en later van allerlei andere soorten verenigingen (zelfselectie). Maar dat belet niet dat die groep, door haar lidmaatschap, bijkomend gesocialiseerd wordt in de richting van een grotere maatschappelijke betrokkenheid en meer solidariteit (socialisatie-effect). De relatie tussen participatie en sociaal kapitaal moet dus niet begrepen worden als eenrichtingsverkeer, maar wel als een zichzelf versterkende cirkel. Het causaal verband tussen participatie en houdingen is, met andere woorden, recursief. De twee effecten versterken elkaar. Als de relatie op deze manier geconceptualiseerd wordt, betekent dit dat het verenigingsleven belangrijk is voor het ontwikkelen en in stand houden van een democratische politieke cultuur. Smits (2004) komt eveneens tot de conclusie dat lidmaatschap van het jeugdwerk bijdraagt tot democratische waarden. Via deze weg kan de rechtserse positie van bepaalde jongeren omgebogen worden in een meer democratische houding.

Hooghes (2003) onderzoek concludeert eveneens dat er tussen de groepsleden van een vereniging een proces van waardecongruentie optreedt, de leden oefenen invloed uit op elkaars waardepatronen en opvattingen. Dit proces van waardecongruentie levert een betrouwbaar causaal mechanisme op waarlangs we de socialisatiefunctie van het verenigingsleven kunnen verklaren. Zoals blijkt uit de sociaal-psychologische onderzoekstraditie, interageren en versterken zelfselectie en socialisatie elkaar juist. De kenmerken van de socialisatiecontext worden bepaald door het voorafgaande proces van zelfselectie. Doordat verenigingen namelijk een hogere concentratie van sociaal gemotiveerde personen kennen, zullen die sociaal wenselijk geachte houdingen nog versterkt worden. Verenigingen zullen dus niet in alle omstandigheden een gunstig effect hebben op de opbouw van sociaal kapitaal. Binnen een criminele organisatie, bijvoorbeeld, zullen de leden gesocialiseerd worden in een corresponderend waardepatroon. Dit betekent dat deze organisatie beschouwd kan worden als een bron van 'asociaal kapitaal'. Verenigingen hebben zodoende niet altijd en automatisch een gunstig effect. Het verenigingsleven kan net zo goed negatieve als positieve effecten op hun leden hebben. Hooghe benadrukt tenslotte dat, ondanks het feit dat niet elke vereniging afzonderlijk beschouwd kan worden als een aanwinst voor het maatschappelijk weefsel, "het verenigingsleven [daardoor] als geheel een belangrijke rol [zal] spelen bij de verspreiding en versterking van deze waarden, en het daardoor inderdaad [fungeert] als een bron van sociaal kapitaal in de westerse liberale democratieën" (p. 155).

Men kan dus stellen dat, wie lang genoeg optrekt met een bepaalde groep, na verloop van tijd ook het denkpatroon van die groep overneemt. Er wordt door Hooghe (2003) tevens benadrukt dat uit onderzoek bij jongeren keer op keer blijkt hoe belangrijk de invloed van leden van de *peer group* is op de morele ontwikkeling van het individu. Dit betekent dat het lidmaatschap van bijvoorbeeld een groep met uiterst linkse opvattingen zal leiden tot een versterking en radicalisering van die denkbeelden. De omgang met gelijkgezinden versterkt dus de reeds aanwezige houdingen. De confrontatie met andere meningen en opvattingen zal daarentegen een bron van onzekerheid en twijfel zijn. Uit de sociaal-psychologische onderzoekstraditie (zie vorige paragraaf), die stelt dat normen en waarden binnen een bepaalde interactiecontext (afhankelijk van de specifieke kenmerken van de groepsleden) gevormd worden, blijkt evenzeer dat niet alle *soorten* verenigingen een gelijksoortig en sociaal gewenst socialiserend effect zullen hebben. Hiermee wordt de bevinding van Hooghes onderzoek bevestigd. Hooghe kwam, zoals hierboven vermeld, tot de conclusie dat niet alle soorten verenigingen een significant effect uitoefenen op de attitudeschalen voor een democratische politieke cultuur. Niet zodanig de uitgebreidheid van het netwerk, maar de aard van de integratie is doorslaggevend (Smits, 2004).

Hooghe (2003) komt in zijn studie tot de vaststelling dat er een verband aanwezig is tussen het gemiddeld opleidingsniveau van het ledenbestand en de sterkte van het effect van de organisatie. Het waargenomen verband is zoals verwacht negatief. De gemiddelde score op de ethocentrismeschaal ligt bij de verenigingen die zich richten op leden met een hoog

scholingsniveau gemiddeld lager dan bij de verenigingen waarvan de leden een lager scholingsniveau hebben. Dus hoe hoger het gemiddeld scholingsniveau van de leden, hoe sterker het nettoreducerend effect van het lidmaatschap op gevoelens van ethnocentrisme, gecontroleerd voor het opleidingsniveau van de respondent. Dit resultaat is niet onlogisch gezien het nauwe verband tussen opleidingsniveau en ethnocentrisme. De resultaten van Hooghes onderzoek bevestigen de stelling van de sociaal-psychologische onderzoekstraditie, dat groepseffecten context gebonden zijn en dus afhankelijk zijn van de specifieke kenmerken van de groepsleden. Aan de hand van een regressieanalyse toont Hooghe het reducerende effect van lidmaatschap van jeugdverenigingen op ethnocentrisme aan. Jeugdverenigingen blijken een sterk en significant negatief effect te hebben op ethnocentrisme. De leden van de jeugdverenigingen in zijn studie hebben dan ook gemiddeld een middelhoog (tussen de 13,0 en de 12,5 jaar) opleidingsniveau. Andere verenigingen (zoals bijvoorbeeld sportverenigingen), waarvan de leden hun gemiddelde opleidingsniveau lager is, hebben dit negatief significant effect niet.

Het socialisatie-effect, waarvan sprake is in bovenstaande paragrafen, kan bewezen worden aan de hand van een regressieanalyse (tabel 3) met als afhankelijke variabele de attitude ethnocentrisme. In het eerste model wordt participatie aan het verenigingsleven buiten beschouwing gelaten en wordt ethnocentrisme verklaard op basis van de gebruikelijke achtergrondvariabelen. Uit dit model blijkt dat de belangrijkste determinant (negatief verband) van gevoelens van ethnocentrisme het opleidingsniveau is. Wanneer 'ooit'-lidmaatschap opgenomen wordt als bijkomende onafhankelijke variabele (model 2) in de regressieanalyse, stijgt de verklarende variantie van het model echter van 14 naar 17 procent. 'Ooit lid' heeft een reducerend effect op ethnocentrisme en is bovendien de variabele met het sterkste effect (-.19), groter zelfs dan het effect van opleiding (-.15). **Verenigingen hebben dus over het algemeen een socialisatie-effect**, waarden en normen worden dus niet alleen vooral bepaald door het opleidingsniveau.

Tabel 3 : Invloeden op etnocentrisme (Hooghe, 2003, p. 146).

	Model 1 zonder verenigingen		Model 2 met verenigingen	
	B (SE B)	β	B (SE B)	β
Geslacht	-.82 (1.04)	-.02	-1.21 (1.03)	-.03
Leeftijd	.11 (.04)***	.09	.14 (.04)***	.12
Inkomen	-.12 (.19)	-.02	-.03 (.19)	.00
Opleiding	-1.17 (.20)***	-.21	-.84 (.20)***	-.15
Lid verenigingen	-	-	-1.36 (.22)***	-.19
Tijd aan televisie	.24 (.04)***	.18	.21 (.04)***	.16
Levenbeschouwelijke betrokkenheid	1.68 (1.16)	.04	2.03 (1.14)	.05
Cte.	45.50 (3.87)***		45.39 (3.80)***	
adj. r^2	0.14		.17	

*= $p.05$; **= $p.01$; ***= $p.001$

Eenheden zijn resp. niet-gestandaardiseerde (met standaardafwijking) en gestandaardiseerde coëfficiënten van een Ordinary Least Squares-regressie.

3.2 Determinanten van participatie.

Hooghe (2003) verwijst in dit verband naar de term 'cumulatieve participatiepatronen'. Deze term beschrijft het verschijnsel dat diegenen die reeds meer kansen krijgen op het vlak van onderwijs, inkomensverwerving of culturele vaardigheden, ook nog eens oververtegenwoordigd zullen zijn in het verenigingsleven. Het verenigingsleven vormt bijgevolg geen perfecte afspiegeling van de totale bevolking, maar zal veeleer de uitdrukking zijn van een bepaalde stratificatiestructuur : sommige groepen komen beter aan bod dan andere. **Dit betekent dat niet iedereen een even grote kans heeft om deel te nemen aan het verenigingsleven.**

Bekkers, Hooghe, en Stolle (2004) merken evenwel op dat het inkomensniveau in Nederland en België, en dit in tegenstelling tot het onderzoek in de Verenigde Staten, geen doorslaggevende factor is voor de participatie in verenigingen.

3.2.1 Scholingsniveau.

Een belangrijke determinator van participatie blijkt het scholingsniveau te zijn. Hooghe (2003) rapporteert dat diegenen die meer onderwijs genoten hebben en een meer comfortabele positie innemen op de arbeidsmarkt, ook het meest participeren in vrijwillige en politieke organisaties. Het is niet zo dat diegenen die inzake onderwijs of arbeidsmarktparticipatie een minder gunstige maatschappelijke positie bekleden, deze achterstand compenseren door een intensievere vorm van participatie aan het verenigingsleven. Er is eerder sprake van een cumulatief logica tussen de verschillende maatschappelijke participatie- en integratiemechanismen, waarbij ongelijkheden in verschillende levenssferen in een cumulatieve relatie tot elkaar staan. Het verenigingsleven kan bijgevolg omschreven worden als een typische middenklassenactiviteit. Participatie in verenigingen is, met andere woorden, ongelijk verdeeld over bevolkingscategorieën met een verschillende sociale status (Bekkers, Hooghe, & Stolle, 2004).

Het ISPO-verkiezingsonderzoek (van 1991 en 1995), dat werd uitgevoerd door de Katholieke Universiteit Leuven, geldt volgens Hooghe (2003) als het meest betrouwbare survey-instrument in Vlaanderen. Deze onderzoeken peilden naar het actief lidmaatschap van allerlei soorten vrijwillige organisaties, zowel van politieke, culturele en sociale aard, en bevestigen de ongelijkmatige verspreiding van lidmaatschap onder de bevolking. Uit tabel 4 kunnen we afleiden dat het scholings- en opleidingsniveau inderdaad sterk bepalend blijken te zijn voor de participatiegraad van de respondenten (een geblokke steekproef van de Belgische en Nederlandstalige inwoners van het Vlaams Gewest). Zo ligt het percentage leden dubbel zo hoog bij diegenen met hoger onderwijs ten opzichte van diegenen met enkel lager onderwijs. De resultaten van het ISPO-onderzoek bevestigen de hypothese dat participatie aan het verenigingsleven geen substitutiefenomeen is. Ongelijkheden inzake arbeidsmarkt of onderwijsparticipatie worden niet gecompenseerd door een toegenomen deelname aan het verenigingsleven.

Tabel 4 : Actief lidmaatschap bij de Vlaamse bevolking (ISPO 1991, 1995) (Hooghe, 2003, p. 58).

	ISPO 1991		ISPO 1995	
Totale bevolking	37.6 %	(n=2691)	42.7 %	(n=2099)
Geslacht				
Vrouwen	35.3 %	$X^2 : 5,97;$	39.9 %	$X^2 : 6,39;$
Mannen	40.0 %	df : 1;	45.2 %	df : 1;
		$p : .015$		$p : .011$
Inkomen				
< 1.500 euro/maand	33.0 %	$X^2 : 36,44;$	38.2 %	$X^2 : 14,03;$
1.500-2.500 euro/maand	39.6 %	df : 2;	41.5 %	df : 2;
> 2.500 euro/maand	53.0 %	$p : .000$	50.8 %	$p : .001$
Opleiding				
Lager onderwijs	26.2 %	$X^2 : 100,14;$	31.5 %	$X^2 : 55,59;$
Lager secundair	34.0 %	df : 4;	34.1 %	df : 4;
Secundair beroeps en technisch	31.2 %	$p : .000$	40.3 %	$p : .000$
Secundair	41.6 %		51.6 %	
Hoger onderwijs	52.9 %		53.3 %	

Één van de mogelijke verklaringen die Hooghe (2003) geeft voor het feit dat participatie vooral beïnvloed wordt door het opleidingsniveau, is dat onderwijs leidt tot het ontwikkelen van specifieke vaardigheden op het vlak van discussie, het formuleren van een eigen mening en het op schrift stellen van die mening. En juist dit soort vaardigheden komt uiteraard ook van pas bij de participatie in het verenigingsleven.

Smits (2004) vermeldt verder dat uit eerder onderzoek blijkt dat jongeren uit het beroepsgericht onderwijs in de georganiseerde vrijetijdsactiviteiten een te grote gelijkenis met de school zien, waardoor ze minder snel geneigd zijn om eraan deel te nemen. Net als op school is (strikte) organisatie en supervisie van volwassenen niet weg te denken uit het verenigingsleven, en dit gaat niet samen met de behoefte van deze jongeren aan een meer informeel vrijetijdsbestedingspatroon met uitsluitend leeftijdsgenoten. Deze jongeren streven reeds aan het begin van hun adolescentie naar het opgenomen worden in een ruim netwerk van vrienden, en zullen ook sneller

experimenteren met relaties. Veel vrienden hebben, een lief hebben, aanvaard worden en van een hoge populariteit genieten, zijn aspecten die deze jongeren hoog in het vaandel dragen.

Hooghes (2003) eigen survey-onderzoek, uitgevoerd in 1998, leidt tot gelijkaardige resultaten als het ISPO-verkiezingsonderzoek. Om de determinanten van het participatiegedrag te bepalen, maakt hij gebruik van een logistische regressie met als afhankelijke variabele het actief of bestuurslidmaatschap van ten minste één soort organisatie. De regressieanalyse illustreert dat vooral geslacht, opleiding en levensbeschouwing een significante invloed uitoefenen op het participatieniveau aan **alle** soorten verenigingen. In Hooghes onderzoek rapporteren vrouwen veel minder frequent een actief lidmaatschap als mannen en valt op dat de kerkse gelovigen bijzonder intensief participeren. Hij merkt bovendien op dat juist op het ogenblik dat mensen actief ingeschakeld zijn op de arbeidsmarkt, ze ook op de meest actieve wijze deelnemen aan het verenigingsleven. Wanneer men naderhand de arbeidsmarkt verlaat, daalt ook de maatschappelijke participatie.

3.2.2 Participatiegeschiedenis.

Vroegere participatie-ervaringen hebben bovendien niet alleen een socialisatie-effect, ze kunnen ook een rechtstreekse invloed hebben op de huidige participatieniveaus (Hooghe, 2003). Participatie is immers een zichzelf versterkende activiteit, die netwerken genereert waarvan men gebruik kan maken in de daaropvolgende mobilisatiecampagnes. Het *gevraagd worden* om deel te nemen aan een politieke campagne is één van de belangrijkste determinanten van participatiegedrag. Ook in het onderzoek van Bekkers, Hooghe, en Stolle (2004) wordt deze selectieve mobilisatietheorie bevestigd. Het is waarschijnlijk dat diegenen die tijdens hun jeugd in verenigingen geparticipeerd hebben, in netwerken blijven verkeren waarin meer vrijwilligers aanwezig zijn, met name omdat ze in of via de vereniging een netwerk hebben opgebouwd. Bovendien stelt de selectieve mobilisatietheorie dat, doordat diegenen die in hun jeugd in verenigingen geparticipeerd hebben later een grotere kans hebben om gevraagd te worden, dit juist de belangrijkste reden is dat jeugdparticipatie samenhangt met participatie op latere leeftijd. De studie toont dan ook het bestaan aan van een significant positief en autonoom verband tussen jeugdparticipatie en participatie op latere leeftijd. Smits (2004) bericht eveneens dat een grotere betrokkenheid in een specifiek type (sociale activiteiten, creatieve, intellectuele activiteiten, sport en formele organisaties) activiteit gedurende de adolescentie, de kans vergroot om later in hetzelfde type activiteit te participeren. Zodoende weerspiegelt ook het lidmaatschap van verenigingen tijdens de jeugd zich in de formele participatie tijdens de volwassenheid. Jongeren die bijvoorbeeld tijdens hun jeugd actief zijn in georganiseerde activiteiten, hebben veel meer kans later ook betrokken te zijn in het verenigingsleven. Het is volgens Smits (2004) dan ook

duidelijk dat het jeugdwerk een zeer centrale rol speelt in de continuïteit van de participatie na de leeftijd van 18 jaar.

3.2.3 Ouderlijke invloed, participatiecultuur gezin en sociaal-economische status.

Ook jongeren hun ouders lijken een belangrijke rol te spelen in het participatiegedrag van eerstgenoemde. Uit het onderzoek van Bekkers, Hooghe, en Stolle (2004) blijkt dat participatie in alle soorten verenigingen (sportverenigingen, jeugdverenigingen, een activiteitencommissie op school en hobbyverenigingen) vaker voorkomt onder kinderen van ouders die zelf ook actief waren als vrijwilliger. Blijkbaar nemen kinderen vanuit het gezin van herkomst een zekere participatiecultuur mee over. Ouders zijn dan ook de eerste agenten in het vormen van houdingen en gedragingen van kinderen en adolescenten (Smits, 2004). De vroegere ouderlijke invloed blijft bovendien een effect hebben omdat vele jongeren een levensstijl aannemen die compatibel is met het model voorgesteld door hun ouders.

Diverse socialisatietheorieën dichten een belangrijke rol toe aan het gezinsklimaat wat de intergenerationele overdracht betreft van smaken en houdingen, maar ook sociale participatie (Smits, 2004). Deze socialisatie binnen het gezin kan zowel onbewust (via de rolmodelfunctie) als bewust (via de sturende functie) plaatsvinden. Onbewust fungeren ouders als rolmodel voor hun kinderen. Jongeren worden gesocialiseerd in een milieu waar bepaalde vrijetijdspatronen, smaakvoorkeuren en houdingen de norm zijn. Bewust worden jongeren gesocialiseerd wanneer ouders hun kinderen in een bepaalde richting sturen. Ze sporen hun kinderen aan om bepaalde vrijetijdsinteresses (muziek, sport, creatieve vaardigheden) te ontwikkelen en zijn hiervoor bereid ondersteunend te werken (transport, geld, coaching, ...). Jongeren hebben volgens deze theorieën dan ook meer kans om een gelijkaardig vrijetijdspatroon (zowel lidmaatschap van verenigingen als eerder informele sociale contacten) te hebben als hun ouders, om er gelijkaardige opvattingen op na te houden en om dezelfde smaak- en mediavorkeuren te hebben als hun ouders.

In de literatuur zijn er drie grote theorieën terug te vinden over de (intergenerationele overdracht van participatie) mechanismen die achter de ouderlijke invloed op het participatiegedrag van kinderen zitten (Smits, 2004).

De **ideologietheorie** (een socialisatietheorie) stelt dat de houding van de ouders over participatie of vrijetijdsbesteding in het algemeen niet enkel effect heeft op hun eigen participatiegedrag, maar ook op de mate waarin hun kinderen participeren (Smits, 2004). Ouders die weinig belang zien in het participeren in verenigingen, zullen dit immers tot uiting brengen in de ondersteuning of beperking van de vrijetijdsactiviteiten van hun kinderen. Op die manier is de participatiegraad van kinderen lager indien de ouders hun kinderen minder stimuleren en ondersteunen. Ouders

stimuleren hun kinderen immers niet alleen om hun best te doen op school, maar ook om hun vrije tijd zo nuttig mogelijk door te brengen, zeker als dit de resultaten op school ten goede komt. Ze sporen hun kinderen aan om vrijetijdsinteresses te kweken en zijn bereid hiervoor ondersteunend te werken. Ouders hebben bepaalde doelen (plezier maken, fysiek actief bezig zijn, ontdekken en ontplooiën van speciale vaardigheden en het ontwikkelen van zelfvertrouwen, sociale vaardigheden, teamwork en helpend gedrag) voor ogen voor hun kinderen en deze trachten ze waar te maken via het aanmoedigen en steunen van de deelname aan georganiseerde activiteiten. Omdat moeders meestal de verantwoordelijkheid dragen om te zorgen voor transport en het maken van uurregelingen om aan de behoeften van de participatie van het kind te kunnen voldoen, spelen moeders een instrumentele rol in de vorming van georganiseerde participatiepatronen van hun kinderen. Het lijkt dat moeders de organisatie screenen vooraleer het kind in het stadium komt van het nemen van beslissingen. Dit proces geeft de *gate-keeping* rol van de moeder weer. Ouders kunnen de vrijetijdsbesteding van hun kinderen echter ook op een negatieve manier beïnvloeden, door het stellen van grenzen en het opleggen van beperkingen.

De **role-modelling-theorie** (een socialisatietheorie) stelt dat ouders als rolmodel zouden fungeren, in die zin dat jongeren geneigd zullen zijn het vrijetijdspatroon van hun ouders over te nemen (Smits, 2004). Jongeren hebben volgens deze theorie dan ook meer kans om betrokken te zijn in het georganiseerde verenigingsleven als hun ouders dat ook zijn of waren.

Volgens de culturele reproductietheorie van Bourdieu, die past binnen deze socialisatietheoriën, zullen ouders met een hogere status, bij wie participatie deel uitmaakt van hun leefstijl en participatie aan het georganiseerde verenigingsleven belangrijk is, de deelname eraan bij hun kinderen stimuleren. Ouders met een lagere status, bij wie participatie geen deel uitmaakt van de leefstijl, zullen hun kinderen niet stimuleren.

Op basis van de contextuele of **situationele verklaring** daarentegen, is er geen effect van de ouders op hun kinderen. Het verband tussen de gedragingen van de ouders en de gedragingen van hun kinderen is volgens deze theorie toe te schrijven aan gemeenschappelijke contextuele factoren die eigen zijn aan het gezin. Deze stelling suggereert, met andere woorden, dat de effecten van socialisatie, participatie van het gezin en de houdingen en opvoedingsstijlen, toe te schrijven zijn aan de sociaal-economische status van het gezin.

De resultaten van Smits' (2004) survey bewijzen dat de participatiecultuur van het gezin een belangrijke bijdrage levert voor het participatiegedrag van kinderen (in alle soorten verenigingen). Zowel het huidige lidmaatschap van de ouders als het lidmaatschap van de ouders tijdens hun jeugd jaren aan het jeugdwerk hebben een positieve invloed op de participatie van hun zoon of dochter. Bovendien draagt het lidmaatschap van broers of zussen ook bij tot de participatie van de ondervraagde jongere, deze invloed kan relatief onafhankelijk zijn van de impact van de ouders.

De gegevens bevestigen dus de rolmodeltheorie. Dit wil echter niet zeggen dat de ideologietheorie niet geldig is. Uit de survey blijkt immers dat de betrokkenheid van ouders, in de zin van het stimuleren van georganiseerde vrijetijdsactiviteiten en het opvolgen van deze activiteiten alsook andere zaken zoals schoolresultaten, wie hun vrienden zijn, waar ze zijn, ..., een positieve invloed heeft op de participatie van jongeren. Kinderen van ouders die hen daarentegen vrij laten in hun vrije tijd en hen veel autonomie geven, participeren iets minder in verenigingen. De sociaal-economische status van het gezin, ten slotte, heeft wel degelijk een invloed op de participatie van jongeren. Het opgroeien in een gezin met een hogere status bevordert de participatie van de jongeren, los van de participatiecultuur in het gezin. Deze invloed is echter vrij klein, maar de invloed die via de socialisatie loopt, verdwijnt hierdoor allesbehalve. Omgekeerd geldt eveneens dat de participatiecultuur binnen gezinnen met een lagere sociaal-economische status de participatie van hun kinderen stimuleert. De Groof en Siongers (1999) komen in dit verband tot gelijklopende vaststellingen. Ze bevestigen dat het opleidingsniveau van de ouders inderdaad nauw gerelateerd is aan het lidmaatschap van organisaties. Het opleidingsniveau van de ouders kan dan ook beschouwd worden als een belangrijke indicator van de klassenpositie van deze ouders en hun kinderen (Smits, 2004). Het opleidingsniveau van de ouders werd door De Groof en Siongers in twee categorieën ingedeeld : in de categorie 'laag' zitten de ouders die ten hoogste een diploma secundair onderwijs hebben behaald, de categorie 'hoog' omvat die ouders die een diploma hoger onderwijs of universitair onderwijs hebben. Jongeren waarvan de ouders hoger geschoold zijn, hebben meer kans om actief te zijn in het verenigingsleven. De arbeidssituatie van de ouders heeft daarentegen nagenoeg geen invloed op de participatiegraad van hun kinderen.

Voor de verenigingen die behoren tot het jeugdwerk, in het bijzonder, komt Smits (2004) tot dezelfde besluiten. Hoewel er een licht positief effect is van het huidige lidmaatschap van de ouders, wordt het lidmaatschap van het jeugdwerk voornamelijk beïnvloed door het lidmaatschap van het jeugdwerk tijdens de jeugdijaren van de ouders (rolmodeltheorie). Ook het lidmaatschap van broers en/of zussen in het gezin heeft een positieve invloed op de participatie in het jeugdwerk. Kinderen van ouders die hen stimuleren in hun vrijetijdsbesteding en hen opvolgen zijn vaker lid van het jeugdwerk dan ouders die dit niet doen (ideologietheorie). Hoewel de sociaal-economische status van het gezin een (zwakke) positieve invloed heeft op de deelname aan het jeugdwerk, kan men de situationele hypothese niet bevestigen. De invloed van de socialisatie blijft immers bestaan, ook als we rekening houden met de sociaal-economische status van de ouders.

Smits (2004) rapporteert ook dat, heel wat onderzoeken bevestigen dat, jongeren uit gezinnen met een verschillende sociaal-economische status hun vrije tijd anders invullen en dat jongeren uit de hogere sociale klasse vaker deelnemen aan georganiseerde en volwassengeleide activiteiten dan jongeren uit de lagere sociale klassen (Hendry, Shucksmith et al., 1993; Roberts & Parsell, 1994; Furlong, Campbell et al., 1990). De informele sociale contacten en commerciële activiteiten, zoals bioscoopbezoek, shoppen, op café gaan, naar fuiven, dancings en disco's gaan, zouden populairder

zijn bij jongeren uit de lagere sociale klassen en over het algemeen zouden jongeren uit de hogere sociale klassen vollere vrijetijdsagenda's hebben. Ouders met een hogere sociaal-economische status interveniëren volgens Smits vaker in de vrijetijdsactiviteiten van hun kinderen omdat ze het belang inzien van het verwerven van sociaal en cultureel kapitaal ook buiten de school. Zo zou de primaire socialisatie van groot belang zijn voor de culturele consumptie. Jongeren verwerven onbewust cultureel kapitaal via hun ouders. Bovendien zou het verworven cultureel kapitaal een verborgen hulpbron zijn voor succes op school, zodat steeds dezelfde jongeren in contact komen met elitaire cultuur (cfr. Culturele reproductietheorie van Bourdieu). De sociaal-economische status van de ouders zou volgens Smits niet alleen een directe maar ook een indirecte rol spelen in de vrijetijdsbesteding van jongeren. De directe impact zou lopen via verschillende levensstijlen en -kansen. Indirect zou de invloed op de vrijetijdsbesteding lopen via de woonbuurt, de schoolselectie en het aanbod van vrijetijdsbesteding. Bovendien zouden jongeren met ouders met een lage sociale status minder zelfvertrouwen hebben en minder avontuurlijk zijn in het uitproberen van nieuwe activiteiten.

Na een analyse op gemeentelijk niveau komt Smits (2004) tot gelijklopende conclusies als hierboven. Zo is de participatie van jongeren lager in gemeenten waar het percentage inwoners zonder diploma hoog is. Ook het percentage werklozen heeft een eerder negatieve en het percentage beroepsactieven in een gemeente een lichtjes positieve invloed op de participatie van jongeren. Hieruit leidt Smits af dat de participatiegraad van jongeren lager is in gemeenten waar de bevolking een lagere sociaal-economische status heeft dan in gemeenten waar het op sociaal en economisch vlak beter gaat. Het aantal studenten en jongeren (minimum zeventien jaar) in een gemeente heeft een positieve invloed op de participatie van jongeren, terwijl het aantal huishoudens en het aantal alleenstaanden, de mate van stedelijkheid, een negatieve invloed heeft.

3.2.4 Leeftijd.

Smits (2004) merkt op dat de jeugd -en jongerenbewegingen en de gemeentelijke jeugdwerkinitiatieven met het bereiken van de middelbare schoolleeftijd (12 à 13 jaar) hun hoogtepunt bereikt hebben. De leeftijd waarop men de overgang van het basis- naar het secundaire onderwijs maakt, blijkt derhalve een belangrijke factor te zijn voor het al dan niet lid blijven van een jeugdbeweging. De focus in het vrijetijdspatroon verandert tijdens de adolescentie van georganiseerde activiteiten naar informele vrijetijdsactiviteiten tot commerciële activiteiten (die geld kosten). De daling in het lidmaatschap van georganiseerde activiteiten en afname van contacten met familie met de leeftijd kan volgens Smits verklaard worden in termen van het verlangen van jongeren om hun 'self-agency' en keuzeautonomie in hun vrijetijdsactiviteiten te vergroten.

3.2.5 Resultaten face-to-face survey Smits (2004).

In het kader van het onderzoek van Smits (2004) werden in 2002, 1769 jongeren tussen 14 en 18 jaar in een face-to-face survey bevraagd naar een aantal vormen van maatschappelijke participatie. Aan de hand van een aantal retrospectieve vragen werd eveneens de participatiegeschiedenis van deze jongeren onderzocht. Dit survey is representatief voor het Vlaams Gewest. Bovendien werd in 1212 (1212/1769 = 68,5%) gevallen door één van de ouders een schriftelijke vragenlijst beantwoord, over ten eerste hun eigen participatie en ten tweede over de houding ten opzichte van de vrijetijdsbesteding en opvoeding van hun kind(eren).

De cijfers in tabel 5 bewijzen duidelijk dat de onderwijsvorm waarin de jongeren les volgen als indicator gebruikt kan worden van de sociale klasse van het gezin van herkomst. Men weet immers dat jongeren van lager opgeleide ouders veel meer in het technisch- en beroepsonderwijs terechtkomen. De kinderen van hoogopgeleide ouders hebben daarentegen ongeveer 2.5 keer meer kans om onderwijs te volgen in het ASO dan kinderen van laagopgeleide ouders. Omgekeerd blijkt uit de cijfers dat deze laatste groep jongeren bijna 7 keer meer kans heeft om onderwijs in het BSO te volgen. Daarom kan het opleidingsniveau van de ouders beschouwd worden als een belangrijke indicator van de klassenpositie van de ouders en hun kinderen.

Tabel 5 : Verband opleidingsniveau ouders – onderwijsvorm jongeren (Smits, 2004, p. 89).

	Opleidingsniveau ouders		
	Laagopgeleid ³ (%)	Middenopgeleid (%)	Hoogopgeleid ⁴ (%)
Kind in BSO	40.6	23.5	6.0
Kind in TSO	29.8	33.5	18.6
Kind in ASO	29.6	42.9	75.5
Totaal	100.0	100.0	100.0
% van de gezinnen	27.4	43.2	29.4

($\chi^2=221.2$; $df=4$; $p=0.00$)

Wanneer we in het onderzoek van Smits (2004) enkel die verenigingen beschouwen die tot het jeugdwerk⁵ gerekend worden, zien we dat iets meer dan 40% van de jongeren lid (actief of

³ Ten hoogste één van de ouders middelbaar onderwijs niet voltooid.

⁴ Beide ouders hoger onderwijs.

⁵ **Chiro**, KSJ-KSA-VKSJ, Rode Valken, VNJ, Scouts (FOS), **Scouts (VVKSM)**, KLJ, **KAJ-VKAJ**, Jongerenafdeling van een mutualiteit, jongerenafdeling van een vakbond, humanistische jongeren, **JNM**, Jeugd Rode Kruis, Jeugdpastoraal – Pluswerking, Jongerenafdeling van een politieke partij, Jeugdhuizen – jeugdclubs, speelpleinwerking, grabbelpas, SWAP-pas, spelanimatie-initiatieven, Roefel-dagen, Tienerwerking, Jeugdgroepen voor amateuristische kunstbeoefening, jeugdatelier,

organiserend lid) is van minstens 1 vereniging (tabel 6). Eén derde van de jongeren was vroeger lid en 16% is nooit lid geweest van het jeugdwerk.

Tabel 6 : Soort lidmaatschap van het jeugdwerk naar geslacht, onderwijsvorm en leeftijd (Smits, 2004, p. 92).

	Org. lid, Vrijwilligerswerk	Actief lid	Passief lid	Vroeger lid	Nooit lid	Totaal (%)
Totaal	8.4 (145)	33.4 (580)	9.0 (156)	33.1 (574)	16.1 (279)	100 %
Jongen	6.8	33.0	8.9	33.6	17.7	100 %
Meisje	10.0	33.9	9.2	32.5	14.5	100 %
BSO/DBSO/ modulair	4.5	22.7	7.3	42.2	23.4	100 %
TSO	12.0	31.4	10.1	32.9	13.5	100 %
ASO/KSO	7.7	41.5	9.7	27.9	13.3	100 %
14 jaar	2.5	45.8	6.2	28.1	17.4	100 %
15 jaar	4.1	39.7	6.7	35.7	13.9	100 %
16 jaar	8.6	34.4	7.7	33.2	16.0	100 %
17 jaar	10.4	24.5	12.8	35.2	17.0	100 %
18 jaar	16.4	22.4	11.9	33.1	16.1	100 %

Geslacht : $\chi^2=8.2$; $df=4$; $p=0.09$; Onderwijsvorm : $\chi^2=87.0$; $df=8$; $p=0.00$; Leeftijd : $\chi^2=112.5$; $df=16$; $p=0.00$

In tabel 6 zien we dat er procentueel gezien evenveel jongens als meisjes lid zijn van het jeugdwerk. Er worden dus geen genderverschillen waargenomen in het jeugdwerk. Maar zoals eerder al vastgesteld bij het verenigingsleven in het algemeen, zijn er naar onderwijsvorm daarentegen wel grote verschillen merkbaar. Slechts 27% van de BSO-jongeren is lid (actief of organiserend lid) van minstens 1 vereniging behorende tot het jeugdwerk, terwijl bijna de helft van de ASO-jongeren in het jeugdwerk participeert. Vooral het hoge percentage BSO-jongeren dat nooit lid geweest is valt op. Bijna een kwart heeft nooit aan het jeugdwerk deelgenomen. Ook is het percentage dat vroeger lid is geweest, maar heeft afgehaakt, veel groter bij de BSO- dan bij de ASO-jongeren (respectievelijk 42.2% en 27.9%). De lagere participatie van jongeren uit het beroepsonderwijs aan het jeugdwerk kan worden toegeschreven aan hun lagere sociale integratie

jeugdmuziekatelier, kinder- en jeugdboerderijen, studentenverenigingen, vormingsinitiatieven werkende/werkloze jongeren, initiatieven kansarme jeugd, zelforganisaties allochtone jongeren, KVG-jongeren, AKABE-groepen, Jeugdraad – Kindergemeenteraad.

en achtergrond. Het thuisgebaseerde vrijetijdspatroon is een typische tijdsbesteding van jongeren uit het beroepsonderwijs waarvan de ouders een lagere sociaal-economische status hebben. Smits (2004) voegt hier nog aan toe dat BSO-jongeren vooral een ongeorganiseerd en ongestructureerd vrijetijdspatroon vertonen, ze zijn meer opgenomen in een 'straatcultuur' : informele sociale contacten met hun lief en vrienden, rondhangen op straat, naar de dancing, disco of café gaan, Daarenboven moeten ze hun ouders thuis vaker helpen in het huishouden. Het percentage TSO-jongeren dat nooit lid is geweest van het jeugdwerk is vergelijkbaar met het percentage van de ASO-jongeren. Opvallend is dan weer dat een groter percentage TSO-jongeren het jeugdwerk heeft verlaten in vergelijking met de ASO-jongeren. Terwijl toch een groter percentage van de TSO-jongeren organiserend lid is dan de ASO-jongeren. Dit kan erop wijzen dat als de TSO-jongeren in het jeugdwerk blijven, ze makkelijker de stap zetten naar de organiserende of leidinggevende functies. Smits (2004) bewijst hieromtrent dat het verschil tussen de TSO-jongeren en ASO-jongeren volledig verklaard kan worden door de sociaal-economische status van de ouders. In de veronderstelling dat jongeren uit het ASO en TSO ouders zouden hebben met eenzelfde sociaal-economische status, zouden TSO-jongeren evenveel participeren als ASO-jongeren. De sociaal-economische status op zich heeft bijgevolg een positieve invloed op het lidmaatschap van verenigingen. Smits merkt bovendien op dat jongeren waarvan beide ouders de Turkse of Marokkaanse nationaliteit hebben, minder participeren aan het verenigingsleven. Deze bevinding geldt echter niet voor de verenigingen die tot het jeugdwerk behoren, nadat er gecontroleerd wordt voor en rekening gehouden wordt met de sociaal-economische status van de ouders. Het is zodoende de lagere sociaal-economische status van migrantengezinnen die het thuis- en gezinsgerichte vrijetijdspatroon van deze jongeren met een lagere sociale achtergrond verklaart. Uit deze studie komt ook naar voren dat het voornamelijk de jongeren, die zichzelf als moslim omschrijven, diegenen zijn met een gezinsgericht vrijetijdspatroon.

Het dalende actieve lidmaatschap, naarmate de leeftijd toeneemt, is één van de opvallende gegevens uit bovenstaande tabel. Hier staat dan weer tegenover dat het organiserend lidmaatschap toeneemt naarmate de jongeren ouder worden. De overstap van actief naar organiserend lid wordt wel degelijk gezet, ook in het jeugdwerk. Toch neemt het lidmaatschap (actief en organiserend lid) af met de leeftijd ($\pm 46\%$ van de 14- en 15-jarigen ten opzichte van $\pm 37\%$ van de 17- en 18-jarigen is actief of organiserend lid van het jeugdwerk). Dit wil zeggen dat een deel van de oudste leeftijdscategorie de stap zet naar de leidinggevende functies en een ander deel eerder passief lid wordt.

Wanneer we enkel het lidmaatschap van de jeugd⁶ -en jongerenbewegingen⁷ beschouwen (tabel 7), zoals de Scouts en Gidsen, JNM, KAJ en Chiro in Beringen, komen we tot gelijkaardige

⁶ **Chiro**, KSJ-KSA-VKSJ, **Scouts VVKSM**, Scouts FOS, Rode Valken, VNJ.

bevindingen. We zien dat in beide bewegingen de jongens en meisjes bij benadering gelijk vertegenwoordigd zijn. De onderwijsvorm blijkt, zoals eerder vastgesteld bij het jeugdwerk in het algemeen, daarentegen wel een belangrijke determinant van participatie te zijn. **De onderwijsvorm geeft immers aan dat de jongere in een bepaalde omgeving zit, waarvan hij de socialiserende invloed ondergaat.** 15% van de TSO-jongeren en 22% van de ASO-jongeren zijn, volgens de studie van Smits (2004), actief of organiserend lid van een jeugdbeweging. Voor de jongerenbewegingen is dit respectievelijk 14% en 18%. De TSO-jongeren zijn wel even vaak lid geweest van een jeugdbeweging (zie 'nooit lidmaatschap'), maar de groep jongeren die er uit is gestapt is groter bij de TSO- dan bij de ASO-jongeren. Slechts 8% à 9% van de BSO-jongeren is actief of organiserend lid van een jeugd of jongerenbeweging. Dit wil niet zeggen dat ze sneller uit de beweging stappen, maar wel dat ze vaker nooit lid geweest zijn dan ASO- en TSO-jongeren. We kunnen dus concluderen dat zowel de jeugd- als jongerenbewegingen dubbel zoveel jongeren rekruteren uit het ASO dan uit het BSO. We nemen bij beide bewegingen ook een systematische toename waar van het aantal oud-leden met de leeftijd. Omgekeerd zien we dat in totaal het aantal actieve en organiserende leden afneemt met de leeftijd, maar er vindt wel een verschuiving plaats van actief lidmaatschap naar organiserend lidmaatschap.

⁷ KLJ, **KAJ**, jongerenafdeling van een vakbond, Humanistische jongeren, MJA, **JNM (jeugd, natuur en milieu)**, Jeugd Rode Kruis, Jeugdpastoraal, Plus-werking.

Tabel 7 : Soort lidmaatschap van een jeugdbeweging (1)/jongerenbeweging (2) naar geslacht, onderwijsvorm en leeftijd (Smits, 2004, p. 95-96).

	Org. lid, Vrijwilligerswerk		Actief lid		Passief lid		Vroeger lid		Nooit lid		Totaal (%)
	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	
Totaal	1.9 (34)	1.4 (25)	14.6 (256)	12.6 (221)	0.6 (10)	8.4 (147)	35.1 (617)	12.1 (212)	47.8 (841)	65.5 (1150)	100 %
Jongen	1.8	1.4	15.0	11.1	0.2	7.8	33.7	11.3	49.3	68.3	100 %
Meisje	2.1	1.4	14.2	14.0	0.9	9.1	36.5	13.1	46.3	62.5	100 %
BSO/DBSO/ modulair	0.0	0.5	8.8	7.9	0.2	5.4	37.2	12.0	53.8	74.2	100 %
TSO	2.5	1.7	12.6	12.3	0.6	7.7	39.1	12.7	45.2	65.6	100 %
ASO/KSO	2.3	1.8	19.4	15.7	0.8	10.1	31.7	11.6	45.8	60.9	100 %
14 jaar	0.6	1.1	20.7	17.3	1.7	6.3	30.1	7.4	47.0	67.9	100 %
15 jaar	0.6	0.9	19.9	14.6	0.0	6.3	34.4	10.9	45.2	67.4	100 %
16 jaar	1.7	0.6	16.0	13.0	0.0	9.6	35.0	10.5	47.3	66.4	100 %
17 jaar	1.5	0.9	11.0	9.9	1.2	9.9	37.8	11.4	49.0	67.8	100 %
18 jaar	5.3	3.7	5.3	7.9	0.0	9.9	38.7	20.3	50.7	58.3	100 %

Jeugdbeweging : Geslacht : $\chi^2=6.3$; $df=4$; $p=0.18$; Onderwijsvorm : $\chi^2=46.1$; $df=8$; $p=0.00$;

Leeftijd : $\chi^2=90.7$; $df=16$; $p=0.00$

Jongerenbeweging : Geslacht : $\chi^2=7.1$; $df=4$; $p=0.13$; Onderwijsvorm : $\chi^2=33.1$; $df=8$; $p=0.00$;

Leeftijd : $\chi^2=69.1$; $df=16$; $p=0.00$

3.2.6 Gepercipieerde beperkingen om 'niet' te participeren en de participatie te beëindigen.

Smits (2004) beschrijft in haar studie ook de (gepercipieerde) beperkingen die men ervaart om niet te participeren. Ze haalt aan dat men in de literatuur een onderscheid maakt tussen twee grote categorieën van beperkingen : mensen die willen participeren maar voor wie bepaalde factoren (*intervening constraints*) hun participatie tijdelijk of permanent beperkt en de *antecedent constraints* die eerder de vrijetijdsvoorkeuren negatief beïnvloeden dan de participatie zelf. In het laatste geval gaat het om mensen die niet willen participeren. Het niet (meer) participeren wordt vaak beïnvloed door drie grote socialisatieagenten : ouders, significante andere volwassenen (leiders, coaches, ...) en leeftijdsgenoten. Deze verschillende socialisatieagenten helpen kinderen een oordeel te vormen en beslissingen te nemen, ook over hun betrokkenheid in vrijetijdskeuzes. Bij jongadolescenten zijn de ouders de socialisatieagenten bij uitstek die gedragspatronen en basiswaarden overbrengen naar hun kinderen. **Ouders** worden zodoende ervaren als de **sterkste menselijke invloed** in de beslissing niet deel te nemen aan een activiteit waarin men interesse heeft. Jongens halen dit meer aan als reden om niet te participeren dan meisjes. Terwijl jongens voelden dat ouders en leeftijdsgenoten een grotere rol speelden in hun beslissing om niet deel te nemen, percipieerden meisjes leiders als een meer beperkende kracht. Als kinderen ouder worden, neemt de invloed van de ouders af. Naast de ouderlijke invloed worden vervoersproblemen, de kost van de activiteit, tijdsgebrek en de perceptie van het niveau van de eigen vaardigheden, beschouwd als de belangrijkste redenen om niet te starten met een nieuwe activiteit. In verband met de mogelijke oorzaken van de discrepantie tussen willen participeren en niet de mogelijkheden hebben om te participeren, wijst Smits erop dat voornamelijk een reductie van **geld en tijd** een grotere participatie tot gevolg zou hebben.

Terwijl de ouderlijke invloed gepercipieerd wordt als de sterkste factor onder de socialisatieagenten om niet deel te nemen aan activiteiten, blijkt de gepercipieerde invloed van leiders en coaches de sterkste te zijn in het stoppen met activiteiten (Smits, 2004). Naast het niet leuk vinden van de leiders, is ook tijdsgebrek een belangrijke reden om te stoppen met een activiteit.

Smits (2004) rapporteert in haar onderzoek zes dimensies van individuele beperkingen : toegankelijkheid, sociale isolatie, persoonlijke redenen, kostprijs, tijdsbesteding en faciliteiten. Deze factoren kunnen volgens haar ingepast worden in het model van Crawford et al. (1991). Dit model omvat een duidelijk gedefinieerde hiërarchie van beperkingen, beginnende van factoren die de voorkeuren beïnvloeden naar factoren die de participatie zelf beïnvloeden. Dit hiërarchisch model werd zowel qua inhoud als qua proces empirisch getoetst en bevestigd.

Het eerste niveau zijn de intrapersonlijke beperkingen. Voorbeelden van intrapersonlijke beperkingen zijn stress, depressie, religie, angst, gepercipieerde vaardigheden en de subjectieve

evaluatie van de geschiktheid voor de activiteiten (Smits, 2004). Alleen als de intrapersonlijke beperkingen overwonnen worden, kan men het volgende stadium van beperkingen bereiken.

Het tweede stadium van beperkingen zijn de interpersoonlijke beperkingen. Hieronder verstaan we de beperkingen die voorkomen wanneer mogelijke coparticipanten beperkingen ondervinden om te participeren. Individuen kunnen een interpersoonlijke beperking ervaren als ze niet in staat zijn om een partner of vriend te vinden met wie ze kunnen deelnemen aan een activiteit.

Tenslotte, eens de interpersoonlijke beperkingen overwonnen zijn, kan men te kampen hebben met "structurele" beperkingen. Financiën, beschikbaarheid van tijd en kansen zijn voorbeelden van structurele beperkingen.

Smits (2004) rapporteert in haar studie dat volgens Raymore en Godbey (1994) de gemiddelde perceptie van beperkingen het hoogst is voor de structurele beperkingen, gevolgd door intrapersonlijke en interpersoonlijke beperkingen. Structurele beperkingen worden vaker aangehaald door mensen met een hoger inkomen en scholingsniveau. Ze ervaren meer beperkingen omdat ze hogere verwachtingen en meer interesses hebben. Individuen met een laag inkomen en lagere scholing rapporteren minder beperkingen omdat ze minder interesse hebben in het participeren in nieuwe activiteiten. Mensen met een laag inkomen en lagere scholing halen dan ook vaker 'geen interesse' aan als reden om niet te participeren. Raymore en Godbey (1994) wijzen erop dat hoewel een gebrek aan interesse vaak geïdentificeerd wordt als een beperking, het eerder een symptoom is voor een subset van andere beperkingen. Jongeren uit gezinnen met een hogere sociaal-economische status blijken een positiever zelfbeeld te hebben en blijken minder intrapersonlijke beperkingen (verlegenheid, zelfbewustheid) te ervaren. Uit de survey van Smits blijkt echter dat jongeren uit het BSO, TSO en ASO dezelfde redenen aanhalen om niet te participeren. Dat jongeren uit de lagere sociale klasse vaker zouden melden dat ze minder interesse hebben in het verenigingsleven, kunnen ze dan ook niet bevestigen. De hypothese dat jongeren uit de lagere sociale klasse meer intrapersonlijke beperkingen ervaren en hierdoor minder participeren, moet dan ook verworpen worden. Jongeren uit het BSO voelen zich dan wel minder assertief, eenzamer en weten minder goed wat ze willen en wie ze zijn, maar dit verklaart de lagere participatie van BSO-jongeren niet in vergelijking met ASO-jongeren. Ook meisjes ervaren meer intrapersonlijke beperkingen dan jongens (verlegenheid, lager zelfvertrouwen, bevestiging van vrienden). Het lager zelfbeeld van meisjes maakt dat ze minder zelfvertrouwen hebben en minder avontuurlijk zijn in het uitproberen van nieuwe activiteiten.

De resultaten van de survey van Smits (2004) tonen aan dat bijna één derde van de jongeren tijdsgebrek opgeeft als één van de redenen om uit een vereniging te stappen. Bijna 30 procent is uit een vereniging gestapt omdat ze iets anders wilden doen. De derde belangrijkste reden is een mix van redenen zoals het feit dat ze zich te oud voelden (2.0%), geen zin meer hadden, het saai

vonden, de activiteiten niet leuk waren (6.0%) en voor de sportverenigingen, blessures (1.7%). Bijna een kwart van de jongeren is uit een vereniging gestapt omdat ze de begeleiding niet leuk vonden. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat er een verschil is tussen jongeren die uit een vereniging die behoort tot het jeugdwerk gestapt zijn en jongeren die uit een andere vereniging gestapt zijn. Deze laatste groep haalt deze reden vaker aan dan de ex-leden van het jeugdwerk. Andere belangrijke redenen om een lidmaatschap op te zeggen zijn het zich er niet thuis voelen (17%), geen leuke leden (12%), het moeten kiezen tussen verschillende verenigingen (12%) en de hoeveelheid huiswerk (10%). Het moeten kiezen tussen verschillende verenigingen wordt dubbel zoveel als reden opgegeven door jongeren die lid zijn geweest van een vereniging buiten het jeugdwerk (15%) dan de vroegere leden van het jeugdwerk (7%). Dit kan er op wijzen dat in vergelijking met de leden van een vereniging buiten het jeugdwerk, jongeren hun lidmaatschap van het jeugdwerk vaker combineren met een ander lidmaatschap.

In het onderzoek van Burssens et al. (2004) worden de volgende redenen bericht als belangrijkste oorzaak waarom tieners afhaken en geen lid meer zijn van het jeugdwerk : geen interesse meer, het soort activiteiten kan hen niet langer bekoren, de begeleiding wordt niet leuk gevonden, te veel schoolwerk en vrienden stoppen ook.

Er zijn eveneens verschillen naar leeftijd, geslacht en onderwijsvorm waarneembaar (Smits, 2004). De jongadolescenten halen vaker aan dat de leden en de begeleiding niet leuk zijn en dat ze niemand kennen in de vereniging. Bij de laat-adolescenten speelt tijdsgebrek door werken in de vrije tijd, te veel huiswerk en door de keuze voor andere activiteiten een belangrijkere rol. De beperkingen die meisjes ervaren om uit een vereniging te stappen zijn tijdsgebrek, te veel huiswerk, geen leuke leden en geen leuke begeleiding. Bovendien zeggen ze hun lidmaatschap ook op omdat ze zich er niet thuis voelen en omdat het niets voor meisjes is. Jongens stappen dan weer uit een vereniging omdat ze een keuze moesten maken tussen verschillende verenigingen. Tenslotte zijn er ook verschillen naar de onderwijsvorm. Terwijl ASO-jongeren hun lidmaatschap opgeven omwille van tijdsgebrek door te veel huiswerk, het moeten kiezen tussen verenigingen, geen leuke leden en begeleiding, stappen jongeren uit het BSO eerder uit een vereniging omdat ze werken in hun vrije tijd en omdat ze thuis moeten helpen.

Bij de jongeren die van geen enkele vereniging lid zijn (30%) werd er, in de survey van Smits (2004), gepeild naar de redenen van 'niet participatie'. De helft van de jongeren die van geen enkele vereniging lid is, zegt dat ze er geen behoefte aan hebben en dat ze zich zo ook amuseren. Voor 46 procent van de non-participanten zegt een vereniging hen niets. Het belang van het tijdsaspect wordt ook hier weer door de cijfers bevestigd. 31% van de jongeren zegt dat ze geen tijd hebben om naar een vereniging te gaan. Andere redenen om niet te participeren zijn het aanbod (er is hier niets in de buurt), de verplichting te moeten gaan (ik wil daar niet aan vasthangen) en het sociale aspect (ik hou me liever op mijn eentje bezig; ik heb er geen vrienden).

Dehertogh, Mortelmans, en Ottoy (2005) bevestigen dat de langdurige inzet, die wordt gevraagd van de leden, voor bepaalde jongeren een grote drempel is bij hun keuze voor deelname aan een jeugdbeweging (of voor het blijven in een jeugdbeweging).

Bij de niet-participanten zijn er eveneens verschillen naar geslacht en leeftijd merkbaar. Voor meisjes is tijdsgebrek een grotere beperkende factor dan voor jongens. Meisjes ervaren ook meer beperkingen van thuis uit omdat ze niet zouden mogen van hun ouders. Meisjes zeggen eveneens dat ze zich liever op hun eentje bezig houden, wat een aanwijzing zou kunnen zijn van intrapersoonlijke beperkingen. Jongens zeggen vaker overal gepest te worden, dat ze zich niet willen binden, dat het hen niets zegt en dat ze er geen vrienden hebben. Terwijl bij meisjes blijkbaar meer druk van externe factoren ervaren wordt, spelen bij jongens de persoonlijke kenmerken een grotere rol.

3.2.7 Conclusies determinanten participatie.

Uit de literatuurstudie is gebleken dat de onderwijsvorm een belangrijke determinant van participatie is. De onderwijsvorm geeft immers aan dat de jongere in een bepaalde omgeving zit waarvan hij de socialiserende invloed ondergaat. We kunnen concluderen dat zowel de jeugd- als jongerenbewegingen dubbel zoveel jongeren rekruteren uit het ASO dan uit het BSO. Het verschil tussen jongeren uit het ASO en TSO daarentegen, valt echter weg wanneer rekening gehouden wordt met de sociaal-economische status van de ouders. In de veronderstelling dat jongeren uit het ASO en TSO ouders zouden hebben met eenzelfde sociaal-economische status, zouden TSO-jongeren evenveel participeren als ASO-jongeren. De sociaal-economische status op zich heeft bijgevolg een positieve invloed op het lidmaatschap van verenigingen. Het ouderlijk milieu vormt hiernaast eveneens één van de belangrijkste determinanten van de participatie van jeugdigen. Zowel de ideologietheorie als de rolmodeltheorie wordt bevestigd in de survey van Smits (2004).

De ouderlijke invloed wordt tevens als de sterkste factor gepercipieerd onder de socialisatieagenten in het beïnvloeden van de beslissing van de jongadolescent om niet te participeren in een nieuwe activiteit, terwijl de gepercipieerde invloed van leiders en coaches de sterkste blijkt te zijn in het stoppen met activiteiten. Naast het niet leuk vinden van de leiders, is ook tijdsgebrek een belangrijke reden om te stoppen met een activiteit.

Hoofdstuk 4 : Allochtonen en jeugdwerk.

In hoofdstuk 3 hebben we bepaald welke de determinanten van participatie zijn. Uit de literatuurstudie blijkt dat voornamelijk de onderwijsvorm, ouders en sociaal-economische status een belangrijke invloed uitoefenen. Het eerste deel van hoofdstuk 4 handelt over de karakteristieken (onderwijs en vorming, materiële welvaart, ...) die allochtonen in Vlaanderen kenmerken. Hiervoor heb ik gebruik gemaakt van de resultaten van de Survey Gelijke Kansen 2004 (Lenaers, 2006). Wanneer deze resultaten overeenkomen met de vastgestelde determinanten van participatie, kunnen we ervan uitgaan dat deze determinanten een valabele verklaring bieden voor de lage participatie van allochtone jongeren aan jeugdverenigingen.

Het tweede deel van hoofdstuk 4 snijdt een onderwerp aan dat we tot nu toe buiten beschouwing hebben gelaten, het allochtone jeugdwerk in het bijzonder. Het 'reguliere' jeugdwerk slaagt er niet in allochtone jongeren bij hun werking te betrekken, terwijl het allochtone jeugdwerk dit wel kan. We geven in dit deel dan ook een aantal redenen aan die het bestaan van een allochtone jeugdwerking naast het 'reguliere' jeugdwerk rechtvaardigen.

4.1 Resultaten van de Survey Gelijke Kansen 2004 (Lenaers, 2006).

4.1.1 Onderwijs en vorming.

De resultaten van de Survey Gelijke Kansen 2004 wijzen erop dat etniciteit wel degelijk een invloed heeft op het opleidingsniveau (Lenaers, 2006). Tabel 8 illustreert dat bijna de helft van de niet-westerse allochtonen, van de steekproef in het onderzoek, laaggeschoold is. De steekproef is representatief voor de Vlaamse bevolking van dertig tot zeventig jaar (N=2655). Bij de autochtonen blijkt slechts 29,0 % laaggeschoold te zijn. Het opleidingsniveau van de westerse allochtonen is dan weer vergelijkbaar met dat van de autochtonen.

Tabel 8 : Opleidingsniveau naar etniciteit (Lenaers, 2006, p. 51).

	Opleidingsniveau			Totaal
	Laag	Midden	Hoog	
Autochtoon ⁸	29,0	39,4	31,6	100
Allochtoon westerse wereld ⁹	27,8	44,4	27,8	100
Allochtoon niet-westerse wereld ¹⁰	46,0	35,7	18,3	100
Totaal	29,7	39,5	30,8	100

Missing (N=28) (chi²= 20,87; df= 4; p<0,001)

Lenaers (2006) rapporteert eveneens dat het opleidingsniveau van ouders een grote invloed heeft op het opleidingsniveau van hun kinderen (tabel 9). De correlatie tussen het diploma van vader en moeder en het opleidingsniveau van hun kinderen bedraagt respectievelijk .455 en .456 (Kendall tau). Laaggeschoolde kinderen van hooggeschoolde ouders zijn even uitzonderlijk als hooggeschoolde kinderen van laaggeschoolde ouders.

Tabel 9 : Opleidingsniveau van de respondent naar het opleidingsniveau van de ouders (Lenaers, 2006, p. 48).

Opleidingsniveau ouders	Moeder			Vader		
	Opleidingsniveau resp.			Opleidingsniveau resp.		
	Laag	Midden	Hoog	Laag	Midden	Hoog
Geen diploma	55,8	36,0	8,2	59,0	34,3	6,6
Lager onderwijs	27,0	47,3	25,7	33,0	46,2	20,8
Lager secundair onderwijs	12,0	43,4	44,6	17,7	46,1	36,2
Hoger secundair onderwijs	7,5	38,0	54,5	8,7	41,2	50,1
Hoger onderwijs	2,9	15,7	81,4	3,8	23,5	72,7
Totaal	29,5	39,5	31,0	29,1	39,5	31,3

Missing (N=63) Missing (N=128)
 (chi²= 772,67; df= 8; p<<0,001) (chi²= 760,81; df= 8; p<<0,001)
 (tau = .455; p<<0,001) (tau = .456; p<<0,001)

⁸ Autochtonen hebben twee ouders die in België geboren zijn.

⁹ Westerse allochtonen hebben minstens één ouder die afkomstig is uit Noordwest-Europa (uitgezonderd België), Noord-Amerika of Oceanië. Het gaat concreet om de landen : Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Ierland, IJsland, Liechtenstein, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Zweden, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland, de VS of Zwitserland.

¹⁰ Niet-westerse allochtonen hebben minstens één ouder die afkomstig is uit de andere landen dan zonet vermeld zoals uit Zuid- of Oost-Europa, Afrika, Azië en Zuid- of Midden-Amerika.

4.1.2 Materiële welvaart.

In tabel 10 stellen we een verband vast tussen etniciteit en netto maandelijks gezinsinkomen (Lenaers, 2006). Meer dan de helft van de niet-westerse allochtonen beschikt over een gezinsinkomen van minder dan 1500 euro per maand. Bij de autochtonen is dit slechts een derde. Bij de westerse allochtonen en autochtonen beschikt meer dan 20 % zelfs over een netto gezinsinkomen van meer dan 3000 euro per maand.

Tabel 10 : Netto maandelijks gezinsinkomen naar etniciteit (Lenaers, 2006, p. 270).

	<1500	1500-2999	>3000	Totaal
Autochtoon	34,4	43,9	21,7	100
Allochtoon westerse wereld	37,0	41,4	21,6	100
Allochtoon niet-westerse wereld	55,2	36,0	8,8	100
Totaal	35,6	43,3	21,1	100

Missing (N=147)

(chi²= 25,72; df= 4; p<0,001)

Lenaers (2006) benadrukt echter dat allochtonen niet minder verdienen omwille van hun etniciteit, maar dat het verschil met autochtonen volledig te verklaren is door het lagere opleidingsniveau en de slechtere arbeidssituatie van allochtonen.

Lenaers (2006) toont ook hier weer aan dat het opleidingsniveau van iemands ouders een belangrijke invloed heeft op zijn of haar inkomen (tabel 11 en 12). Het percentage respondenten met een gezinsinkomen van minder dan 1500 euro daalt met het opleidingsniveau van de ouders en het percentage respondenten met een netto gezinsinkomen van 3000 euro per maand of meer stijgt met het opleidingsniveau van de ouders. Deze relatie hangt samen met en kan mede verklaart worden door de vaststelling (zie 4.1.1) dat het opleidingsniveau van de ouders een grote invloed heeft op het opleidingsniveau van hun kinderen. Wat op zijn beurt weer een belangrijke verklarende variabele is van het netto maandelijks gezinsinkomen (tabel 13). De correlatie tussen het opleidingsniveau en het netto gezinsinkomen is enorm groot (Kendall tau = .400). 45% van de hooggeschoolden beschikt over een netto gezinsinkomen van 3000 euro per maand of meer tegenover slechts 5% van de laaggeschoolden.

Tabel 11 : Netto maandelijks gezinsinkomen naar opleidingsniveau van de moeder (Lenaers, 2006, p. 267).

	<1500	1500-2999	>3000	Totaal
Geen diploma	53,2	39,8	7,1	100
Lager onderwijs	35,3	46,5	18,3	100
Lager secundair onderwijs	22,4	44,9	32,7	100
Hoger secundair onderwijs	23,0	45,4	31,6	100
Hoger onderwijs of universiteit	10,1	40,5	49,4	100
Totaal	35,3	43,4	21,3	100

Missing (N=176) (chi²= 331,55; df= 8; p<<0,001)
(tau= .295; p<0,001)

Tabel 12 : Netto maandelijks gezinsinkomen naar opleidingsniveau van de vader (Lenaers, 2006, p. 268).

	<1500	1500-2999	>3000	Totaal
Geen diploma	54,5	39,9	5,6	100
Lager onderwijs	38,6	44,5	17,0	100
Lager secundair onderwijs	27,5	46,4	26,1	100
Hoger secundair onderwijs	24,5	45,7	29,8	100
Hoger onderwijs of universiteit	13,6	39,3	47,1	100
Totaal	35,0	43,3	21,7	100

Missing (N=241) (chi²= 314,40; df= 8; p<<0,001)
(tau= .291; p<0,001)

Tabel 13 : Netto maandelijks gezinsinkomen naar opleidingsniveau (Lenaers, 2006, p. 271).

	<1500	1500-2999	>3000	Totaal
Laag ¹¹	59,5	35,4	5,1	100
Midden ¹²	35,8	50,3	14,0	100
Hoog ¹³	13,1	41,9	45,0	100
Totaal	35,4	43,3	21,2	100

Missing (N=150) (chi²= 575,82; df= 4; p<<0,001)
(tau= .400; p<0,001)

¹¹ Hoogstens lager secundair onderwijs en BuSO.

¹² Hoger secundair onderwijs.

¹³ Hoger en universitair onderwijs.

4.1.3 Lidmaatschap van verenigingen.

Autochtonen en westerse allochtonen participeren nagenoeg gelijk aan het verenigingsleven (tabel 14). Niet-westerse allochtonen participeren daarentegen maar half zoveel aan verenigingen als de twee bovengenoemde bevolkingsgroepen. Slechts 25% van de niet-westerse allochtonen is lid van één of meerdere verenigingen, terwijl dit bij de autochtonen en westerse allochtonen ongeveer 50% is.

Tabel 14 : Lidmaatschap van verenigingen naar etniciteit (Survey Gelijke Kansen, eigen bewerking).

	Neen, van geen enkele vereniging	Ja, van één of twee verenigingen	Ja, van meerdere verenigingen	Totaal
Autochtoon	1197 (51,5)	936 (40,3)	192 (8,3)	2325
Allochtoon westerse wereld	85 (50,3)	70 (41,4)	14 (8,3)	169
Allochtoon niet-westerse wereld	93 (75,0)	26 (21,0)	5 (4,0)	124
Totaal	1375	1032	211	2618
Missing (N=37)		(chi ² = 26,48; df= 4; p<0,01)		

4.1.4 Resultaten Survey Gelijke Kansen en determinanten participatie.

De resultaten van de Survey Gelijke Kansen liggen in de lijn van de conclusies omtrent de determinanten van participatie (paragraaf 3.2.7). De sociaal-economische status en onderwijsvorm (opleidingsniveau) blijken positief gerelateerd te zijn aan het lidmaatschap van verenigingen. Tevens toont de literatuurstudie aan dat ook ouders een belangrijke invloed uitoefenen op de participatie van hun kinderen. De Survey Gelijke kansen bewijst juist dat allochtonen minder participeren aan het verenigingsleven en dat bovendien vooral niet-westerse allochtonen zich in een minder gunstige sociaal-economische positie bevinden en vaker een lagere opleiding hebben genoten dan autochtonen. Daarenboven wordt, door de resultaten van de survey, ook het belang van de ouderlijke invloed op het opleidingsniveau en de sociaal-economische status van hun kinderen geïllustreerd. De determinanten van participatie die in paragraaf 3.2 aan bod komen, blijken zodoende van toepassing te zijn op de situatie van de allochtone bevolking.

4.2 Allochtoon jeugdwerk.

4.2.1 Argumenten voor het belang van allochtone zelforganisaties en allochtoon jeugdwerk.

Autochtone jeugdbewegingen hebben het moeilijk om allochtonen jongeren bij hun werking te betrekken (Mayeur, 2005). Mayeur beschrijft in haar eindverhandeling dan ook diverse argumenten die wijzen op het belang van allochtone zelforganisaties en meer specifiek op het belang van allochtoon jeugdwerk. Ze stelt dat reguliere (autochtone) jeugdverenigingen niet koste wat het kost moeten streven naar een evenredige vertegenwoordiging, in vergelijking met de algemene demografie, van allochtonen in hun organisatie en rechtvaardigt het bestaan van een allochtone jeugdwerking op zich. Het allochtoon jeugdwerk kan dan als springplank naar de reguliere jeugdverenigingen dienen.

Mayeur (2005) verwijst in verband met de term 'zelforganisatie' (eigen organisatie) naar de definitie van Sierens (2001), "alle groeperingen onder minderheden die een min of meer herkenbare, autonome entiteit vormen (actiegroep, vereniging, centrum,...), die door hen gedragen worden en die (potentieel) in het maatschappelijk middenveld thuishoren" (p. 8-9). Mayeur somt tevens een aantal elementen op die terugkeren in de meeste definities van het begrip 'zelforganisatie'. Zelforganisaties :

- zijn gebaseerd op de vrijwilligheid,
- zijn zelfhulpgroepen omwille van het gemeenschappelijk belang,
- zijn gevormd door individuen die zich bewust identificeren als leden van een etnische groep,
- lenigen de noden die gemeenschappelijk zijn voor de leden van de groep,
- zien zichzelf als een deel van een etnische gemeenschap,
- zijn georiënteerd op emancipatie, integratie en/of participatie.

Verenigingen spelen een grote rol in emancipatieprocessen

Mayeur (2005) wijst er op dat Vlaanderen net getuigt van emancipatieprocessen die geïnitieerd en gedragen werden door bewegingen en groeperingen. Zelforganisaties zijn niet typisch 'allochtoon'. Groepen met een achterstand en achtergestelde groepen hebben steeds via 'zelforganisaties' op basis van het principe 'samen sterk' aan hun groeps- en persoonlijke emancipatie gewerkt. De vrouwenemancipatie, de arbeidersbewegingen, de Vlaamse Beweging, de emancipatie van holebi's... zijn voorbeelden uit een nog niet zo ver verleden die Mayeur hier aanhaalt. Eenmaal voldoende geëmancipeerd namen deze zelforganisaties bovendien bijna automatisch deel aan het 'reguliere' verenigingsleven.

De visie van Anciaux B. bevestigt de emancipatiebevorderende werking van allochtone jeugdverenigingen (Mayeur, 2005). Anciaux stelt dat om te kunnen ontmoeten, iemand eerst een identiteit moet hebben. Zonder bewustzijn van de eigen identiteit wordt de ontmoeting met het andere of de andere bijna altijd problematisch. Iedereen moet dus het recht hebben om zijn culturele identiteit te beleven en op te bouwen (mits de basiswaarden in de samenleving aanvaard worden). Individuen kunnen zich derhalve pas echt emanciperen als ze zich met lotgenoten verenigen. Zelforganisaties zijn volgens Anciaux daarbij cruciaal en moeten dus hun eigenheid behouden. Op het moment dat de gemeenschappen vanuit hun identiteit voldoende autonoom zijn en mogelijkheden hebben om voor zichzelf op te komen, kunnen (en moeten) samenwerkingsverbanden opgezet worden en ontmoetingsmomenten gecreëerd worden om bruggen te slaan tussen verenigingen en mensen.

Allochtone zelforganisaties werken integratiebevorderend

Het allochtone middenveld wordt aanzien als een belangrijke partner bij de advisering van het Vlaamse beleid (Mayeur, 2005). Niet alleen de Vlaamse overheid maar ook scholen, gemeentebesturen, lokale groepen... vinden meer hun weg naar migrantenorganisaties als gesprekspartner en toegangspoort tot de migrantengemeenschap. Deze taken nemen ze er bovendien vaak nog bij, bovenop hun eigen activiteiten.

Sierens (2003) bewijst in zijn werk de integrerende en bindende werking van participatie aan het allochtone verenigingsleven, ook waar het gescheiden mono-etnische verbanden betreft (Mayeur, 2005). Volgens de sociaal kapitaalbenadering heeft 'participatie op zich', ook al is dat in monocultureel verband, al waarde voor de ontwikkeling van een krachtige civiele samenleving en nut voor het individu zelf. In de sociaal kapitaaltheorie komt het erop neer dat hechte sociale verbanden de kosten van participatie verlagen, de communicatie vereenvoudigen, het sociaal vertrouwen vergroten en coöperatief gedrag internaliseren. Ten tweede kunnen eigen etnische organisaties een opstap of wegbereider zijn naar vrijwillige participatie in algemene, etnisch gemengde organisaties. Volgens Sierens staat participatie in het allochtone verenigingsleven dan ook op zijn allerminst gelijk aan het zich terugtrekken in eigen kring, maar is het net vaak complementair aan interculturele contacten.

Allochtoon jeugdwerk is volgens Mayeur (2005) zodoende belangrijk voor de identiteitsbeleving van de allochtone jeugd en kan als springplank dienen naar het algemene jeugdwerk. Een allochtone jeugdvereniging vormt een veilige, herkenbare haven van waaruit (in tweede instantie) contacten gelegd kunnen worden met reguliere (autochtone) jeugdverenigingen.

Jeugdwerk organiseert zich op basis van gemeenschappelijke interesses

Jongeren moeten kunnen kiezen om zich rond bepaalde gemeenschappelijkheden te verenigen (Mayeur, 2005). Deze gemeenschappelijkheden hebben ook in het jeugdwerk doorgaans te maken met een sociaal-economische, etnische, religieuze of ideologische achtergrond van de naaste sociale kring zoals ouders, familie en vrienden. Bovendien is het niet omdat jongeren zich verenigen rond bepaalde gemeenschappelijkheden, dat deze (met name religieuze en etnische achtergrond) automatisch een dominante rol gaan spelen. Mayeur stelt overigens dat het behoren tot een bepaalde imaginaire gemeenschap, het lidmaatschap van andere gemeenschappen niet uitsluit.

Het alternatief is niet-participatie

Mayeur (2005) beweert hieromtrent dat het alternatief voor zelforganisatie jammer genoeg voor vele jongeren niet de andere organisatie is, maar de 'niet-organisatie'. In termen van verzuring van de samenleving is dat net het grootste gevaar. Allochtone zelforganisaties zijn dus nodig, om een aantal jongeren te bereiken die anders in de anonimiteit dreigen te verdwijnen.

In de hele discussie rond het beleid naar het allochtoon jeugdwerk, wordt vaak voorbijgegaan aan de **intrinsieke waarde** van het jeugdwerk zelf. Het jeugdwerk als vrije ruimte waar jongeren ten volle tot hun recht komen (Mayeur, 2005). Het allochtoon jeugdwerk wordt te vaak benaderd vanuit een instrumenteel denken, het gebruik ervan als een instrument ter bestrijding van maatschappelijke uitsluiting of een middel om problemen te voorkomen, terwijl het jeugdwerk op zich al waardevol is voor jongeren.

In de beleidsnota Inburgering 2004-2009, '*Samenleven in diversiteit : een verantwoordelijkheid van éénieder*', van de Vlaamse overheid krijgt het verenigingsleven bovendien een belangrijke rol toebedeeld in het versterken van actief burgerschap van personen van een diverse herkomst (Mayeur, 2005). Het verenigingsleven kan als beleidsadviseur en belangenbehartiger de achterban stimuleren en sensibiliseren om mee verantwoordelijkheid op te nemen voor een succesvolle emancipatie en samenleving in diversiteit.

Autochtone jeugdbewegingen hebben moeilijkheden om allochtonen bij hun werking te betrekken

Zowel de Chiro ('Chiro in de stad') als Scouts ('Scouts op maat') doen inspanningen om allochtoon jongeren te bereiken (Mayeur, 2005). Het bereik van deze initiatieven is echter zeer beperkt. De

pogingen van het reguliere jeugdwerk om bijzondere doelgroepen bij hun werking te betrekken zijn goed bedoeld, maar niet voldoende doordacht en sorteren bijgevolg ook weinig effect.

Mayeur (2005) vermeldt in haar studie tevens de visie van het Platform Allochtone Jeugdwerkingen (PAJ). De organisatie pleit voor het belang van allochtoon jeugdwerk vanuit de vaststelling dat er enkele noodzakelijke voorwaarden vervuld dienen te zijn vooraleer (zowel autochtone als allochtone) jongeren meedoen met een jeugdwerking. Jongeren moeten weten dat het er leuk is. Ze moeten de vereniging en de mensen kennen en ze moeten er mogen aan deelnemen en ervoor worden gestimuleerd. Deze voorwaarden dienen alle drie gelijktijdig vervuld te zijn, vooraleer iemand de stap naar een jeugdvereniging zet.

Het PAJ beweert dat allochtone kinderen en jongeren het reguliere jeugdwerk nog niet kennen, waardoor ze ook niet kunnen weten dat het er leuk is (Mayeur, 2005). Ze zien autochtone jeugdwerkers maar hebben er een beperkt en vaak vertekend beeld van. Bovendien hebben de ouders van allochtone jongeren zelf nooit deelgenomen aan het jeugdwerk. Bij hen is er (vaak ongegronde) angst voor het onbekende : zal de vereniging wel rekening houden met culturele verschillen?, Is spelen om te spelen wel nuttig?, Deze onbekendheid leidt ertoe dat allochtone jongeren (vooral de meisjes) geen toelating krijgen om deel te nemen aan zo'n onbekende vereniging, laat staan dat ze ervoor gestimuleerd worden.

Mayeur (2005) rapporteert dat allochtone jeugdwerkingen, vaak vertrekken van bestaande andere werkingen (sport, lessen, gebedshuis, cultuur...) die bij de kinderen en jongeren aangeschreven staan als leuk en aantrekkelijk. Bovendien kennen de kinderen en jongeren vaak ook de mensen die in de vereniging zitten. Die mensen zorgen ervoor dat de kinderen en ouders een juist beeld van de vereniging hebben. Allochtone jeugdwerkers besteden daarenboven extra veel aandacht aan de contacten met de ouders. Ze communiceren met de ouders over de bezorgdheden van het nieuwe jeugdwerk. Door middel van een goede vertrouwensrelatie slagen zij er wel in toelating van de ouders te krijgen om hun kinderen te laten deelnemen aan het jeugdwerk en krijgen ze de ruimte om de kinderen te stimuleren mee te doen. Stapsgewijs maken kinderen, gevolgd door de ouders, kennis met het nieuwe jeugdwerk. Dit proces verloopt bij het reguliere jeugdwerk juist omgekeerd, ouders laten immers hun kinderen kennis maken. Het gegeven dat het de kinderen zijn die hun ouders laten kennismaken in het allochtoon jeugdwerk kunnen we wel niet veralgemenen, want er zijn ook allochtone verenigingen die net ontstaan zijn uit het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

Bovenstaande paragrafen verklaren ook waarom met projecten met betrekking tot openheid en drempelverlaging in het reguliere jeugdwerk vaak niet het verwachte, gewenste resultaat bereikt wordt.

Toegankelijkheid gaat hand in hand met ontoegankelijkheid

Reguliere Jeugdwerkingen worden geconfronteerd met een paradox als ze zich willen openstellen voor allochtone jongeren (Mayeur, 2005). Het jeugdwerk wil toegankelijk zijn vanuit een integratieproject : iedereen moet kunnen meedoen. Dat is ook gedeeltelijk wat het publiek vraagt. De betrokken jongeren zelf willen echter vooral erkend worden in hun specificiteit en hun culturele eigenheid. Jongeren hanteren lidmaatschappen als een symbolische grens tussen henzelf en andere relevante groepen. Volgens Pelleriaux (2005) ligt de paradox in het feit dat het creëren van toegankelijkheid van een jeugdvereniging samengaat met het creëren van ontoegankelijkheid. Als vereniging heb je een bepaalde identiteit die sommige jongeren aantrekt, maar tegelijkertijd andere jongeren afstoot. Vanuit dit perspectief wordt de toegankelijkheid van het jeugdwerk in haar totaliteit gerealiseerd via een zo groot mogelijke diversiteit aan jeugdwerk. Het is dan ook geen probleem dat die verschillende organisaties zich wat afzetten tegen elkaar. Samen zullen ze een grotere diversiteit aan jongeren bereiken. In dat gevarieerde aanbod nemen de zogenaamde allochtone zelforganisaties een bijzondere plaats in. Ze moeten dan ook niet geklasseerd worden als apartheid (Redig, 2005).

Mayeur (2005) wijst er echter wel op dat allochtone jongeren niet zonder meer gereduceerd mogen worden tot hun etnische achtergrond. De identiteit van allochtone jongeren beperkt zich niet tot hun etnische identiteit. Deze jongeren hebben bovendien heel wat gemeenschappelijk met autochtone jongeren. Jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst participeren bijvoorbeeld evenveel aan speelpleinwerkingen als autochtone jongeren. Ook voor hen is 'ruimte voor jongeren' een prioriteit. Er zijn veel gelijklopende zaken, zorgen en verwachtingen. Daarenboven verschillen allochtone jongeren ook onderling van elkaar. Ze behoren niet tot een homogene cultuur, maar wel tot een dynamische cultuur die bestaat uit heel wat deelculturen.

4.2.2 Argumenten tegen allochtone zelforganisaties en het allochtoon jeugdwerk.

Bart Somers stelt dat emancipatie via individuen moet gebeuren en niet via groepen of gemeenschappen (Mayeur, 2005). Zelforganisaties werken, volgens Somers B., immers vaak drempelverhogend en afremmend in een emancipatie- en integratieproces. Het verschil wordt met andere woorden gelegitimeerd. Somers pleit er dan ook voor om enkel verenigingen te subsidiëren die zich richten op meer dan één etnisch-culturele groep. Hij benadrukt eveneens dat zelforganisaties leiden tot verzuiling en segregatie.

In het onderzoek van Mayeur (2005) geven allochtone jeugdwerkers echter aan dat ze open staan voor samenwerking, maar dat ze eerst als organisatie sterk willen staan. Ze bevestigen hiermee de visie van Anciaux : mensen moeten eerst een identiteit kunnen opbouwen vooraleer

ontmoetingsmomenten worden gecreëerd en samenwerkingsverbanden worden opgezet om bruggen te bouwen tussen mensen en verenigingen. De allochtone jeugdwerkers benadrukken eveneens dat het verenigen op basis van eigenheid moet kunnen. Er is volgens hun niets mis mee dat jongeren samenkomen op basis van dezelfde interesses en behoeften, net zoals dat kan bij mensen met een handicap, holebi's, Ze vinden dan ook dat er niet zoveel problemen gemaakt moeten worden over het verenigen op basis van etnische afkomst.

4.2.3 Typering allochtoon jeugdwerk.

'Allochtoon jeugdwerk' wordt door Mayeur (2005) gedefinieerd als : "jeugdverenigingen voor en door allochtone jongeren" (p. 24). Omwille van hun ontstaansgeschiedenis en een gebrek aan jeugdwerktraditie, worden sommige jeugdverenigingen echter nog bestuurd door volwassenen, de ouders. Het overdragen van de verantwoordelijkheid aan de jongeren wordt wel gestimuleerd. Mayeur merkt op dat de meeste allochtone jeugdwerkingen etnisch-cultureel niet divers zijn samengesteld en zich met andere woorden verenigen op basis van hun eigen etnische afkomst.

4.2.3.1 Oorsprong/ Ontstaan allochtoon jeugdwerk.

Allochtone jeugdwerkingen ontstaan op allerhande manieren (Mayeur, 2005) :

- Ze komen voort uit het volwassen sociaal-cultureel werk, of uit het moskeeverenigingsleven waar een jongerenwerking wordt opgestart.
- Ze ontstaan uit een sportvereniging, die in eerste instantie haar activiteiten uitbreidt naar jeugdwerkactiviteiten.
- Jeugdverenigingen ontstaan zelfstandig op initiatief van een groepje jongeren.

En vanuit verschillende noden en behoeften (Mayeur, 2005) :

- Vrijtijdsbesteding van kinderen en jongeren.
- Persoonlijke ontwikkeling van jongeren.
- Soms ook : kansen vergroten op school (huiswerkbegeleiding, ...).
- Werken aan integratie (debatten over maatschappelijke thema 's, samenwerken met autochtone verenigingen, ...).

Het allochtone jeugdwerklandschap is zeer divers (Mayeur, 2005). Allochtone jeugdwerkingen zijn gevarieerde en dynamische werkingen. In het kader van de activiteiten zelf stelt Mayeur bijvoorbeeld vast dat sommige jeugdwerkingen zich vooral richten op onderwijs, terwijl bij anderen eerder de recreatie, de sport of cultuurbeleving centraal staat. Bovendien merkt ze nog verschillen op met betrekking tot de doelgroep, de grootte, het draagvlak van de organisatie Mayeur stelt

zich dan ook kritisch op ten opzichte van het feit dat er, überhaupt, een debat gevoerd wordt over 'het allochtoon' jeugdwerk.

Een problematiek die zich hierbij tevens stelt is het feit dat allochtone jeugdwerkingen vaak ontstaan uit en gekoppeld blijven aan volwassen werkingen of sportverenigingen, waardoor ze niet erkend worden en bijgevolg subsidies uit het jeugd beleid mislopen.

Mayeur (2005) maakt verder de bemerking dat we misschien ons beeld van jeugdwerk wat moeten verruimen. Ze bericht dat Verbist (2001) hier reeds op wijst bij zijn definiëring van het jeugdwerk : het aangeven van vaste grenzen van het jeugdwerk beknop de creatieve ontwikkeling van het jeugdwerk en de mogelijke relaties met andere sectoren. Het jeugdwerk moet volgens Verbist gesitueerd worden in een breed jeugd beleid en ten opzichte van andere sectoren.

4.2.3.2 Overeenkomsten en verschillen tussen allochtoon jeugdwerk en het 'reguliere' jeugdwerk.

Mayeur (2005) somt de volgende overeenkomsten op met het 'reguliere' jeugdwerk :

- Kinderen spelen graag, jongeren doen graag vrijwilligerswerk.
- Er is nood aan "pedagogisch" verantwoorde vrijetijdsbesteding.
- Jeugdwerk maakt jongeren en kinderen weerbaarder, democratischer ingesteld, verdraagzamer.

De verschillen tussen allochtoon en regulier jeugdwerk, die Mayeur (2005) in haar eindverhandeling rapporteert, werden door het PAJ aangegeven.

- Bij allochtoon jeugdwerk gaat er, zoals eerder vermeld, veel meer aandacht naar een goed contact met de ouders.
- Culturele regels verschillen soms (voeding, gemengde groepen...).
- Bij het allochtone jeugdwerk is er vaak (nog) geen sprake van een scheiding tussen dit jeugdwerk enerzijds en de school, het werk, de welzijnssector, de sociaal-culturele sector of sport anderzijds. Dit in tegenstelling tot het jeugdwerk in Vlaanderen, dat doorheen zijn 80-jarige geschiedenis een "uitgezuiverde" sector geworden is. Veel allochtone verenigingen combineren (competitieve en recreatieve) sport, lessen, religieuze activiteiten, welzijnswerk, kunstbeoefening ... met jeugdwerk. Allochtone verenigingen worden vaak opgericht om het maatschappelijk welzijn van de jongeren te verbeteren, vandaar het accent op vorming en sport.
- Jeugdwerk is voor allochtone jongeren nieuw, wat minder het geval is voor veel autochtone jongeren (of de jongeren in de herkomstlanden).
- Allochtone jongeren kennen de jeugdwerkmethodieken nog niet (goed). Ze gebruiken nog vaak methodieken uit de sector waaruit ze voortkomen : sport, cultuur,

- Allochtone verenigingen hebben nog niet allemaal hun weg gevonden naar de Jeugdraad, subsidies,
- Het allochtoon jeugdwerk werkt initieel emancipatorisch, zowel naar de jongeren als de volwassenen toe. Met de jeugdwerkingen wordt een emancipatieproces in gang gezet dat rekening houdt met de eigen cultuur en identiteit.

Mayeur (2005) stelt bij deze verschillen, gezien ze door het PAJ werden aangegeven, wel de vraag of alles wel zo zwart-wit gezien kan worden. Is het reguliere jeugdwerk bijvoorbeeld ook niet emancipatiebevorderend? Wat is er zo eigen aan de jeugdwerkmethodieken in vergelijking met bijvoorbeeld de methodieken uit de cultuursector? Vinden alle autochtone jeugdwerkingen wel zo gemakkelijk hun weg naar de Jeugdraad?

4.2.3.3 Soorten allochtone zelforganisaties.

Mayeur (2005) maakt in haar eindverhandeling een onderscheid tussen 'oude' en 'jonge' verenigingen. Verenigingen van het oude type zijn 'verenigingen die een verlenging zijn van en aansluiting hebben bij structuren en politieke bewegingen van het land van herkomst'. Ze richten zich op de eerste generatie migranten en hun oorspronkelijke doelstellingen verwijzen eerder naar de traditionele waarden, het land van herkomst en cultuurbeleving. Jonge verenigingen daarentegen zijn autonome verenigingen die in België ontstaan zijn. Ze hebben de tweede en derde generatie migranten als doelgroep en hun doelstellingen zijn gericht op integratie in en participatie aan de multiculturele samenleving. Allochtone jeugdwerkingen zijn in die zin 'jonge verenigingen'.

Verder vermeld Mayeur (2005) nog enkele grote tendensen die in het verenigingsleven van allochtonen in Vlaanderen werden vastgesteld : een meerderheid van deze organisaties zijn van het etnische type, er bestaan aanzienlijke verschillen in historiek en organisatiegraad tussen de diverse allochtone groepen en er is sprake van een belangrijk onderscheid tussen 'oude' en 'jonge' verenigingen.

Hoofdstuk 5 : De etnisch-demografische situatie van de jeugd in Beringen.

De gemeente Beringen telde in het jaar 2007, 12.533 jongeren van 0 tot en met 24 jaar op een totale bevolking van 41.531 inwoners (tabel 15). Ongeveer 30 % van de bevolking in Beringen is zodoende jonger dan 25 jaar. Van deze 12.533 jongeren stonden er in 2007, 370 met een niet-Belgische nationaliteit geregistreerd (tabel 16). Dit is dus slechts een kleine 3 % van het totale aantal jongeren. Dit cijfer is echter niet representatief voor het aantal allochtone jongeren in Beringen, waarvan de herkomst dus niet-Belgisch is. In tabel 16 wordt alleen rekening gehouden met de nationaliteit van de jongeren. Wie in België geboren wordt krijgt per definitie de Belgische nationaliteit toegekend. Zodoende geven de officiële cijfers een vertekend beeld van de etnisch-demografische situatie van de jeugd in Beringen. De demografische gegevens van slechts twee, hoofdzakelijk allochtoon gekleurde, wijken in Beringen ondersteunen deze hypothese al. De Tuinwijk bijvoorbeeld telde in 2007, 4.155 inwoners. Het aantal inwoners van niet-Belgische origine bedroeg maar liefst 75,3 % en op meer dan 50 % van de adressen in de wijk woonde een koppel met kinderen. De situatie in de Posthoornwijk is vergelijkbaar. Slechts 15 % van de bewoners in deze wijk is van Belgische herkomst en 55 % is jonger dan negentien jaar.

Het is derhalve nuttig om de evolutie van het aantal niet-Belgen van 0 tot en met 24 jaar in Beringen te beschouwen (tabel 17). In 1990 en 2000 bedroeg het aantal geregistreerde niet-Belgische jongeren respectievelijk 3.066 en 1.123, terwijl de totale bevolking van 0-24 jaar, hoewel lichtjes gedaald, redelijk stabiel bleef (tabel 18). In 1995 telde Beringen 13.218 jeugdigen en in 2000 waren dit er 12.927. In tabel 19 zien we bovendien dat het aantal niet-Belgen van 1981 (5.341) tot 1990 (5.494) evenzeer redelijk stabiel bleef en dat in 1990 ongeveer 15 % van de totale bevolking niet Belgisch was. De allochtone bevolking uit louter de Tuinwijk (3.129 allochtone inwoners) is reeds groter dan het totale aantal (2.011) niet-Belgen die in 2007 in Beringen geregistreerd stonden (tabel 19). Rekening houdende met bovenstaande feiten, kunnen we niettemin stellen dat het effectieve percentage (aantal) allochtone jongeren tussen 0 en 25 jaar zeker hoger ligt dan de kleine 3 % (370 niet-Belgische jongeren) die de officiële cijfers aangeven. De Turkse gemeenschap vormt overigens de grootste allochtone gemeenschap in Beringen.

Tabel 15 : Bevolking Beringen 0-24 jaar naar geslacht en per leeftijdscategorie.

	2007		
	Jongens	Meisjes	Totaal
0-2 jaar	692	718	1.410
3-5 jaar	726	658	1.384
6-11 jaar	1.473	1.440	2.913
12-17 jaar	1.623	1.502	3.125
18-24 jaar	1.865	1.836	3.701
0-24 jaar	6.379	6.154	12.533

Bron : Provincie Limburg – 2de Directie Welzijn studiecél – Gemeentelijke Fiches Jeugd Editie 2008 – Gemeente Beringen.

Tabel 16 : Niet-Belgische jongeren in Beringen naar leeftijd en geslacht.

	2007		
	Jongens	Meisjes	Totaal
0-2 jaar	13	18	31
3-5 jaar	14	12	26
6-11 jaar	33	27	60
12-17 jaar	49	33	82
18-24 jaar	64	107	171
0-24 jaar	173	197	370

Bron : Provincie Limburg – 2de Directie Welzijn studiecél – Gemeentelijke Fiches Minderheden Editie 2008 – Gemeente Beringen.

Tabel 17 : Evolutie van de niet-Belgen 0-24 jaar in Beringen.

	Grieken	Italianen	Marokkanen	Nederlanders	Spanjaarden	Turken	Overige landen	Totaal
1990								3.066
2000								1.123
2007	1	25	5	85	18	180	56	370

Bron : Provincie Limburg – 2de Directie studiecél – Gemeentelijke Fiches Jeugd Editie 2008 – Gemeente Beringen.

Tabel 18 : Evolutie van de bevolking 0-24 jaar in 1995, 2000 en 2007.

	1995	2000	2007
Beringen	13.218	12.927	12.533

Bron : Provincie Limburg – 2de Directie studiecél – Basisdatafiches Jeugd Editie 2008.

Tabel 19 : Evolutie van de niet-Belgische en totale bevolking van Beringen in 1981, 1990, 2000 en 2007.

	1981	1990	2000	2007
Niet-Belgische bevolking	5.341	5.494	3.789	2.011
Totale bevolking	34.254	36.289	39.261	41.531

Bron : Provincie Limburg – 2de Directie studiecél – Basisdatafiches Demografie Editie 2008.

Hoofdstuk 6 : Jeugdbewegingen in Beringen.

6.1 Erkende en gesubsidieerde jeugdbewegingen in Beringen.

In het werkjaar 2007-2008 telde de gemeente Beringen 13 erkende jeugdbewegingen. Dit betekent dat de jeugdbewegingen voldoen aan het 'Gemeentelijk reglement betreffende erkenning en subsidiëring van het Jeugdwerk' en zodoende subsidies ontvangen van de stad. Het totale toegekende subsidiebedrag, voor de 13 jeugdbewegingen samen, bedroeg voor het werkjaar 2007-2008 € 46.566,-. Hiernaast werd er nog € 6.076,38 uitgetrokken voor de kadervorming van de leiding. Op basis van de subsidieberekening van de stad stellen we vast dat in 2007-2008, 1.478 personen als lid of leiding ingeschreven stonden bij een erkende jeugdbeweging (tabel 20). Volgens de 'Gemeentelijke Fiches Jeugd - Editie 2008' van de provincie Limburg, telden de jeugdbewegingen in Beringen (KAJ, Scouts en Gidsen, JNM en CHIRO) in 2007 echter slechts 950 leden en 180 leiders. We kunnen concluderen dat bij benadering 12 à 15 % van de jongeren in Beringen van 6 tot en met 24 jaar (9.739) als lid of leiding participeert aan een jeugdbeweging. Dit resultaat ligt in lijn met de bevindingen van het onderzoek van Smits (2004) naar de participatie van jongeren aan jeugd- en jongerenbewegingen in Vlaanderen (tabel 7, p. 33). Smits rapporteert dat ongeveer 15 % van de jongeren lid is van een jeugd- of jongerenbeweging.

Tabel 20 : Leden, leiding en afdelingen van de jeugdbewegingen in Beringen.

	KAJ	Scouts en Gidsen	JNM ¹⁴	CHIRO	EJV ¹⁵	Totaal
Leden 2007- 2008	36	612	35	507	45	1.235
Leiding 2007- 2008	10	121	8	94	10	243
Afdelingen 2007-2008	1	3	1	7	1	13

Bron : Subsidieberekening 2007-2008 Stad Beringen.

¹⁴ Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming.

¹⁵ Evangelisch Jeugdverbond.

6.2 Allochtone participatie in Beringen.

Om de participatiegraad van allochtone jongeren aan de gesubsidieerde jeugdverenigingen in Beringen te bepalen, heb ik gebruik gemaakt van de ledenlijsten van deze werkingen. Zoals vermeld in het onderzoeksopzet heb ik de ledenlijsten via Elke Aerts, de jeugdconsulent van Beringen, bekomen. Op basis van naamherkenning heb ik vervolgens de allochtone jongeren geïdentificeerd. Bij twijfel tussen bijvoorbeeld een Marokkaanse en een Turkse naam, heb ik met behulp van het internet trachten te achterhalen van waar de naam afkomstig is. Tevens heb ik door middel van Facebook enkele jongeren als Marokkaanse allochtonen kunnen determineren. Vermits ik zelf leider ben bij de Scouts & Gidsen Beringen-Centrum, ben ik natuurlijk goed op de hoogte van de allochtone participatie aan onze eigen werking. Het feit dat Chiro Beringen en de Scouts & Gidsen Beringen-Mijn totaal geen allochtonen met hun werking bereiken, werd mij eveneens bevestigd door de betrokken leiding.

Als we de ledenlijsten van de dertien erkende en gesubsidieerde jeugdbewegingen beschouwen en controleren op namen die op een allochtone afkomst kunnen wijzen, stellen we vast dat vermoedelijk 65 personen hiervan niet van Belgische herkomst zijn. Er werden 41 jongens- en 24 meisjesnamen uit de lijst gefilterd. Op een totaal van 1.478 ingeschreven leden en leiding, vormen zij slechts 4,40 % van het totale aantal jongeren dat deel uitmaakt van een jeugdbeweging in Beringen. Indien de autochtonen en allochtonen evenredig zouden participeren (zie HFST 5), dan zou dit percentage toch zeker hoger moeten zijn dan de 4,40 % van het totale aantal ingeschreven leden en leiding. Het is eveneens opvallend dat slechts 12 van deze allochtone namen wijzen op jongeren van Turkse afkomst, en dit terwijl de Turkse gemeenschap toch de grootste allochtone gemeenschap in Beringen is. Negen van deze Turkse jongeren zijn jongens en slechts drie ervan zijn meisjes. De 53 andere namen zijn van oorsprong Spaans, Italiaans, Oost-Europees,

De lage participatiegraad van allochtone jongeren aan jeugdbewegingen wordt bevestigd in het Jaarboek 2007 en 2008 van het Provinciaal Integratiecentrum Limburg. Men stelt dat niet zozeer hun etnische achtergrond, maar wel het feit dat allochtone jongeren significant meer terug te vinden zijn in het technisch en beroepssecundair onderwijs en ze doorgaans een lagere socio-economische status hebben, resulteert in een lagere participatiegraad. Deze beweringen stemmen overeen met de conclusies in hoofdstuk 3, dat het onderwijsniveau en de sociaal-economische status van jongeren en hun ouders determinerend zijn voor het participatiepatroon van diezelfde jongeren. Ook de woonplaats blijkt een bepalende factor te zijn volgens het Provinciaal Integratiecentrum. Men haalt aan dat in wijken waar allochtone jongeren wonen, dikwijls geen jeugdbeweging actief is. Dit is echter niet het geval voor de Tuinwijk in Beringen-Mijn. Het valt op dat de leden van de Scouts & Gidsen Beringen-Mijn, gelegen in de Tuinwijk, uitsluitend van autochtone afkomst zijn.

Hoofdstuk 7 : Jeugdbeleid.

Redig (2000) omschrijft in zijn "Lexicon jeugdwerk en jeugdbeleid" jeugdbeleid als het beleid dat gericht is naar de jeugd. De leeftijdsgroep tussen 0 en 25 jaar is de bevolkingscategorie die de jeugd uitmaakt. Het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap daarentegen definieert in zijn decreet van 14 februari 2003, houdende de ondersteuning en de stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid, het begrip 'jeugd' als kinderen en jongeren van drie tot vijfentwintig jaar. Redig geeft verder ook een overzicht van de verschillende subgroepen waarin de jeugd ingedeeld kan worden. Uit onderstaand schema blijkt onder andere dat elke jeugdsector een eigen ordening hanteert.

Figuur 1 : Jeugdsubgroepen (Redig, 2000, p. 6).

ALGEMEEN	0 jaar JEUGD 25 jaar					
JURIDISCH	MINDERJARIG			18 j. MEERDERJARIG		
EENVOUDIG	KINDEREN			JONGEREN		
ONDERWIJS	voorschoolse opvang	basisschool kleuter- & lagere school		secundaire school	voortgezet onderwijs	
JEUGDWERK	4 - 5j. kleuter	6 - 8j. kinderen	9 - 11j. tieners	12 - 14j.	15 - 18j. jongeren	19 - 25j.
GENETISCHE PSYCHOLOGIE	baby - peuter - kleuter - schoolkind - (pré)puber - adolescent - volwassene					
BIJZ. JEUGDBIJSTAND	18 - 20j. JONG-VOLWASSENE					

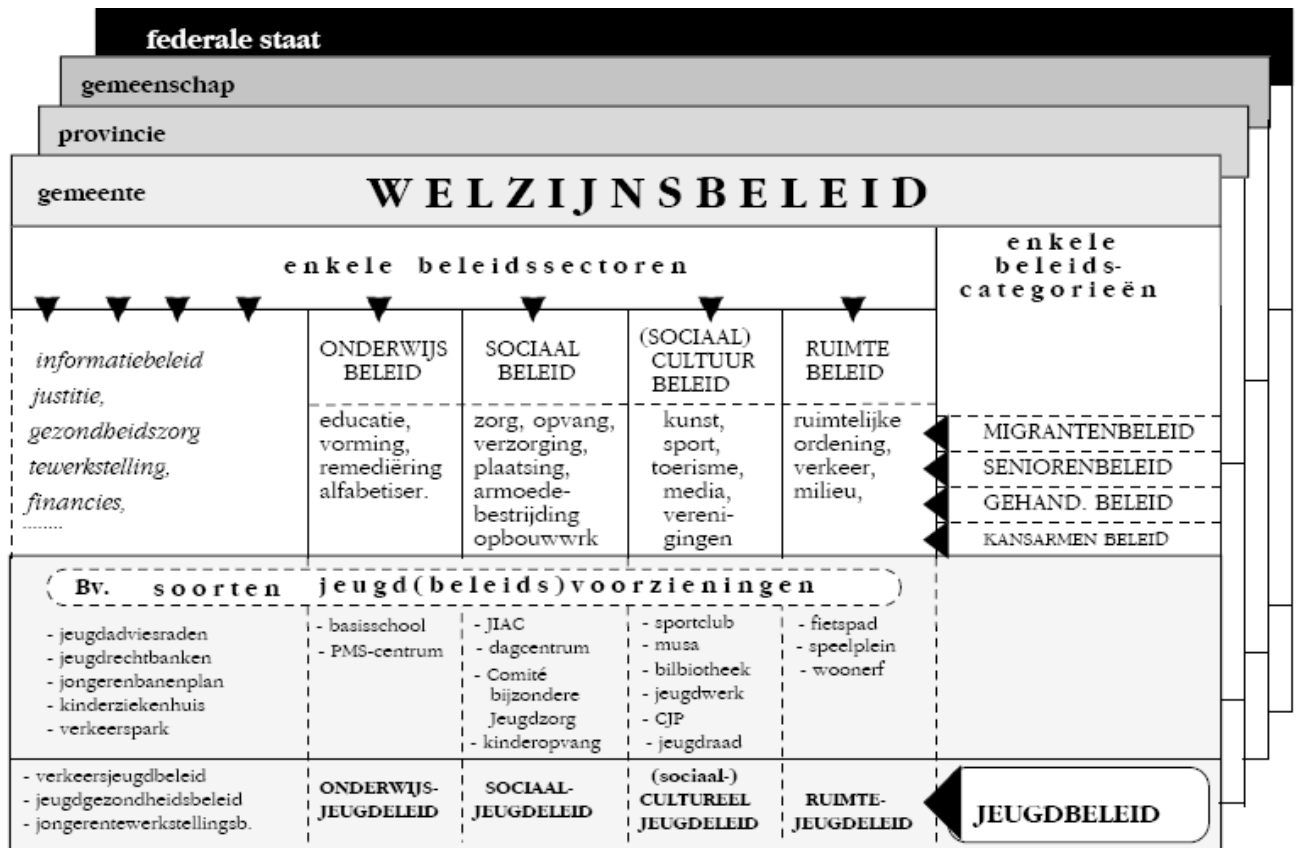
Eenzijds kan men stellen dat bijna alle maatregelen die de overheid treft enig effect op de jeugd (als geheel of een deelcategorie) zullen of kunnen hebben. Anderzijds zijn er maatregelen die zeer duidelijk de jeugd of een deelgroep beogen. Vandaar dat Redig (2000) het onderscheid maakt tussen :

- **expliciet (uitgesproken) jeugdbeleid** : het geheel van maatregelen van een overheid die duidelijk een effect beogen bij de doelgroep jeugd, als geheel, als informele of formele groep, als individu;
- **impliciet (niet-uitgesproken) jeugdbeleid** : maatregelen van een overheid die niet expliciet op de categorie jeugd (of een onderdeel, ...) gericht zijn, maar er wel effect op hebben. Impliciet jeugdbeleid kan ofwel een onderhuids, maar toch wel ingeschat effect op de jeugd (of subcategorie) hebben, ofwel een niet voorzien, niet beoogd effect hebben.

Volgens Redig (2000) is overheidsbeleid intentioneel een *welzijns*beleid. Een democratische overheid beoogt het welzijn van zoveel mogelijk van 'haar' burgers. Daarom wordt binnen zijn begrippenkader het overheidsbeleid intentioneel steeds als welzijnsbevorderend beschouwd : de maatregelen die de overheid treft beogen steeds een verhoging van het 'globale' welzijn van de samenleving waarvoor deze overheid verantwoordelijkheid draagt. Uiteraard kunnen bij het verwezenlijken van dit beleid heel wat 'onwelzijnsgevolgen' optreden. Dit heeft te maken met de niet-beoogde of ongewenste negatieve effecten. Als de negatieve effecten voor de meerderheid van de bevolking gelden, dan kan (althans in een democratisch bestel) het beleid als mislukt beschouwd worden. Indien de negatieve en ongewenste gevolgen maar voor een beperkt deel voelbaar zijn, dan kan dit een bewuste keuze geweest zijn ten voordele van de één en niet van de andere of een onvoorziene omstandigheid die moet gecorrigeerd worden.

In onderstaand schema geeft Redig (2000) een situering van het jeugdbeleid in het ruime kader van het overheidsbeleid – welzijnsbeleid. Dit schema vertrekt vanuit de expliciete stelling dat het beleid van de overheid steeds als doel heeft het welzijn van zoveel mogelijk burgers te bevorderen. In deze context geldt zowel het welzijnsbeleid van de gemeenschap, als dat van de provincies en gemeenten.

Figuur 2 : Jeugdbeleid gesitueerd in het ruime kader van het overheidsbeleid – welzijnsbeleid (Redig, 2000, p. 8).



Redig (2000) geeft de volgende verklaring bij dit schema :

1. **Onderwijs-jeugdbeleid** : in dit segment van het welzijnsbeleid bevinden zich de onderwijs-jeugdvoorzieningen. Voorbeelden hiervan zijn :
 - Basisscholen
 - Secundaire scholen
 - Scholen voor voortgezet onderwijs die zich richten op de categorie jeugd
2. **Sociaal-jeugdbeleid** : in dit segment van het welzijnsbeleid bevinden zich de sociale-jeugdvoorzieningen. Voorbeelden hiervan zijn :
 - Instellingen voor bijzondere jeugdzorg (residentieel)
 - Jongeren informatiecentrum (JAC), jongereninformatiepunt (JIP)
 - Comité Bijzondere Jeugdzorg
 - Sociale dienst van de jeugdrechtbank
 - Kinderopvangcentrum/dienst, dienst onthaalgezinnen enz.
 - Jeugdsectie van centra geestelijke gezondheidszorg

3. **(Sociaal-)cultureel jeugdbeleid** : in dit segment van het welzijnsbeleid bevinden zich de (sociaal-)culturele jeugdvoorzieningen. Voorbeelden hiervan zijn :
- Jeugdbibliotheken
 - Jeugdwerk : op lokaal niveau kunnen een aantal werkvormen beschreven worden. Deze werkvormen gaan terug op een centraal beleid waarin de Vlaamse Gemeenschap hen erkende en subsidieerde.
 - Jeugd- en jongerenbewegingen
 - Jeugdhuizen
 - Jeugd(muziek)ateliers
 - Vakantiespeelpleinwerking
 - Amateuristische kunstbeoefening
 - Studentenclubs
 - Initiatieven kansarme jeugd
 - Initiatieven vorming werkende jongeren
 - Grabbelpas
 - Jeugdprogramma's
 - Roefel, Plamuur (CJP programmatie in Gent, Antwerpen en Brussel)
 - Sportkampen en jeugd-kunstprogramma's
4. **Ruimtelijk-jeugdbeleid** : in dit segment van het welzijnsbeleid bevinden zich de ruimtelijke-jeugdvoorzieningen. Voorbeelden hiervan zijn :
- Buurtspeelruimte
 - Schoolerven
 - Fietsroutes
 - Woonerven
 - Overdekte speelruimte
5. Er zijn nog heel wat **andere beleidssectoren** te beschrijven, waarin een specifiek jeugdbeleid kan (moet) gevoerd worden.
- Jeugdgezondheidsbeleid. Specifieke voorzieningen :
 - Jeugdafdelingen in ziekenhuizen
 - Raadplegingen voor het jonge kind
 - Jeugd-justitiebeleid : jeugdrechtbank, jeugdrecht
 - Jeugd-informatiebeleid : jeugdraden, openbaarheid van bestuur
 - Jongeren-werkgelegenheidsbeleid. Specifieke voorzieningen :
 - Jongerenbanenplan
 - Steunpunten tewerkstelling
 - Jeugd-mobiliteitsbeleid. Specifieke voorzieningen : vb. Go-pass

7.1 Kwaliteiten van het jeugdbeleid.

Redig (2000) stelt dat elk beleid, dus ook het jeugdbeleid, kan gemeten worden door toepassing van een aantal kwaliteitscriteria. Het begrip beleid op zich duidt reeds op planmatigheid, intelligentie, Enkele eigenschappen die kwaliteitsvol jeugdbeleid dient te bezitten zijn de volgende.

Inclusief¹⁶ (insluitend). Het jeugdbeleid moet zich bewust uitstrekken tot beleidssectoren die gewoonlijk niet ingerekend worden, maar in hun maatregelen en voorzieningen zeer belangrijke effecten kunnen sorteren op de categorie jeugd.

Eerlijk en rechtvaardig. Het jeugdbeleid wil en mag **niemand uitsluiten**; dit vraagt een bijzondere bekommernis, een speciale alertheid voor maatschappelijk achtergestelde kinderen en jongeren.

Democratisch. Het jeugdbeleid ontstaat uit een intens democratisch proces : men wil in grote openheid en met heel veel pedagogische bekommernissen de doelgroepen betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van het beleid.

Democratiserend. Jeugdbeleid moet leiden naar meer democratie, openheid en communicatie en dus meer participatie. Voor de inhoud van het begrip 'participatie' verwijst Redig (2000) naar de definitie van Herman Baert (1993) :

Globaal gezien stellen we voor 'participatie' te omschrijven als verantwoord burgerschap. Vertrekkende van het burgerbelang wordt participatie duidelijk begrepen als verantwoord burgerschap : verantwoordelijkheid opnemen in het realiseren van het eigen welzijn en van het collectief welzijn. De functie participatie is volgens deze visie het doorbreken van afhankelijkheidsverhoudingen en het uitbreiden van de greep van de burger - ook van de nog arme burger - op de maatschappelijke werkelijkheid. (p. 11-12)

¹⁶ Herman Baert introduceert en beschrijft 'inclusief' in een toepassing op de kansarme categorie als volgt (nota 1993) : *'inclusieve beleidsvoering vrijwaart en bevordert de kansen op maatschappelijke integratie voor de kansarmen door bij elke voorgenomen algemene en/of sectorale beleidsmaatregel, meteen ook de mogelijks positieve of negatieve weerslag ervan op de armen of achtergestelden te onderzoeken. Zo nodig wordt de ontwerp-maatregel gecorrigeerd vooraleer hij wordt uitgevaardigd en worden er meteen - m.a.v. preventief - gecombineerde maatregelen ontworpen in die sector en/of in andere sectoren, zodat de kansen op sociale integratie voor kansarmen gaaf worden gehouden en bevorderd.'*

In de context van het jeugdbeleid kan men 'arme' burger vervangen of aanvullen met 'jonge' burger.

In een onderzoek, uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (Bouverne-De Bie, Wildemeersch, Claeys, Schillemans, & Vanduffel, 2002), wordt er gezocht naar indicatoren die inzicht kunnen geven in de kwaliteit van het lokale jeugd(werk)beleid. De doelstelling van het onderzoek was het onderzoeken van de elementen die bijdragen aan de kwaliteit van lokaal jeugd(werk)beleid en daarnaast ook het systematiseren van knelpunten en vragen die leven in de lokale praktijk.

Één van deze indicatoren houdt in dat de doelstellingen van het jeugdbeleid helder en duidelijk geformuleerd worden zodanig dat ze door verschillende actoren (jeugdwerk, andere diensten en voorzieningen, beleid, kinderen en jongeren) begrijpbaar zijn. Bovendien is het belangrijk dat de doelstellingen onderling verenigbaar en haalbaar zijn en dat er voldoende overeenstemming is over de doelstellingen. **Inhoudelijk** moeten de doelstellingen betrekking hebben op de afstemming van het jeugdwerk/het jeugdbeleid op de behoeften van (**diverse** groepen) kinderen en jongeren en/of het ondersteunen van eigen initiatieven van kinderen en jongeren (Bouverne-De Bie, Wildemeersch, Claeys, Schillemans, & Vanduffel, 2002).

In het onderzoek van Claeys (2001) zijn communicatieve planning en participatie de centrale concepten. Bij 'communicatieve planning' wordt ervan uitgegaan dat het beleid inzake jeugd(werk) op een planmatige manier tot stand moet komen en door middel van communicatie met verschillende betrokkenen die allen beschouwd worden als deskundig. Betrokkenen zijn dan lokale politici, ambtenaren, jeugdwerkers, andere welzijnswerkers en vooral de kinderen en jongeren zelf. Door het stimuleren van samenwerking, dialoog en overleg tussen **alle** betrokkenen verhoogt de kans dat het beleid werkelijk tegemoet komt aan de noden van de doelgroep en neemt de kwaliteit van de planning toe (Bouverne-De Bie, Wildemeersch, Claeys, Schillemans, & Vanduffel, 2002).

Bij participatie als *beleidsprincipe* is participatie van kinderen en jongeren het doel en een voorwaarde voor de vormgeving en uitvoering van beleid (Claeys, 2001). Claeys stelt dat we de behoeften van kinderen en jongeren eigenlijk niet kennen en dat we die maar kunnen leren kennen samen met deze kinderen en jongeren zelf. Probleemverkenning en -oplossing is dus een gezamenlijk proces. Opvoeding en vorming en de ontwikkeling van de maatschappij worden in deze benadering in nauwe samenhang met elkaar gezien. In het beleidsproces moet niet enkel rekening worden gehouden met de actuele discussie, maar ook met de culturele verworvenheden en inzichten en met de belangen van diegenen die niet aan de discussie deelnemen of ervan uitgesloten zijn, inclusief nog ongeboorte generaties. Claeys (2001) haalt hierbij aan dat de taak van het *jeugdwerk* is, dat het moet instaan voor de realisatie van manieren en procedures via dewelke participatie van kinderen en jongeren kan plaatsvinden. Aan kinderen en jongeren moeten mogelijkheden geboden worden om te ontdekken

welke thema's in onze samenleving belangrijk zijn, hoe deze kunnen worden ingevuld en welke samenleving we eigenlijk willen. Ook kan gezamenlijk ontdekt worden hoe dit kan worden gerealiseerd (en m.a.w. aan welke voorwaarden het beleid en het aanbod moeten voldoen). Het jeugdwerk is in deze optiek te zien als een 'sociale ruimte' waarin jonge mensen de verschillen ervaren tussen individuele aspiraties en de verschillen tussen individuele aspiraties en maatschappelijke verwachtingen, en – samen met volwassenen – leren hoe met deze verschillen om te gaan. De voorwaarden voor een daadwerkelijke participatie van kinderen en jongeren zijn volgens Claeys (2001) de volgende :

- dat sprake is van een **wederzijds proces** waarbij alle partijen (= kinderen en jongeren en volwassenen) hun inbreng kunnen doen (expliciteren van visie en doelstellingen) ;
- dat kinderen en jongeren en volwassenen aanzien worden als **gelijkwaardige partners**, rekening houdend met hun eigenheid ;
- dat participatie niet vrijblijvend is, maar dat er **een duidelijk effect is van participatieprocessen op de vormgeving van het beleid** ;
- dat **alle kinderen en jongeren** worden aangesproken en niet slechts een bepaalde groep;
- dat er aandacht is voor participatie **in de verschillende fasen van de totstandkoming en uitvoering van het beleid**. Regelmatige evaluatie en terugkoppeling zijn hierbij belangrijk. Participatie is een permanente uitdaging ;
- dat wordt uitgegaan van een **pro-actieve benadering** (iedereen moet een bijdrage kunnen leveren) en niet van een defensieve benadering (vanuit preventieve overwegingen);
- dat participatie in essentie gaat **over fundamentele thema's** en niet in de zijlijn of ten aanzien van bijkomstige thema's ;
- dat rekening wordt gehouden met de **voorwaarden waaronder kinderen en jongeren zèlf wensen te participeren**.

Jeugdbeleid kan zodoende slechts als kwaliteitsvol gezien worden, indien het gericht is op een evenredige participatie van alle maatschappelijke groepen in de maatschappij en op de begeleiding van jeugdigen naar volwassenheid. Het jeugdbeleid wil en mag niemand uitsluiten. **Er kan bijgevolg slechts sprake zijn van kwalitatief jeugdbeleid wanneer allochtone jongeren een plaats in dit beleid hebben.**

7.2 De rol van de gemeente.

Uit bovenstaande paragraaf blijkt dat kwaliteitsvol jeugdbeleid alle kinderen en jongeren moet aanspreken en zodoende niemand mag uitsluiten. De gemeente is verantwoordelijk voor het lokale jeugdbeleid en heeft bijgevolg de taak voorwaarden te scheppen voor gelijke participatie van

jeugdigen in de samenleving. Het jeugdbeleid moet dan gericht zijn op de participatie van jeugdigen in de maatschappij en begeleiding van jeugdigen naar volwassenheid. Er moet ook gestreefd worden naar een evenredige participatie van de verschillende maatschappelijke groepen, zoals onder meer de allochtone gemeenschap, gedurende alle leeftijdsfasen (Tilanus, 1997).

De eisen die participatie stelt aan het gemeentelijk bestuur zijn : een mentaliteit van openstaan, dicht bij de burgers staan, een wijze van communiceren die uitgaat van openheid en geduld en het serieus nemen van jongeren door hen regelmatig te betrekken in het beleid (Tilanus, 1997). Dit houdt onder meer in :

- *Structurering van het aanbod.* Er moet een zo gevarieerd mogelijk pakket aan participatiemogelijkheden worden geboden. Participatie kan alleen tot stand komen als er een ruim aanbod tot participatie wordt geboden.
- *Het verlenen van reële bevoegdheden aan jongeren.* Jongeren verwachten veel van hun invloed. Worden zij in hun verwachtingen teleurgesteld, dan zullen ze snel definitief afhaken. Hun (rechts)positie moet daarom duidelijk zijn omschreven, goed vastliggen en duidelijk worden uitgelegd. Gedacht kan worden aan vormen van zelfbeheer. Tevens moeten de financiële middelen ter beschikking worden gesteld.
- *Een actieve voorlichting over de mogelijkheden tot participatie.* Het gaat enerzijds om voorlichting over het terrein waarop participatie wordt gevraagd en anderzijds over de wijze waarop participatie mogelijk is. Gemeenten zouden jeugdigen en opvoeders meer inzicht kunnen geven in (de gevolgen van) hun beleid door bijvoorbeeld een samenvatting van raadsbesluiten op kindniveau te maken of door uitgebreide voorlichting over het gemeentelijke jeugdbeleid en over de initiatieven die worden genomen.
- *Duidelijkheid van opzet,* dat wil zeggen duidelijkheid over doelstellingen, doelgroep, domein, een goede structuur en een goed draaiboek. Enerzijds betekent dit duidelijkheid over de positie en bevoegdheden van de instantie, die participatiemogelijkheden biedt, en anderzijds over de mogelijkheden en de ruimte tot participatie. Op vragen en initiatieven van jeugdigen moet snel gereageerd worden.
- *Een serieuze benadering.* Jongeren moeten worden gezien en behandeld als mondig. Ze weten wat ze willen en hebben hun eigen visie. Ze mogen verwachten dat men naar hen luistert en hun adviezen opvolgt. Het moet hen duidelijk gemaakt worden als dit niet mogelijk is. Het is belangrijk dat ambtenaren er op toe zien dat jongeren, die door middel van projecten betrokken zijn bij het gemeentelijk jeugdbeleid, op de hoogte gehouden worden van voortgang en afronding.

Tilanus (1997) merkt hierbij wel op dat, ook als jongeren op de hoogte zijn van de mogelijkheden tot participatie, weten ze vaak niet hoe ze deze mogelijkheden kunnen benutten. Begeleiding en ondersteuning is onontbeerlijk om jongeren actief te betrekken. Er moet worden ingespeeld op de individuele behoeften en (on)mogelijkheden van iedere jongere. Deze begeleiding moet enerzijds

gericht zijn op het versterken van het persoonlijke vermogen tot kiezen en anderzijds op het openen van wegen om gebruik te maken van de mogelijkheden tot participatie. Het proces van begeleiden omvat onder meer de volgende aspecten : afstemmen op de belangstelling van jongeren ; motiveren ; persoonlijke begeleiding ; wederzijdse communicatie en netwerkvorming. Een dergelijke begeleiding moet flexibel en persoonlijk zijn.

Hoofdstuk 8 : Gevalstudie Arktos vzw.

8.1 Werkingen Arktos vzw in Beringen.

Arktos vzw, een professionele vormingsorganisatie, beschrijft haar werkingen in Beringen als zinvolle vrijetijdswerkingen gericht op vorming. Het begeleiden van jongeren is een essentieel onderdeel van hun activiteiten. Arktos richt zich in Beringen op maatschappelijk kwetsbare jongeren van 11 tot en met 25 jaar. Onder 'maatschappelijk kwetsbare jongeren' verstaat Arktos : "jongeren wiens ontplooiing belemmerd wordt omwille van persoonlijke, culturele of maatschappelijke factoren of door cumulatie van verschillende factoren".

De stad Beringen is de initiatiefnemer van de werkingen. Men heeft, na een aantal problemen in enkele prioriteitswijken vastgesteld te hebben, aan Arktos de vraag gesteld hier vrijetijdswerkingen op te starten. De twee nieuwe meisjeswerkingen, 2 jaar geleden opgestart, in Steenveld en de Posthoornwijk zijn er wel gekomen op aangeven van de partnerorganisatie RIMO (Regionaal Instituut voor Maatschappelijk Opbouwwerk). De stad Beringen tracht via Arktos jeugdwerkactiviteiten te organiseren voor kinderen, tieners en jongeren in de wijken waar de maatschappelijke achterstelling groot is en de participatie aan het jeugdwerk laag. In het Jeugdbeleidsplan 2008-2010, bericht de stad dat het de taak van het stadsbestuur is om voor deze doelgroepen laagdrempelige jeugdwerkactiviteiten te organiseren, zodat ook deze kinderen, tieners en jongeren de kans krijgen om hun vrije tijd zinvol te besteden. Dit neemt uiteraard niet weg dat jongeren buiten de wijken evenzeer welkom zijn.

De vzw Arktos organiseert jongens- en meisjeswerkingen in drie wijken : Steenveld en de Tuin- en Posthoornwijk. De jongens- en meisjeswerkingen in elke wijk zijn omwille van de culturele achtergrond van de doelgroep gescheiden. De meerderheid van de gezinnen in deze wijken is immers moslim. Deze ouders vinden het nog zeer belangrijk dat hun dochters omgaan met andere meisjes in hun vrije tijd en niet met jongens. Arktos bereikt in Beringen een tachtigtal meisjes waarvan de meerderheid van Turkse afkomst is. De jongenswerkingen bereiken een veertigtal jongeren, zoals bij de meisjeswerkingen zijn de jongens eveneens vooral van Turkse origine. De Turkse gemeenschap is ook de sterkst vertegenwoordigde allochtone gemeenschap in Beringen. Een gedetailleerd overzicht van de werkingen van Arktos in Beringen is in bijlage twee 'Interview vormingswerker ...' terug te vinden.

De activiteiten bestaan uit zowel ontmoetings- als projectmomenten en worden begeleid door professionele vormingswerkers. Het team bestaat momenteel uit vier personen, waarvan er twee fulltime op de vrijetijdswerkingen in Beringen staan. Drie van deze arbeidskrachten zijn autochtone vormingswerkers, één vormingswerker is van allochtone afkomst.

De vrijetijdswerkingen van Arktos in Beringen zijn vergelijkbaar met de 'reguliere' jeugdbewegingen in de stad. Beiden trachten jongeren een zinvolle vrijetijdsbesteding aan te bieden. Niettegenstaande dat Arktos meer vormingsgericht werkt, vormt zowel bij de jeugdverenigingen als bij Arktos het animatieve een belangrijk element van de activiteiten. Jongeren komen in de eerste plaats naar de werkingen om zich te vermaken. Het feit dat de werkingen van Arktos vergelijkbaar zijn met de reguliere jeugdverenigingen en de vzw in tegenstelling tot deze jeugdverenigingen als enige in Beringen wel in staat blijkt activiteiten aan te bieden die allochtone jongeren aantrekt, maakt van Arktos vzw een interessante en onderzoekswaardige gevalstudie. Waarom slagen zij er wel in allochtonen te bereiken? Zoals eerder vastgesteld bereikten de dertien erkende en gesubsidieerde jeugdverenigingen in het werkjaar 2007-2008 slechts 65 jongeren van allochtone herkomst. Niet meer dan 12 van deze jongeren waren van Turkse afkomst, respectievelijk 9 jongens en 3 meisjes, hoewel de Turkse gemeenschap de grootste allochtone gemeenschap in Beringen is.

8.2 Allochtoon jeugdwerk.

8.2.1 Typering allochtoon jeugdwerk.

Mayeur (2005) definieert het 'allochtoon jeugdwerk' als : "jeugdverenigingen voor en door allochtone jongeren" (p. 24). Volgens de strikte definitie van het woord kunnen de werkingen van Arktos in Beringen niet bestempeld worden als 'allochtoon jeugdwerk'. De vzw Arktos werkt, zoals eerder beschreven, met professionele arbeidskrachten om de jongeren en activiteiten te begeleiden. Het team bestaat momenteel uit 3 autochtone en 1 allochtone vormingswerker(s). De doelgroep van Arktos zijn per definitie ook niet alleen de allochtone jongeren, maar de maatschappelijk kwetsbare jongeren van 11 tot en met 25 jaar. In Beringen blijken dit dan vooral Turkse jongens en meisjes te zijn. Dit neemt natuurlijk niet weg dat de werkingen van Arktos de kenmerken van het allochtoon jeugdwerk, zoals aangegeven door het Platform Allochtone Jeugdwerkingen (PAJ), bezitten. Zoals vele allochtone jeugdwerkingen zijn de werkingen van Arktos ontstaan vanuit de behoefte om de jongeren van de Posthoornwijk, Steenveld en de Tuinwijk een zinvolle vrijetijdswerking en vorming aan te bieden. Zoals bij het allochtone jeugdwerk gaat er bij Arktos, en dit in tegenstelling tot het reguliere jeugdwerk, veel meer aandacht naar een goed contact met de ouders en ligt het accent op de vorming en begeleiding van de jongeren. Arktos houdt eveneens rekening met de culturele achtergrond van de doelgroep. Als resultaat hiervan zijn de jongens- en meisjeswerkingen gescheiden en slaagt men er klaarblijkelijk beter in allochtone jongeren te bereiken.

8.2.2 Argumenten voor het belang van allochtoon jeugdwerk.

Het allochtone jeugdwerk werkt integratiebevorderend en kan als springplank dienen naar het algemene ('reguliere') jeugdwerk (Mayeur, 2005). Arktos merkt hieromtrent op dat steeds meer jongeren, die participeren aan de werkingen en projecten van de vzw, de weg vinden naar andere vrijetijdsbestedingen zoals sport- en hobbyclubs. Dit positieve resultaat zal in toekomst zodoende opgenomen worden in het doelstellingenkader van de werkingen. De meisjeswerking in de Tuinwijk en de scouts van Beringen-Mijn hebben bijvoorbeeld al samen een activiteit voor de meisjes van beide werkingen georganiseerd. Sierens (2003) bevestigt in zijn onderzoek dat eigen etnische organisaties een opstap of wegbereider kunnen zijn naar vrijwillige participatie in algemene, etnisch gemengde organisaties. Een allochtone jeugdvereniging vormt een veilige, herkenbare haven van waaruit (in tweede instantie) contacten gelegd kunnen worden met reguliere (autochtone) jeugdverenigingen (Mayeur, 2005).

Arktos is tevens lid van de jeugdraad in Beringen. De jeugdraad is een belangrijk medium waarlangs Arktos de gemeente en beleidsmakers kan informeren over wat er leeft bij de jongeren die de doelgroep vormen van de vzw. Claeys (2001) geeft dienovereenkomstig aan dat we de behoeften van kinderen en jongeren eigenlijk niet kennen en dat we die maar kunnen leren kennen samen met deze kinderen en jongeren zelf. Bij participatie als *beleidsprincipe* is participatie van kinderen en jongeren het doel en een voorwaarde voor de vormgeving en uitvoering van beleid. Arktos heeft ook een doorverwijsfunctie wanneer men merkt dat een jongere thuis of op school problemen heeft. In de beleidsnota Inburgering 2004-2009, '*Samenleven in diversiteit : een verantwoordelijkheid van éénieder*', van de Vlaamse overheid krijgt het verenigingsleven bovendien een belangrijke rol toebedeeld in het versterken van actief burgerschap van personen van een diverse herkomst (Mayeur, 2005). Het verenigingsleven kan als beleidsadviseur en belangenbehartiger de achterban stimuleren en sensibiliseren om mee verantwoordelijkheid op te nemen voor een succesvolle emancipatie en samenleving in diversiteit.

De 'reguliere' jeugdverenigingen in Beringen slagen er nauwelijks in om allochtonen te bereiken met hun werkingen. Slechts 12 Turkse jongens en meisjes werden er uit de ledenlijsten van de erkende en gesubsidieerde jeugdbewegingen in Beringen gehaald. De 'reguliere' jeugdverenigingen zijn nog steeds behoorlijk onbekend bij de Turkse gezinnen. In totaal duiden slechts 65 namen op een allochtone afkomst. Het PAJ bevestigt dat allochtone kinderen en jongeren het reguliere jeugdwerk nog niet kennen, waardoor ze ook niet kunnen weten dat het er leuk is (Mayeur, 2005). Bovendien hebben de ouders van allochtone jongeren zelf nooit deelgenomen aan het jeugdwerk (rolmodeltheorie). Bij hen is er (vaak ongegronde) angst voor het onbekende : zal de vereniging wel rekening houden met culturele verschillen?, Is spelen om te spelen wel nuttig?, Deze onbekendheid leidt ertoe dat allochtone jongeren (vooral de meisjes) geen toelating krijgen om deel te nemen aan zo'n onbekende vereniging, laat staan dat ze ervoor gestimuleerd

(ideologietheorie) worden. Het alternatief voor de jongeren van Arktos zou dus hoogstwaarschijnlijk 'niet-participatie' zijn. Dit zou jammer zijn gezien de intrinsieke waarde van het jeugdwerk zelf. Het jeugdwerk, als vrije ruimte waar jongeren ten volle tot hun recht komen, is voor hen op zich al waardevol (Mayeur, 2005). Zeker voor Arktos, waar de nadruk op het begeleiden van jongeren wordt gelegd, is dit het geval. Via projecten werkt men aan de doelstellingen van de diverse groepen jongeren. Deze doelstellingen worden aan de hand van een analyse van de groep bepaald. Er wordt bijvoorbeeld gewerkt aan de attitude bij de jongeren. Via deze projecten leren de jongeren ook vol te houden door een project af te werken en om te gaan met mogelijke tegenslagen en frustraties tijdens het leerproces. Het is hierbij zeer belangrijk dat de wil om te leren en de motivatie aanwezig is. Volgens Arktos is er bij de meeste jongeren bovendien een duidelijk merkbare vooruitgang vaststelbaar.

Jongeren moeten bovendien de keuze hebben om zich op basis van gemeenschappelijkheden te verenigen (Mayeur, 2005). Ook in het jeugdwerk hebben deze gemeenschappelijkheden doorgaans te maken met een sociaal-economische, etnische, religieuze of ideologische achtergrond van de naaste sociale kring zoals ouders, familie en vrienden. Bij Arktos kunnen jongeren die zich in gelijkaardige situaties bevinden elkaar ontmoeten. Wekelijks worden er voor hen ontmoetingsmomenten georganiseerd. Maatschappelijk kwetsbare jongeren van 11 tot en 25 jaar zijn de doelgroep. Zoals eerder gesteld zijn dit dus vooral Turkse jongens en meisjes. Vooral de religieuze achtergrond van deze jongeren speelt hierin een belangrijke rol. De meisjes worden nog steeds erg kort gehouden in de moslimcultuur. De ouders vinden het zeer belangrijk dat hun dochters in hun vrije tijd omgaan met andere meisjes en niet met jongens. Arktos speelt op dit gegeven in door de jongens- en meisjeswerkingen afzonderlijk te houden. Daarenboven dragen meerdere 'reguliere' jeugdverenigingen, zoals bijvoorbeeld de Chiro, hun katholieke achtergrond nog steeds met zich mee.

Een belangrijk thema in het debat rond allochtoon jeugdwerk is de paradox waarmee 'reguliere' jeugdverenigingen geconfronteerd worden als ze zich willen openstellen voor allochtone jongeren (Mayeur, 2005). De paradox ligt in het feit dat het creëren van toegankelijkheid tot een jeugdvereniging samengaat met het creëren van ontoegankelijkheid. Als vereniging heb je een bepaalde identiteit die sommige jongeren aantrekt, maar tegelijkertijd andere jongeren afstoot. Arktos haalt dit ook aan als één van de belangrijke redenen van de ondervertegenwoordiging van allochtone jongeren bij de traditionele jeugdverenigingen. Deze jeugdverenigingen bezitten eveneens hun eigen culturele achtergrond en waarden. Arktos stelt dat deze cultuur meestal heel onbekend is voor allochtonen jongeren en hen ook enigszins afschrikt. De meisjes zijn met Arktos bijvoorbeeld op een meerdaagse geweest waar ze enkele activiteiten gedaan hebben die als typisch 'Scouts' bestempeld kunnen worden. Deze Scouteske activiteiten, zoals zich eens lekker uitleven in de modder en elkaar met eieren en bloem besmeuren, werden echter negatief onthaald door de

meisjes en hun ouders. Arktos stelt vast dat de uitgesproken cultuur van de diverse jeugdbewegingen klaarblijkelijk botst met deze van de allochtone jongeren en hun ouders.

Vanuit dit perspectief wordt de toegankelijkheid van het jeugdwerk in haar totaliteit gerealiseerd via een zo groot mogelijke diversiteit aan jeugdwerk (Mayeur, 2005). Het is dan ook geen probleem dat die verschillende organisaties zich wat afzetten tegen elkaar. Samen zullen ze een grotere diversiteit aan jongeren bereiken. Tilanus (1997) stelt eveneens dat participatie alleen tot stand kan komen als er een ruim aanbod tot participatie wordt geboden. Dit is volgens hem dan ook één van de eisen die 'participatie' stelt aan het gemeentelijk bestuur.

8.2.3 Argumenten tegen het allochtoon jeugdwerk.

Bart Somers stelt dat emancipatie via individuen moet gebeuren en niet via groepen of gemeenschappen (Mayeur, 2005). Hij pleit er voor om enkel verenigingen te subsidiëren die zich richten op meer dan één etnisch-culturele groep en benadrukt dat zelforganisaties leiden tot verzuiling en segregatie. Het verschil wordt met andere woorden gelegitimeerd.

De visie van Somers wordt niet gevolgd door Arktos vzw. Arktos argumenteert dat door enkel verenigingen te subsidiëren die zich richten op meer dan één etnisch-culturele groep, het erop lijkt dat men de integratie van allochtone jongeren probeert te forceren. Segregatie is natuurlijk niet wenselijk, maar er op deze manier tegenin gaan is zeker niet het antwoord en zal niet leiden tot een betere integratie. Arktos sluit zich hiermee aan bij de visie van Anciaux. Deze stelt dat het allochtone jeugdwerk evengoed naast het 'reguliere' jeugdwerk kan bestaan en eventueel als springplank kan dienen naar de reguliere jeugdverenigingen. Verenigen op basis van eigenheid (etnische afkomst) moet met andere woorden kunnen en werkt emancipatie- en integratiebevorderend.

De gevalstudie van Arktos vzw bevestigt de bevindingen uit de literatuurstudie. De gevalstudie bewijst dat de argumenten voor het belang van allochtoon jeugdwerk te rechtvaardigen zijn. Arktos vervult een belangrijke rol in de toegankelijkheid van het jeugdwerk in Beringen. De vzw slaagt er namelijk wel in om allochtone jongeren te bereiken.

8.3 Determinanten van participatie.

8.3.1 Scholingsniveau.

Zoals eerder vermeld in paragraaf 3.2 blijkt het scholingsniveau een belangrijke determinant van participatie aan het verenigingsleven te zijn. Uit Hooghe's (2003) onderzoek blijkt dat diegenen met een hoger scholings- en opleidingsniveau ook meer participeren aan alle soorten verenigingen. Smits (2004) vermeldt dat het thuisgebaseerde vrijetijdspatroon een typische tijdsbesteding is van jongeren uit het beroepsonderwijs waarvan de ouders een lagere sociaal-economische status hebben. Uit de face-to-face survey van Smits blijkt dat slechts 8% à 9% van de BSO-jongeren actief of organiserend lid is van een jeugd of jongerenbeweging, terwijl dit percentage voor de ASO-jongeren dubbel zo hoog ligt.

Het survey-onderzoek toont bovendien aan dat jongeren waarvan beide ouders de Turkse of Marokkaanse nationaliteit hebben, minder participeren aan het verenigingsleven. Smits (2004) wijst er echter op dat het de lagere sociaal-economische status van migrantengezinnen is, die het thuis- en gezinsgerichte vrijetijdspatroon van deze jongeren met een lagere sociale achtergrond verklaart. Uit hun studie komt tevens naar voren dat het voornamelijk de jongeren, die zichzelf als moslim omschrijven, diegenen zijn met een gezinsgericht vrijetijdspatroon.

We stellen vast dat ongeveer 60 % van de jongens die aan de activiteiten van Arktos participeren, les volgen in het BSO. De meerderheid van de jongeren is ook van Turkse origine. Dit is zowel voor de jongens- als meisjeswerking het geval. Bij de meisjeswerking is de verdeling ASO-TSO-BSO wel grotendeels in evenwicht. De vaststelling dat Arktos er toch in slaagt om allochtone jongeren uit het BSO aan te trekken, kan verklaard worden aan de hand van de Survey Gelijke Kansen (Lenaers, 2006). De survey bewijst dat bijna de helft van de niet-westerse allochtonen laaggeschoold is en dat meer dan 50 % van deze allochtonen beschikt over een netto maandelijks gezinsinkomen van minder dan 1500 euro per maand, wat als een indicator van de sociaal-economische status beschouwd kan worden. Arktos heeft als doelgroep maatschappelijk kwetsbare jongeren van 11 tot en met 25 jaar, in Beringen zijn dit juist vooral de niet-westerse allochtone moslims. Zij zijn dan ook, zoals de survey voorspelt, voornamelijk in het BSO terug te vinden. Arktos vzw bewijst zodoende dat het mogelijk is om in Beringen het participatieniveau van allochtone jongeren te verhogen.

8.3.2 Ouderlijke invloed en participatiecultuur gezin.

Het onderzoek van Smits (2004) bevestigt zowel de ideologietheorie als de rolmodeltheorie. De ideologietheorie stelt dat de houding van ouders over participatie of vrijetijdsbesteding in het algemeen niet enkel effect heeft op hun eigen participatiegedrag, maar ook op de mate waarin hun kinderen participeren. Bewust worden jongeren gesocialiseerd wanneer ouders hun kinderen in een bepaalde richting sturen. Ze sporen hun kinderen aan om bepaalde vrijetijdsinteresses (muziek, sport, creatieve vaardigheden) te ontwikkelen en zijn hiervoor bereid ondersteunend te werken (transport, geld, coaching, ...). Volgens de rolmodeltheorie zullen jongeren geneigd zijn het vrijetijdspatroon van hun ouders, die als rolmodel fungeren, over te nemen.

Bovenstaande theorieën worden eveneens bevestigd door de gevalstudie van de vzw Arktos. De ouders spelen een zeer belangrijke rol in het bereiken van de jongeren. De meerderheid van de ouders van de allochtone jongeren zijn onbekend met werkingen van de reguliere jeugdverenigingen en Arktos in Beringen. Zij hebben dus zelf ook nooit deelgenomen aan de activiteiten van deze verenigingen en vzw (rolmodeltheorie) en zij zullen hun kinderen dan ook minder snel aanmoedigen tot en ondersteunen bij participatie (ideologietheorie). 'Onbekend maakt nog steeds onbemind'. Om de ouders te informeren organiseert Arktos infoavonden omtrent hun werkingen en probeert men bij de ouders thuis langs te gaan. Indien de ouders van de meisjes bijvoorbeeld weten dat de jongens- en meisjeswerkingen apart zijn en men beter bekend is met Arktos en zijn begeleiders, steunen zij hun dochters doorgaans wel om te participeren aan de werkingen. Mayeur (2005) rapporteert dienaangaande, dat allochtone jeugdwerkingen door middel van een goede vertrouwensrelatie er wel in slagen toelating van de ouders te krijgen om hun kinderen te laten deelnemen aan het jeugdwerk en ze de ruimte krijgen om de kinderen te stimuleren mee te doen. Andere jeugdhuizen en jeugdverenigingen zijn, zoals in paragraaf 8.2.2 omschreven, voor Turkse ouders nog steeds behoorlijk onbekend. Daarenboven zullen zij hun kinderen niet snel naar een jeugdbeweging met een katholieke achtergrond, zoals de Scouts en Chiro, sturen.

Zoals in de literatuurstudie reeds gesteld, spelen ouders een zeer belangrijke rol in het participatiegedrag van hun kinderen. Ook voor de vooral allochtoon gekleurde groep jongeren die Arktos bereikt, blijkt dit van toepassing te zijn. Blijkbaar nemen kinderen vanuit het gezin van herkomst een zekere participatiecultuur mee over. Ouders zijn dan ook de eerste agenten in het vormen van houdingen en gedragingen van kinderen en adolescenten (Smits, 2004).

8.3.3 Gepercipieerde beperkingen om 'niet' te participeren en de participatie te beëindigen.

Zoals beschreven in de vorige paragraaf, worden de ouders ervaren als de sterkst menselijke invloed in de beslissing om niet deel te nemen aan een activiteit waarin men interesse heeft (Smits, 2004). Arktos hecht veel belang aan het contact met de ouders zelf. De vormingswerkers proberen een band te creëren met de ouders en men probeert hen zo goed mogelijk te informeren over de werkingen van de vzw. Geïnformeerde ouders laten hun kinderen sneller toe aan de werkingen te participeren.

Smits (2004) stelt tevens dat voornamelijk een reductie van tijd en geld een grotere participatie tot gevolg zou hebben. Dit zou één van de verklaringen kunnen zijn voor het feit dat Arktos er wel in slaagt allochtone jongeren te bereiken. Bij Arktos dient men geen inschrijvingsgeld te betalen om aan de activiteiten te kunnen deelnemen. Bovendien zijn de vrijetijdswerkingen volledig vrijblijvend. De jongeren zijn niet verplicht om aan een specifiek aantal activiteiten deel te nemen. Voor de projecten vraagt men wel om zich op voorhand hiervoor in te schrijven. Zowel de survey van Smits als het onderzoek van Dehertogh, Mortelmans, en Ottoy (2005) bevestigen dat de langdurige inzet, die wordt gevraagd van de leden, voor bepaalde jongeren een grote drempel is bij hun keuze voor deelname aan een jeugdbeweging (of voor het blijven in een jeugdbeweging).

Hoofdstuk 9 : Conclusies.

In de literatuur worden er verscheidene positieve effecten toegeschreven aan de participatie aan jeugdverenigingen. Mijn masterproef spitst zich specifiek toe op de problematiek van de participatie van 'allochtone' jongeren aan het jeugdwerk in het kader van het jeugdbeleid van de stad Beringen. Tilanus (1997) stelt dat het bevorderen van participatie vooral een verantwoordelijkheid van lokale overheden is. De gemeente moet voorwaarden scheppen voor gelijke participatie van jeugdigen in de samenleving. Het algemene jeugdbeleid moet dus gericht zijn op de participatie van jeugdigen in de maatschappij en begeleiding van jeugdigen naar volwassenheid. Er moet ook gestreefd worden naar een evenredige participatie van de verschillende maatschappelijke groepen, zoals onder meer de allochtone gemeenschap, gedurende alle leeftijdsfasen. De onderzoeksvragen waarop mijn masterproef een antwoord tracht te formuleren, zijn de volgende :

- "Waarom is participatie waardevol voor jeugdigen?"
- "Wat zijn de oorzaken van meer of minder participatie bij jeugdigen?"
- "Welke rol vervult het 'allochtone' jeugdwerk voor de toegankelijkheid van het jeugdwerk in haar totaliteit?"
- "Hoe ziet het landschap betreffende de jeugdbewegingen in de gemeente Beringen eruit en wat is de etnisch-demografische situatie van de jeugd in Beringen?"
- "Wat kan het jeugdwerk in Beringen doen om meer allochtone jongeren te bereiken en wat betekent dit voor het jeugdbeleid?"

Aan de hand van een literatuurstudie en praktijkonderzoek heb ik antwoorden gezocht op bovenstaande onderzoeksvragen. Via een gevalstudie van de vrijetijdswerkingen van Arktos vzw in Beringen, heb ik proberen te achterhalen hoe het jeugdwerk in de stad allochtonen kan bereiken. De werkingen van de vzw slagen er namelijk wel in om, in tegenstelling tot de 'reguliere' jeugdverenigingen, allochtone jongeren te bereiken.

De literatuurstudie toont aan dat participatie aan het verenigingsleven bijzonder waardevol is voor jongeren. Voornamelijk jeugdverenigingen blijken verscheidene positieve effecten te sorteren. Deelname aan het verenigingsleven vertoont een gunstige samenhang met de maatschappelijke waarden en houdingen van personen (De Groof & Siongers, 1999). Participatie aan het verenigingsleven werkt kortom maatschappij-integrerend (Burssens et al., 2004). Volgens De Winter (1992) geeft het creëren van voldoende zinvolle participatiemogelijkheden jeugdigen bovendien het gevoel gewaardeerd, gerespecteerd en serieus genomen te worden en bevordert het zo het gevoel van zelfvertrouwen, zelfrespect en sociale hechting.

Het jeugdwerk vervult zodoende een belangrijke rol in het leven van jongeren. Speels geeft een jeugdbeweging jongens en meisjes een plek waar ze samen kunnen opgroeien en zich kunnen

ontplooiën (Lambrechts, 2003). Een groep biedt jongens en meisjes ruimte om zich te ontwikkelen tot sportieve, creatieve en sociaal bewogen mensen. Een plaats waar ze kansen krijgen om zich een eigen visie en levenshouding te vormen, hiervoor leren opkomen en rekening leren houden met anderen. Het jeugdwerk heeft derhalve een pedagogische functie en ondersteunt de leerprocessen van jongeren (Burskens et al., 2004). De intrinsieke waarde van het jeugdwerk zelf is bovendien op zich al voldoende om het stimuleren van participatie te rechtvaardigen. Het jeugdwerk als vrije ruimte waar jongeren ten volle tot hun recht komen (Mayeur, 2005).

De 'reguliere' jeugdbewegingen in Beringen bereikten in het werkjaar 2007-2008 slechts 65 allochtone jongeren. Het is eveneens opvallend dat slechts 12 van deze allochtonen, jongeren van Turkse afkomst zijn, hoewel de Turkse gemeenschap toch de grootste allochtone gemeenschap in Beringen is. Indien de autochtone en allochtone jongeren evenredig zouden participeren, dan zou dit aantal toch aanzienlijk hoger moeten liggen dan de 65 getelde allochtone leden in het 'reguliere' jeugdwerk. Zij vormen niet meer dan 4,40 % van het totale aantal jongeren dat deel uitmaakt van een jeugdbeweging in Beringen (met behulp van naamherkenning uit de ledenlijsten gefilterd).

De jongens- en meisjeswerkingen van Arktos vzw slagen er wel in om, in tegenstelling tot de 'reguliere' jeugdbewegingen, naast autochtone eveneens allochtone jongeren te bereiken. De verklaring hiervoor ligt juist in het feit dat de werkingen van de vzw, de karakteristieken van het allochtoon jeugdwerk bezitten. Zoals bij het allochtoon jeugdwerk;

- gaat er bij Arktos meer aandacht naar en wordt er meer tijd geïnvesteerd in een goed contact met de ouders;
- ligt het accent van de werkingen op de vorming en begeleiding van jongeren, niettegenstaande dat het animatieve element van de werkingen evenzeer belangrijk blijft, jongeren komen nog altijd om zich te amuseren;
- wordt er beter rekening gehouden met de culturele achtergrond van jongeren, een gescheiden jongens- en meisjeswerking is één van de resultaten hiervan.

De gevalstudie bewijst dat allochtone jongeren evenzeer participeren indien er hen jeugdwerk 'op maat' aangeboden wordt. Allochtone jongeren participeren wel aan de werkingen van Arktos, omdat de vzw juist activiteiten 'op maat' van hun leefwereld, noden en behoeften aanbiedt. De jeugd in Beringen wordt gevormd door een heterogene groep jongeren, waarvan de allochtone gemeenschap deel uitmaakt. Ze vraagt zodoende een gediversifieerd jeugdwerkeraanbod. Elke jeugdvereniging bezit onmiskenbaar zijn eigen culturele achtergrond en waarden. Als jeugdvereniging heb je bijgevolg een bepaalde identiteit die sommige jongeren aantrekt, maar tegelijkertijd andere jongeren afstoot. Jongeren moeten bovendien de keuze hebben om zich op basis van gemeenschappelijkheden te verenigen. Deze gemeenschappelijkheden hebben in het jeugdwerk doorgaans te maken met een sociaal-economische, etnische, religieuze of ideologische achtergrond van de naaste sociale kring zoals ouders, familie en vrienden. Het allochtoon

jeugdwerk biedt allochtone jongeren precies deze mogelijkheid aan. Zodat ook zij de kans krijgen om hun vrije tijd zinvol te besteden.

Zoals omschreven in hoofdstuk 7, dient een kwaliteitsvol jeugdbeleid gericht te zijn op een evenredige participatie van alle maatschappelijke groepen in de maatschappij en op de begeleiding van jeugdigen naar volwassenheid. Het jeugdbeleid wil en mag niemand uitsluiten. Er kan bijgevolg slechts sprake zijn van kwalitatief jeugdbeleid wanneer allochtone jongeren een plaats in dit beleid hebben. Een zo gediversifieerd mogelijk jeugdwerkaanbod is zodoende de benadering die de stad Beringen dient te volgen en zal leiden tot een kwalitatief jeugdbeleid dat gericht is op een evenredige participatie van alle maatschappelijke groepen en rekening houdt met alle kinderen en jongeren, waaronder de allochtonen. Het allochtone jeugdwerk moet zodoende naast het 'reguliere' jeugdwerk kunnen bestaan. Het is dan ook geen probleem dat die verschillende organisaties zich wat afzetten tegen elkaar. Samen zullen ze een grotere diversiteit aan jongeren bereiken.

De stad Beringen zal om de participatie van allochtone jongeren aan het jeugdwerk te stimuleren, jeugdwerk 'op maat' van deze jongeren moeten aanbieden. Dit betekent dat men het allochtone jeugdwerk evenzeer dient te ondersteunen en allochtone jeugdwerkinitiatieven de mogelijkheid moet bieden om erkend te worden en subsidies te ontvangen.

In zekere zin stimuleert Beringen met de werkingen van Arktos vzw al een vorm van allochtoon jeugdwerk. De doelgroep van de vzw bestaat klaarblijkelijk vooral uit allochtone jongeren. Het is daarom positief dat de stad in haar Jeugdbeleidsplan 2008-2010, een verdere samenwerkingsovereenkomst met Arktos vzw plant voor het organiseren en uitbreiden van jeugdwerkactiviteiten voor tieners en jongeren in wijken waar de maatschappelijke achterstelling groot is en de participatie aan het jeugdwerk laag.

Teneinde een gediversifieerd jeugdwerkaanbod te verwezenlijken, waarin allochtone jongeren en jeugdverenigingen hun plaats hebben, is er niettemin een afstemming van het beleid nodig. Eerst en vooral zal de stad jeugdwerkinitiatieven die zich op slechts één specifieke allochtone gemeenschap richten, eveneens de mogelijkheid moeten bieden om erkend te worden en subsidies te ontvangen. Artikel vier van het 'Gemeentelijk reglement betreffende erkenning en subsidiëring van het jeugdwerk' stipuleert echter als voorwaarde tot verkrijging van erkenning, dat jeugdwerkinitiatieven geen onderscheid mogen maken op basis van politieke voorkeur, geloof of nationaliteit. Doch moet verenigen op basis van eigenheid (cultuur, etniciteit, geloof, ...) kunnen, het werkt bovendien emancipatie- en integratiebevorderend. Hier zal dus een aanpassing van het beleid nodig zijn. Allochtone jongeren hebben nood aan jeugdwerk dat aansluit bij hun leefwereld, cultuur, noden en behoeften. Bovendien kan het allochtoon jeugdwerk als springplank dienen naar het algemene ('reguliere') jeugdwerk. De overige voorwaarden tot verkrijging van erkenning blijven desalniettemin gelden voor de allochtone jeugdwerkinitiatieven.

Artikel vier van het 'Gemeentelijk reglement betreffende erkenning en subsidiëring van het jeugdwerk' stelt tevens dat, de jeugdwerkinitiatieven bovendien geleid dienen te worden door een leidingsgroep bestaande uit minimum drie personen waarvan de meerderheid in Beringen woont en jonger is dan vijfentwintig. Allochtone jeugdwerkingen ontstaan echter vaak uit en blijven vaak gekoppeld aan volwassenen- of sportverenigingen. Omwille van hun ontstaansgeschiedenis en een gebrek aan jeugdwerktraditie, worden sommige jeugdverenigingen echter nog bestuurd door volwassenen en maken ze bijgevolg geen aanspraak op subsidies. Allochtone jeugdwerkingen zijn gevarieerde en dynamische werkingen. Het aangeven van vaste grenzen van het jeugdwerk beknot de creatieve ontwikkeling van het jeugdwerk. Allochtone jeugdwerkinitiatieven die geleid worden door volwassenen moeten bijgevolg, mits voldaan aan de overige voorwaarden tot verkrijging van erkenning, eveneens de mogelijkheid hebben om subsidies te ontvangen die hun jeugdwerking ondersteunen. De stad zal wel duidelijke afspraken moeten maken om het overdragen van de verantwoordelijkheid aan jongeren te stimuleren. Wanneer de financiële bijdrage die van de leden wordt gevraagd, verlaagd kan worden door middel van subsidies. Dan kunnen deze er bovendien voor zorgen dat de toegankelijkheid van het jeugdwerk toeneemt. Een reductie van geld zou namelijk een grotere participatie tot gevolg hebben. Via een afgevaardigde in de jeugdraad zouden de allochtone jeugdverenigingen het stadsbestuur daarenboven kunnen informeren over wat er leeft bij de jongeren die participeren aan dit allochtoon jeugdwerk.

Het 'reguliere' jeugdwerk kan leren van de werkwijze van Arktos vzw. Een gediversifieerd jeugdwerkeraanbod betekent niet dat de reguliere jeugdbewegingen geen inspanningen meer moeten leveren om allochtone jongeren te bereiken. De reguliere jeugdverenigingen zijn nog steeds behoorlijk onbekend bij de Turkse gezinnen en 'onbekend maakt onbemind'. De allochtone jongeren kunnen dus niet weten dat het er leuk is. Het reguliere jeugdwerk zal dus moeten investeren in het contact met de ouders van deze jongeren. Ouders spelen een zeer belangrijke rol in het participatiegedrag van hun kinderen. Men zou bijvoorbeeld duidelijk kunnen communiceren dat bij de meeste groepen en activiteiten, de jongens en meisjes eveneens gescheiden participeren. Zoals bijvoorbeeld een jongens- en meisjeschiro. Bij de Scouts en Gidsen Vlaanderen zijn de activiteiten van jongens en meisjes vanaf 8-jarige leeftijd eveneens gescheiden. De reguliere jeugdverenigingen moeten uiteraard hun eigen cultuur en waarden niet verloochenen, maar een duidelijke communicatie met de allochtone ouders zou alvast een stap vooruit zijn. De stad zou bijvoorbeeld de 'reguliere' jeugdverenigingen kunnen stimuleren en subsidiëren om informatiefolders of -brochures uit te geven, waarin de werking van hun vereniging duidelijk staat uitgeschreven. Dit om de bekendheid van het 'reguliere' jeugdwerk te vergroten onder de allochtone bevolking.

Lijst van geraadpleegde werken

- Ackaert, J., Vancluysen, K., & Van Craen, M. (2007). *Voorbij wij en zij? De sociaal-culturele afstand tussen autochtonen en allochtonen tegen de meetlat*. Brugge : Uitgeverij Vanden Broele.
- Baert, H. (1993). *Lokaal armoedebeleid : naar eenduidige begrippen*. Commissie Lokaal Armoedebeleid. Brussel : Koning Boudewijnstichting.
- Bekkers, R., Hooghe, M., & Stolle, D. (2004). Langetermijneffecten van jeugdparticipatie : persistente effecten van deelname aan jeugdverenigingen in Nederland en de Verenigde Staten [Elektronische versie]. *Mens en Maatschappij*, 78 (Special issue), 129-152.
- Bouverne-De Bie, M., Wildemeersch, D., Claeys, A., Schillemans, L., & Vanduffel, K. (2002). *Onderzoeksrapport Lokaal jeugdbeleid in ontwikkeling* [Elektronische versie]. Onuitgegeven onderzoeksrapport, UGent & K.U. Leuven.
- Burssens, D., De Groof, S., Huysmans, H., Sinnaeve, I., Stevens, F., Van Nuffel, K., Vettenburg, N., Elchardus, M., Walgrave, L., & De Bie, M. (Eds.) (2004). *Jeugdonderzoek belicht. Voorlopig syntheserapport van wetenschappelijk onderzoek naar Vlaamse kinderen en jongeren (2000-2004)* [Elektronische versie]. Onuitgegeven onderzoeksrapport, K.U.Leuven, VUB & UGent.
- Claeys, A. (2001). Jongeren en participatie : onderzoek "Lokaal Jeugdbeleid in ontwikkeling". *Welwijs*, volume 12, nummer 1, 27-32.
- De Groof, S., & Siongers, J. (1999). Schoolse en niet-schoolse participatie bij jongeren. Het profiel en de houdingen van participerende jongeren [Elektronische versie]. *Tijdschrift voor Sociologie*, volume 20 – nr. 3-4, 471-499.
- Dehertogh, B., Mortelmans, D., & Ottoy, W. (2005). *Scouting : meer dan jeugd bewegen alleen? Een product-effectenonderzoek in opdracht van VVKSM* [Elektronische versie]. Onuitgegeven onderzoeksrapport, Universiteit Antwerpen Faculteit Politieke en Sociale wetenschappen, Antwerpen.
- Furlong, A., Campbell, R., et al. (1990). The effects of post-16 experiences and social class on the leisure patterns of young adults. *Leisure Studies*, 9(3), 213-224.
- Hendry, L. B., Shucksmith, J., et al. (1993). *Young people's leisure and lifestyles*. London : Routledge.

Hooghe, M. (2003). *Sociaal kapitaal in Vlaanderen. Verenigingen en democratische politieke cultuur*. Amsterdam : Amsterdam University Press.

Lambrechts, C. (2003). *Zelfontplooiing en participatie van jongeren in Vlaanderen* [Elektronische versie]. Onuitgegeven afstudeerscriptie, Katholieke Universiteit Leuven Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, Departement Sociale en Culturele Antropologie, Leuven.

Lenaers, S. (2006). *Kansen en onkansen in Vlaanderen. Resultaten van de Survey Gelijke Kansen 2004*. Steunpunt Gelijkekansenbeleid – consortium U Hasselt & UA.

Mayeur, T. (2005). *Iedereen is welkom?! Allochtoon jeugdwerk in de spanning tussen integratie en diversiteit* [Elektronische versie]. Onuitgegeven afstudeerscriptie, Katholieke Universiteit Leuven Faculteit Psychologie en Pedagogische wetenschappen, Leuven.

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. (2003). *Decreet van 14 februari 2003 houdende de ondersteuning en de stimulering van het gemeentelijk, het intergemeentelijk en het provinciaal jeugd- en jeugdwerkbeleid* [Elektronische versie].

Pelleriaux, K. (2005). Toegankelijk jeugdwerk. In K. Pelleriaux (Ed.), *Beter samen? Denk- en doepistes voor een toegankelijk jeugdwerk in Vlaanderen, Brussel en Wallonië* (p. 19-30). Leuven : Acco.

Raymore, L. A., & Godbey, C. G. (1994). Self-esteem, gender, and socioeconomic status : their relation to perceptions of constraint on leisure among adolescents. *Journal of leisure research*, 26(2), 99-118.

Redig, G. (2000). *Lexicon jeugdwerk en jeugdbeleid. Een situering van begrippen in een Vlaamse context* [Elektronische versie].

Redig, G. (2005). Jeugdwerk : de praktijk van toegankelijkheid. In K. Pelleriaux (Ed.), *Beter samen? Denk- en doepistes voor een toegankelijk jeugdwerk in Vlaanderen, Brussel en Wallonië* (p. 191-197). Leuven : Acco.

Roberts, K., & Parsell, G. (1994). Youth cultures in Britain : the middle class take-over. *Leisure Studies*, 13(1), 33-48.

Royackers, H. (2008). *Tekort aan allochtone leerkrachten in het onderwijs* [Elektronische versie]. Onuitgegeven afstudeerscriptie, Universiteit Hasselt Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen, Diepenbeek.

Sekaran, U. (2003). *Research Methods For Business. A Skill Building Approach*. VS : John Wiley & Sons, Inc.

Sierens, S. (2001). *Effecten van het sociaal-cultureel beleid voor allochtonen. Eindrapport*. Gent : Universiteit Gent – Steunpunt ICO.

Sierens, S. (2003). Zelforganisaties van minderheden en emancipatie 'revisited'. Wat kan de overheid leren van recent wetenschappelijk onderzoek? *Vorming*, 6(4), 103-128.

Smits, W. (2004). *Maatschappelijke participatie van jongeren. Bewegen in de sociale, vrijetijds- en culturele ruimte* [Elektronische versie]. Eindverslag van het PBO 99A/14/85. Onuitgegeven onderzoeksrapport, VUB, Onderzoeksgroep TOR.

Stad Beringen (2006). *Gemeentelijk reglement betreffende erkenning en subsidiëring van het jeugdwerk*.

Stad Beringen (2008). *Jeugdbeleidsplan 2008-2010* [Elektronische versie].

Tilanus, C.P.G. (1997). *Jeugdbeleid*. Utrecht : Uitgeverij SWP Utrecht.

Verbist, D. (2001). Even in de hoeken plassen. Een terreinverkenning van het jeugdwerk. In Van Bouchaute, B., Van de Walle, I., & Verbist, D. (Eds.), *Strax. Jeugdwerk verkent de toekomst* (p. 25-41). Leuven : Garant.

Bijlagen

- Bijlage 1 Interviewleidraad jeugdwerking Arktos vzw
Bijlage 2 Interview vormingswerker Nele Agten – Meisjeswerking Arktos vzw Beringen

Bijlage 1 : Interviewleidraad jeugdwerking Arktos vzw

1. Wat is het doel van jullie jeugdwerking in Beringen?
 - Wat is de meerwaarde van de werking?
 - Wat trachten jullie met de werking te bereiken en wanneer zullen jullie hierover tevreden zijn? (Bv. integratiebevorderend werken)
2. Hoe is de samenwerking met de gemeente Beringen tot stand gekomen?
 - Wat houdt deze samenwerking in (subsidies, ...)?
 - Wat is de meerwaarde?
 - Zijn er evaluatiemomenten voor de werking voorzien?
 - Zorgt de samenwerking voor bepaalde problemen en zijn er eventueel nog andere knelpunten?
3. Welke jongens en meisjes tracht de werking te bereiken (ethniciteit, leeftijd, ...) en welke jongens en meisjes worden effectief bereikt en hoeveel?
 - Ethniciteit van de jongeren, allochtoon of autochtoon?
 - Leeftijd?
 - Socio-economische status?
 - Onderwijsvorm?
 - Hoeveel jongeren worden bereikt?
 - Woonplaats, alleen jongeren van de voorbestemde wijk?
4. Is er een achterliggende verklaring voor het feit dat de werking opgedeeld is in een jongens -en meisjeswerking?
 - Speelt de culturele achtergrond van de doelgroep hierin een rol?
5. Op welke manieren wordt de doelgroep bereikt (communicatievormen, ...)?
 - Welke rol spelen de ouders hierin?
6. Welke activiteiten worden specifiek aangeboden?
 - Inhoud? Zijn de activiteiten puur gericht op 'plezier' maken of zit er ook een pedagogische toets aan (ontwikkeling van de jongeren ondersteunen, burgerschapsvorming en competentie, integratie, netwerkvorming)?
 - Wanneer?
 - Met welke frequentie?
 - Vragen sommige activiteiten een financiële bijdrage van de jongeren?

7. Is er een vorm van lidmaatschap (inschrijvingsgeld, ...) verplicht om aan de activiteiten te kunnen deelnemen?
8. Wie begeleidt deze activiteiten?
 - Autochtonen/allochtonen?
 - Vrijwilligers of professionele arbeidskrachten? Hoe worden de professionele arbeidskrachten verlood?
 - Is het moeilijk om mensen te vinden? Waarom wel/waarom niet?
9. Zijn de jongeren vrij om te beslissen aan welke activiteiten ze deelnemen?
 - Is registratie alvorens een activiteit verplicht?
 - Moeten de jongeren verplicht aanwezig zijn op een minimum of bepaald aantal activiteiten?
10. Wat zijn volgens u de belangrijkste redenen voor de jongeren zelf om aan de activiteiten deel te nemen?
 - Wat motiveert hen?
 - Wat biedt de organisatie de jongeren met andere woorden als meerwaarde aan?
11. Hoe is de verhouding van de organisatie tot de ouders?
 - Welke rol spelen zij?
 - Zijn zij betrokken, worden zij geraadpleegd, ...?
 - Hoe groot is de ouderlijke invloed op de participatie van de kinderen? Worden de jongeren gestimuleerd tot participatie of is het vooral een zelfstandige beslissing?
12. Welke verschillen ziet u met het 'reguliere' jeugdwerk (jeugdbewegingen zoals de Scouts en Gidsen, Chiro, ...)?
 - Verschillen in doelstelling, doelgroep (wervingsstrategie), werking, activiteiten, communicatievormen ...?
13. Het 'reguliere' jeugdwerk heeft het moeilijk om allochtonen bij hun werking te betrekken, ook in Beringen zijn allochtonen ondervertegenwoordigd in de erkende en gesubsidieerde jeugdbewegingen, wat zijn volgens u de redenen hiervoor en waarom slaagt jullie werking hier wel in? Waarom heeft het 'reguliere' jeugdwerk moeite om allochtone jongeren volgens u te bereiken?
14. Vindt u dat autochtone/ 'reguliere' jeugdverenigingen extra inspanningen moeten leveren om allochtonen te bereiken of verliezen ze hierdoor hun eigenheid? Of vindt u dat het allochtone jeugdwerk evengoed naast het 'reguliere' jeugdwerk kan bestaan en eventueel

als springplank kan dienen naar de reguliere jeugdverenigingen. Verenigen op basis van eigenheid (etnische afkomst) moet met andere woorden kunnen en werkt emancipatie –en integratiebevorderend.

- Moet het allochtoon jeugdwerk op zijn beurt extra inspanningen leveren om ook autochtonen aan te trekken?
- Leiden allochtone jeugdwerkingen volgens u tot segregatie?
- Bart Somers pleit er voor om enkel verenigingen te subsidiëren die zich richten op meer dan één etnisch-culturele groep, wat vindt u van dit standpunt?
- Wie zou wat kunnen/moeten doen (om participatie te stimuleren)?

15. Wat loopt goed binnen Arktos en wat is voor verbetering vatbaar?

Bijlage 2 : Interview vormingswerker Nele Agten - Meisjeswerking Arktos vzw Beringen

1. Wat is het doel van jullie jeugdwerking in Beringen?

- Wat is de meerwaarde van de werking?
- Wat trachten jullie met de werking te bereiken en wanneer zullen jullie hierover tevreden zijn? (Bv. integratiebevorderend werken)

De werking van Arktos vzw volgt een welomschreven visie die terug te vinden is op de site van de vzw. Arktos vzw tracht een antwoord te bieden op de toenemende dualisering. De vzw stelt dat de samenleving heel wat kansen, mogelijkheden en uitdagingen in zich draagt. Inherent hieraan zijn echter ook een aantal risico's en bedreigingen. Deze tweedeling ligt volgens hun aan de basis van een toenemende dualisering. De vereiste basiscompetenties (kennis, houdingen en vaardigheden) om zich vlot in de samenleving te kunnen bewegen nemen alsmaar toe. Er ontstaat een kloof tussen zij die wél flexibel zijn en zich gemakkelijk aanpassen, zij die individualisering zien als een kans tot zelfontplooiing, zij die wél over de nodige kennis en vaardigheden beschikken om aan de eisen van de informatiemaatschappij te voldoen, zij die wél profiteren van vorming en hulpverlening door maatschappelijke instellingen en... zij die dit niet kunnen. Arktos vzw wijst erop dat de enorme uitdaging van dualisering en sociale uitsluiting ons voor de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid plaatst om hier zowel structurele als culturele oplossingen voor te vinden. Arktos ziet dit als een opdracht voor de hele samenleving : overheid, middenveld, professionals, onderwijs, werkgevers, jeugdwerk,...

Arktos kiest, als professionele vormingsorganisatie, uitdrukkelijk voor het werken met en in functie van maatschappelijk kwetsbare jongeren. Zij geloven dat de samenleving op zich de flexibiliteit heeft om zichzelf zo te organiseren dat maatschappelijke kwetsbaarheid, die het gevolg is van de snel evoluerende samenleving en de organisatie van maatschappelijke instellingen, ingeperkt kan worden. Als vormingsorganisatie werken ze niet zozeer vanuit een 'deficiëntiebenadering', waar de jongeren vooral vanuit een negatief oogpunt worden bekeken, maar wel vanuit een 'competentiebenadering' waar de aandacht gaat naar de positieve kwaliteiten en het potentieel dat bij de jongeren aanwezig is. Vertrekkend vanuit een 'gelijkwaardigheidsprincipe' heeft men oog voor de reeds aanwezige competenties bij maatschappelijk kwetsbare jongeren. Arktos stelt dan ook dat de basis van hun werk het geloof in elke jongere is. Men kijkt niet naar de jongeren als 'probleemjongeren', maar men ziet ze als 'jongeren met problemen'.

Arktos vzw heeft als doelgroep maatschappelijk kwetsbare jongeren van 12 t.e.m. 25 jaar oud. Men probeert deze groep te ondersteunen zodat ze steviger in hun schoenen staan. Onder

maatschappelijk kwetsbare jongeren wordt verstaan : "jongeren van 12 tot 25 jaar wiens ontplooiing belemmerd wordt omwille van persoonlijke, culturele of maatschappelijke factoren of door cumulatie van verschillende factoren". Momenteel lopen er wel experimenten met projecten voor min 12-jarigen en werd de maximum leeftijd van de doelgroep opgetrokken tot 30 jaar.

2. Hoe is de samenwerking met de gemeente Beringen tot stand gekomen?

- Wat houdt deze samenwerking in (subsidies, ...)?
- Wat is de meerwaarde?
- Zijn er evaluatiemomenten voor de werking voorzien?
- Zorgt de samenwerking voor bepaalde problemen en zijn er eventueel nog andere knelpunten?

De stad Beringen is de initiatiefnemer voor de werkingen in de Tuinwijk. Men heeft na een aantal problemen vastgesteld te hebben aan Arktos de vraag gesteld hier een vrijetijdswerking op te starten. De twee nieuwe meisjeswerkingen, 2 jaar geleden opgestart, in Steenveld en de Posthoornwijk zijn er wel gekomen op aangeven van de partnerorganisatie RIMO (Regionaal Instituut voor Maatschappelijk Opbouwwerk). Zij gaven het signaal dat er nood was aan een jongerenwerking in deze twee wijken. De werkingen in Beringen zijn zinvolle vrijetijdswerkingen die sterk bezig zijn met het geven van vormingen aan de jongeren, met andere woorden, men werkt in de praktijk dus toch vooral vormingsgericht.

Arktos ontvangt voor deze werkingen subsidies van zowel de stad Beringen als het FIM, Federaal Impulsfonds voor het Migrantenbeleid, en de Vlaamse Gemeenschap.

De werkingen worden sowieso in team teruggekoppeld en bovendien worden er halfjaarlijks evaluatiemomenten voorzien en wordt het team geëvalueerd. Het kan natuurlijk ook voorkomen dat er zaken in team worden besproken als het nodig is, uiteraard moet dit niet noodzakelijkerwijs op een vooraf bepaald evaluatiemoment gebeuren. Binnen de groepen jongeren zelf worden er eveneens evaluatiemomenten voorzien, deze kunnen plaatsvinden na een activiteit of project of wanneer de begeleider het nodig acht.

Overzicht werkingen – periode 01/09/2009 tot 01/09/2010

Tuinwijk – Activiteitscentrum Regina Mundi – Laan op Vurten 55				
	Leeftijd	Dag	Uren	Activiteit
Jongens	12-25 jaar	Maandag	19u30 – 22u	Instuif
Jongens	15-18 jaar	Woensdag	14u – 17u	Project
Jongens	15-18 jaar	Donderdag	17u30 – 20u	Project
Jongens	15-25 jaar	Donderdag	19u – 22u	Instuif

Meisjes Trendzgirlz	11 t/m 12 jaar	Woensdag	14u – 17u	Project
Meisjes Go-girlz	13 t/m 15 jaar	Woensdag	14u – 17u	Project
Meisjes Beringen	11 t/m 20 jaar	Woensdag	18u – 20u	Instuif (Ontmoetingsmoment)
Meisjes Kerngroep/vrijwilligers*	+ 16 jarigen	Woensdag	18u – 20u	Vorming (tweewekelijks)

* De vrijwilligsters (+ 16 jarigen) organiseren om de twee weken het ontmoetingsmoment voor de meisjes van 11 t/m 20 jaar.

Posthoorn/Waterstraat				
	Leeftijd	Dag	Uren	Activiteit
Jongens	12-15 jaar	Dinsdag	18u – 21u	Project
Jongens	12-15 jaar	Woensdag	18u – 20u	Instuif
Meisjes Watergirlz	12-15 jaar	Maandag	17u – 20u30	Project (Vorming)
Meisjes Watergirlz	12-18 jaar	Donderdag	17u – 20u	Instuif

Steenveld Koersel				
	Leeftijd	Dag	Uren	Activiteit
Jongens vrijwilligers	+ 16 jarigen	Maandag	18u – 20u	Project
Jongens	12-15 jaar	Woensdag	15u – 18u	Project
Jongens	12-18 jaar	Vrijdag	18u – 21u	Instuif
Meisjes Stonefieldkizz	12-15 jaar	Dinsdag	17u – 20u	Project
Meisjes Stonefieldkizz	12-18 jaar	Woensdag	18u - 20u	Instuif (tweewekelijks)
Meisjes Stonefieldkizz*	12-18 jaar	Vrijdag	18u – 21u	Instuif

* Dit ontmoetingsmoment vindt gelijktijdig met dat van de jongens plaats. Het is een eerste aanzet naar een gemengde werking.

3. Welke jongens en meisjes tracht de werking te bereiken (ethniciteit, leeftijd, ...) en welke jongens en meisjes worden effectief bereikt en hoeveel?
- Ethniciteit van de jongeren, allochtoon of autochtoon?
 - Leeftijd?
 - Socio-economische status?
 - Onderwijsvorm?
 - Hoeveel jongeren worden bereikt?
 - Woonplaats, alleen jongeren van de voorbestemde wijk?

De vrijetijdswerkingen van Arktos zijn volledig vrijblijvend en trekken zowel jongeren aan die zeer sterk in het leven staan als jongeren met problemen. Het feit dat de groepen samengesteld zijn uit zowel sterke als minder sterke figuren, heeft op zich ook al meerwaarde. Deze diverse figuren vullen elkaar namelijk goed aan op bepaalde vlakken.

In de wijk Steenveld in Koersel bereikt de meisjeswerking zowel Belgische als Turkse meisjes. Beide groepen zijn hier ongeveer 50/50 vertegenwoordigd.

In de Tuinwijk worden alleen maar Turkse meisjes bereikt, ondanks de vaststelling dat in deze wijk ook gezinnen wonen van Italiaanse, Poolse en andere origine.

De Posthoornwijk tenslotte is meer gediversifieerd. De meisjeswerking bereikt hier ondermeer meisjes van Turkse afkomst, maar zelfs meisjes van Macedonië, Kosovo, Servië en Pakistan zijn in deze werking vertegenwoordigd.

Over het algemeen worden dus vooral Turkse meisjes bereikt.

Het is daarom des te opvallender dat het gemengde ontmoetingsmoment op vrijdagavond, in de wijk Steenveld, tot nu toe enkel Belgische meisjes bereikt.

De meisjes die aan de werkingen in Beringen deelnemen zijn zowel in het ASO, TSO als BSO terug te vinden. Alle onderwijsvormen zijn ongeveer evenredig vertegenwoordigd. Er kan dus niet gezegd worden dat bijvoorbeeld de meerderheid uit het BSO afkomstig is. Hiernaast zijn er ook enkele meisjes die in het BuSO les volgen, dit is wel een minderheid.

Het exacte aantal jongeren (meisjes) dat wordt bereikt is moeilijk te bepalen. De werkingen worden geconfronteerd met een grote in- en uitstroom van deelnemers. Naar schatting worden met de projecten ongeveer 50 à 60 meisjes bereikt. Met de ontmoetingsmomenten erbij zullen er in totaal zeker zo een 80 meisjes bereikt worden. Als iedereen geteld wordt die op de lijst van

Arktos staat loopt dit zelfs op tot boven de 100, maar hier staan vanzelfsprekend ook meisjes op die maar één keer deelgenomen hebben of die na een half jaar hebben afgehaakt.

De jongenswerkingen in Beringen-Mijn, in de Tuin- en Posthoornwijk, bereiken een veertigtal jongeren. Deze jongeren zijn vooral van Turkse origine. Ongeveer 60 % van de jongens die aan de werkingen participeren zijn terug te vinden in het BSO, 20 % in het TSO en 10 % in het ASO. Er participeren ook enkele jongeren die les volgen in het BuSO of ingeschreven zijn in het deeltijds onderwijs.

4. Is er een achterliggende verklaring voor het feit dat de werking opgedeeld is in een jongens- en meisjeswerking?
 - Speelt de culturele achtergrond van de doelgroep hierin een rol?

Men heeft al meerdere jaren de discussie opgestart om te proberen de jongens- en meisjeswerking samen te voegen. Maar Arktos dient nog altijd rekening te houden met de noden en behoeften van de doelgroep. De meerderheid van de inwoners van de wijken waar de werkingen actief zijn, zijn moslims. Vanuit deze culturele achtergrond wordt de meerderheid van de jongeren nog steeds kort gehouden door hun ouders. Vooral voor de meisjes is dit dan het geval. De ouders van deze meisjes vinden het zeer belangrijk dat ze omgaan met andere meisjes en dus minder met jongens. Het feit dat hun kinderen in gemengde scholen zitten, maakt geen verschil. In de 'vrije tijd' proberen ze de jongens en meisjes zoveel mogelijk gescheiden te houden.

5. Op welke manieren wordt de doelgroep bereikt (communicatievormen, ...)?
 - Welke rol spelen de ouders hierin?

De ouders spelen nog steeds een belangrijke rol in het bereiken van de doelgroep. Arktos probeert zonder meer goede contacten te houden en een band te creëren met de ouders zelf. Ouders weten heel vaak niet met wat hun kind bezig is. Ze weten bijvoorbeeld wel dat hun kind naar de meisjes- of jongenswerking is, maar ze weten meestal niet wat hun zoon of dochter op de werkingen doet en wat Arktos juist inhoudt. Om de ouders hieromtrent te informeren organiseert Arktos infoavonden en probeert men bij de ouders thuis langs te gaan. Als de ouders weten dat de werking alleen voor meisjes is en ze bijvoorbeeld beter bekend zijn met Arktos en de begeleiders, voelt het veilig en vertrouwd aan, en mogen de meisjes doorgaans wel naar de werking komen.

Toch blijft het ontzettend moeilijk voor Arktos om de ouders te informeren. Men moet bijvoorbeeld al herhaaldelijk bij de mensen thuis zijn langs geweest om ze op een infoavond te krijgen. De meeste ouders weten dan ook niet wat het geven van vormingen inhoudt. Het valt verder ook op dat de jongeren zelf thuis weinig vertellen over de werkingen.

Wanneer er door de vrouwelijke begeleidsters van de meisjeswerking bij de ouders wordt aangeklopt, zal er meestal met de moeder gepraat worden. Het gebeurt niet vaak dat de vader tijd zal maken voor een 'juffrouw'. De mannelijke begeleiders van de jongenswerking zullen eerder met de oudere broer of vader van de jongeren praten. Het is in de (moslim)cultuur dan ook niet aanvaard/gepast dat een vrouw, die alleen thuis is, een man binnenvraagt. De begeleiders zullen dus minder snel met de moeders van de jongens praten.

De rekrutering van de jongeren (jongens en meisjes) verloopt meestal via de scholen.

6. Welke activiteiten worden specifiek aangeboden?

- Inhoud? Zijn de activiteiten puur gericht op 'plezier' maken of zit er ook een pedagogische toets aan (ontwikkeling van de jongeren ondersteunen, burgerschapsvorming en competentie, integratie, netwerkvorming)?
- Wanneer?
- Met welke frequentie?
- Vragen sommige activiteiten een financiële bijdrage van de jongeren?

Zie ook 'Overzicht werkingen' vraag 2.

In zekere zin zijn de vrijetijdswerkingen van Arktos in Beringen ook wel te vergelijken met jeugdverenigingen. Er worden, zoals bij de Scouts of Chiro, eveneens opdrachterspelen, uitstapjes, etc.... georganiseerd. Doch is dit eerder sporadisch. Het animatieve komt ook bij Arktos sterk naar voren. Jongeren komen in de eerste plaats naar de werkingen om zich te amuseren. Het grootste en belangrijkste verschil tussen de werkingen van Arktos en andere jeugdverenigingen is dat Arktos vooral vormingsgericht werkt. Als er bijvoorbeeld een opdrachtspel wordt gedaan, volgt er na de activiteit steeds een evaluatie. Jongeren in de vrijetijdswerking worden soms ook wel eens apart genomen voor een individueel gesprek. Arktos houdt zich dus effectief bezig met het geven van vormingen.

De activiteiten van Arktos bestaan uit ontmoetings- en projectmomenten. De ontmoetingsmomenten (instuif) bevatten elementen die vergelijkbaar zijn met de werking van een jeugdhuis. Iedereen is welkom en men kan vrij beslissen waarmee men zich wil bezighouden. Hiernaast is er tevens ruimte voor individuele gesprekken. De begeleider kan bijvoorbeeld een jongere met problemen bij zich roepen of gewoon een gesprek starten om de jongere beter te leren kennen.

De projectmomenten daarentegen draaien rond het geven van vormingen. Men analyseert eerst en vooral de groep om de doelstellingen te bepalen waar men, d.m.v. een project, samen met hen aan wil werken. Deze doelstellingen kunnen verschillen van groep tot groep. Er wordt bijvoorbeeld

gewerkt aan de attitude bij de jongeren. Enkele voorbeelden van projecten zijn : klusprojecten, renovatieprojecten, kookprojecten, lasprojecten, graffitiprojecten, sportprojecten, Het is belangrijk hierbij te vermelden dat niet zozeer het technische aspect van de projecten, maar wel het vormingsaspect het belangrijkste is. Bij een lasproject bijvoorbeeld moeten de jongeren natuurlijk leren hoe ze moeten lassen, maar het is zeker zo belangrijk dat de wil om te leren en de motivatie aanwezig is. Via dit project leren de jongeren ook vol te houden door het project af te werken en om te gaan met mogelijke tegenslagen en frustraties tijdens het leerproces. Bij de meisjes wordt er gewerkt vanuit de projectmomenten. Zij komen hier iedere week naartoe. Er wordt dan geheel of gedeeltelijk met de groep besproken wat het volgende project zal zijn. Vervolgens worden de inschrijvingen verzameld. De projectgroepjes, waarvoor de meisjes zich dienen in te schrijven, zijn meestal samengesteld uit plusminus 8 tot 10 personen. Met maximaal ongeveer 12 personen per groep kunnen de meisjes aan een project deelnemen. Tijdens het ontmoetingsmoment voor de meisjes wordt er minder over de projecten gesproken en worden er geen inschrijvingen verzameld.

Bij de jongenswerking verloopt het proces omgekeerd. De jongens komen wekelijks naar het ontmoetingsmoment, waar er aan hen gevraagd wordt of ze interesse hebben om deel te nemen aan een project. Deze projecten vereisen minimum 4 deelnemers en kunnen uit maximaal 8 personen bestaan. De begeleider stelt een project voor waaraan een X-aantal jongens kan deelnemen. Eens dit aantal bereikt is, stoppen de inschrijvingen en wordt met het project gestart.

7. Is er een vorm van lidmaatschap (inschrijvingsgeld, ...) verplicht om aan de activiteiten te kunnen deelnemen?

Men dient geen inschrijvingsgeld te betalen om aan de activiteiten te kunnen deelnemen. Wel wordt er eventueel een bijdrage gevraagd voor uitstapjes die iets duurder zijn, zoals het bezoek aan een pretpark. Ook wanneer er bijvoorbeeld iets gereserveerd is of er voor vervoer gezorgd is, wordt er zo een 2 à 3 euro gevraagd zodat men zeker is dat de jongeren aanwezig zullen zijn. Dit kan gezien worden als een soort waarborg.

8. Wie begeleidt deze activiteiten?

- Autochtonen/allochtonen?
- Vrijwilligers of professionele arbeidskrachten? Hoe worden de professionele arbeidskrachten verloond?
- Is het moeilijk om mensen te vinden? Waarom wel/waarom niet?

De activiteiten worden begeleid door professionele arbeidskrachten. Het team bestaat momenteel uit vier personen, waarvan er twee fulltime op de vrijetijdswerkingen in Beringen staan. Drie van

deze arbeidskrachten zijn autochtone vormingswerkers, één vormingswerker is van allochtone afkomst. In totaal werken er 8 VTE's in de vrijetijds- en woonomgevingsprojecten.

Vanuit de meisjeswerking groeien er ook verschillende meisjes door tot vrijwilliger binnen de werking. Arktos probeert ook een doorstroom te creëren en hen vanaf het begin dat ze naar de werkingen komen het perspectief te bieden van vrijwilligerswerk op latere leeftijd. Men probeert het vrijwilligerswerk dan ook aantrekkelijk te maken, want de meisjes kunnen hier potentieel persoonlijk veel uithalen. Je kan het in zekere zin ook vergelijken met leidster worden in een jeugdbeweging.

9. Zijn de jongeren vrij om te beslissen aan welke activiteiten ze deelnemen?

- Is registratie alvorens een activiteit verplicht?
- Moeten de jongeren verplicht aanwezig zijn op een minimum of bepaald aantal activiteiten?

Registratie voor een activiteit is niet verplicht om hieraan te kunnen deelnemen. Er worden wel intern voor Arktos zelf gegevens bijgehouden, zodat men zelf conclusies kan trekken over bijvoorbeeld 'hoeveel jongeren bereikt worden', 'hoever de werking staat', 'zijn er meer jongeren van BSO dan TSO', ... In functie van het landelijk decreet van de Vlaamse Gemeenschap moeten er wel handtekeningen bijgehouden worden als soort van controle. Dit is omdat men ook middelen van deze instelling ontvangt. Hiervoor moet naam, achternaam, geboortedatum en woonplaats geregistreerd worden, met een handtekening bij de datum dat de persoon heeft deelgenomen aan een activiteit.

De jongeren zijn niet verplicht om aan een specifiek aantal activiteiten deel te nemen. Ze worden wel gestimuleerd om een bepaald engagement aan te gaan. Voor de projecten die worden aangeboden bijvoorbeeld, dient men zich wel in te schrijven. Deze projecten hebben gemiddeld een looptijd van 4 à 6 weken. Dit kan occasioneel ook minder zijn. Via de inschrijving tracht men de jongeren te stimuleren om te blijven komen, door te zetten en het project af te werken. Zo probeert men te werken met een vaste en hechte groep waarop men kan rekenen. Dit is belangrijk, want via deze projecten probeert men te werken aan bepaalde doelstellingen van een groep. Als er veel in- en uitstroom zou zijn tijdens een project, zou men door de wisselende samenstelling van de groep, deze telkens opnieuw moeten analyseren en de doelstellingen ervan herdefiniëren. Dit zou een efficiënte, effectieve en gerichte werking van het project, in functie van de groep, in de weg staan.

10. Wat zijn volgens u de belangrijkste redenen voor de jongeren zelf om aan de activiteiten deel te nemen?

- Wat motiveert hen?

- Wat biedt de organisatie de jongeren met andere woorden als meerwaarde aan?

De meisjeswerking is voor de meeste jongeren zeer belangrijk vanwege het feit dat het één van de weinige dingen is die ze echt mogen. Zoals eerder al vermeld worden de meisjes nog zeer kort gehouden door hun ouders. Zij mogen niet zomaar weggaan wanneer en waarnaar ze willen terwijl hun ouders, indien ze met de werking van Arktos bekend zijn en weten dat alleen meisjes hieraan mogen participeren, dit voor de meisjeswerking doorgaans wel toelaten.

11. Hoe is de verhouding van de organisatie tot de ouders?

- Welke rol spelen zij?
- Zijn zij betrokken, worden zij geraadpleegd, ...?
- Hoe groot is de ouderlijke invloed op de participatie van de kinderen? Worden de jongeren gestimuleerd tot participatie of is het vooral een zelfstandige beslissing?

Zie ook vraag 5.

De meisjes beslissen zelfstandig om aan de werkingen deel te nemen. Ze vinden de werkingen vaak ook ontzettend plezant omdat ze veel andere zaken gewoonweg niet mogen. Hierin is wel een evolutie merkbaar, meisjes mogen steeds meer en meer, maar de ouders zijn toch nog altijd redelijk streng. Andere jeugdhuizen en jeugdverenigingen zijn voor hen nog steeds taboe.

12. Welke verschillen ziet u met het 'reguliere' jeugdwerk (jeugdbewegingen zoals de Scouts en Gidsen, Chiro, ...)?

- Verschillen in doelstelling, doelgroep (wervingsstrategie), werking, activiteiten, communicatievormen ...?

Op zich kunnen we verschillende overeenkomsten vaststellen tussen het 'reguliere' jeugdwerk en de zinvolle vrijetijdswerkingen van Arktos in Beringen. Zoals eerder vermeld organiseren de werkingen van Arktos eveneens opdrachtenspelen, uitstapjes, ... en is de animatieve component een belangrijk aspect hiervan.

Een eerste verschil met het reguliere jeugdwerk is het feit dat de jongens- en meisjeswerkingen bij Arktos volledig gescheiden zijn. Het grootste en belangrijkste onderscheid tussen beide is terug te vinden in de filosofie achter de werkingen. Arktos heeft effectief als doel vormingsgericht te werken, terwijl bij de traditionele jeugdverenigingen vooral het animatieve centraal staat. Bij Arktos analyseren de begeleiders hun groep en probeert men via projecten aan de doelstellingen van de verschillende groepen te werken. (Zie ook vraag 6). Doorgaans werkt men bij Arktos veel diepgaander en besteedt men veel meer tijd aan begeleiding van de jongeren. Arktos heeft tevens een doorverwijsfunctie wanneer men merkt dat een jongere thuis of op school problemen heeft.

13. Het 'reguliere' jeugdwerk heeft het moeilijk om allochtonen bij hun werking te betrekken, ook in Beringen zijn allochtonen ondervertegenwoordigd in de erkende en gesubsidieerde jeugdbewegingen, wat zijn volgens u de redenen hiervoor en waarom slaagt jullie werking hier wel in? Waarom heeft het 'reguliere' jeugdwerk moeite om allochtone jongeren volgens u te bereiken?

Een belangrijke factor in de verklaring van de ondervertegenwoordiging van allochtonen in het 'reguliere' jeugdwerk is de vaststelling dat de traditionele jeugdverenigingen, zoals de Scouts en Gidsen onder andere, eveneens een eigen cultuur en waarden bezitten. Deze cultuur is voor allochtonen jongeren meestal heel onbekend en schrikt ook enigszins af. De meisjes zijn met Arktos bijvoorbeeld op een meerdaagse geweest waar ze enkele activiteiten gedaan hebben die als typisch 'Scouts' bestempeld kunnen worden. Zich eens lekker uitleven in de modder, elkaar besmeuren met eieren en bloem, ... zijn hier enkele voorbeelden van. Deze Scouteske activiteiten werden echter negatief onthaald door de meisjes en hun ouders. Ze zien het nut van deze activiteiten niet in, ze begrijpen niet waarom men dit zou willen doen. Bij de Scouts en Gidsen daarentegen heeft dit een heel andere betekenis en wordt dit soort activiteiten als plezierig ervaren. De uitgesproken cultuur van de diverse jeugdbewegingen botst klaarblijkelijk met deze van de allochtone jongeren en hun ouders.

Het moeten dragen van een uniform zou in principe geen invloed hebben op de keuze van de allochtone jongeren om al dan niet te participeren aan het 'reguliere' jeugdwerk.

Het is ook zo dat er in de Turkse gemeenschap een heel sterke sociale controle heerst. Vaak komt het voor dat men zijn dochters niet naar de Scouts stuurt, want 'Er gaan geen Turkse meisjes naar de Scouts'. Als de ouders dit wel zouden toelaten, lopen zij het risico beoordeeld te worden door de andere gezinnen en dit wil men natuurlijk niet. De Scouts, Chiro en andere jeugdbewegingen zijn bij de Turkse gezinnen bovendien nog steeds behoorlijk onbekend en 'onbekend maakt onbemind'. Daarenboven dragen onder meer de Chiro en Scouts hun katholieke achtergrond nog met zich mee.

14. Vindt u dat autochtone/ 'reguliere' jeugdverenigingen extra inspanningen moeten leveren om allochtonen te bereiken of verliezen ze hierdoor hun eigenheid? Of vindt u dat het allochtone jeugdwerk evengoed naast het 'reguliere' jeugdwerk kan bestaan en eventueel als springplank kan dienen naar de reguliere jeugdverenigingen. Verenigen op basis van eigenheid (etnische afkomst) moet met andere woorden kunnen en werkt emancipatie- en integratiebevorderend.
- Moet het allochtoon jeugdwerk op zijn beurt extra inspanningen leveren om ook autochtonen aan te trekken?
 - Leiden allochtone jeugdwerkingen volgens u tot segregatie?

- Bart Somers pleit er voor om enkel verenigingen te subsidiëren die zich richten op meer dan één etnisch-culturele groep, wat vindt u van dit standpunt?
- Wie zou wat kunnen/moeten doen (om participatie te stimuleren)?

Autochtone ('reguliere') jeugdverenigingen zouden extra inspanningen mogen leveren om de participatie van allochtonen te bevorderen, men mag hier echter geen verplichting van maken. Zij zijn overigens niet de enigen die hieraan zouden kunnen werken; iedereen kan aan een betere integratie meehelpen. Voor de vormingswerkers van Arktos is dit hun job, maar als leider of leidster van een jeugdbeweging is het niet zo vanzelfsprekend om hier mee bezig te zijn. Voor deze jongeren is de jeugdwerking een vrijwillige vrijetijdsbesteding en vaak niet de enige hobby die de nodige tijd vraagt. Het is natuurlijk wel positief als men die extra inspanning wil leveren.

De visie van Bart Somers is volgens Arktos niet de oplossing. Door enkel verenigingen te subsidiëren die zich richten op meer dan één etnisch-culturele groep lijkt het erop dat men de integratie van allochtone jongeren probeert te forceren. Segregatie is natuurlijk niet wenselijk, maar hier op deze manier tegenin gaan is zeker niet het antwoord en zal niet leiden tot een betere integratie.

15. Wat loopt goed binnen Arktos en wat is voor verbetering vatbaar?

De zinvolle vrijetijdswerkingen van Arktos in Beringen lopen goed. Arktos vzw blijft aan bekendheid winnen. De contacten met de ouders worden alsmaar beter en beter. Daarenboven vinden steeds meer jongeren, die aan de werkingen en projecten van Arktos participeren, de weg naar andere vrijetijdsbestedingen zoals sport- en hobbyclubs. Dit is voor Arktos een positieve uitkomst en wordt door hen ook opgenomen in het doelstellingenkader van de werkingen. Bij de jongeren van Arktos is ook duidelijk merkbare vooruitgang vaststelbaar. Diegenen die moeilijker vooruitgang boeken blijven desondanks participeren aan de projecten en/of ontmoetingsmomenten van de vzw.

Niettegenstaande het feit dat de contacten met de ouders in positieve zin evolueren, blijft dit toch een werkpunt. Arktos dient ook meer naar buiten te treden met zijn resultaten, zo kan men werken aan de bekendheid en het positief imago van de werkingen. Arktos blijft tevens streven naar een gemengde werking die goedgekeurd wordt door de omgeving. Verder zijn de vrijwilligersconcepten nog volop in ontwikkeling en is er ook hier ruimte voor verbetering.

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Allochtone participatie aan het jeugdwerk. Gevalstudie : Arktos vzw in Beringen

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-accountancy en financiering**

Jaar: **2010**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Vandebroek, Joseph

Datum: **8/01/2010**